

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA

Doktorský studijní program: Ekonomika a management
Studijní obor: Řízení a ekonomika podniku

**Kreativní účetnictví a účetní podvody jako
porušování věrného a pravdivého obrazu
účetnictví**

Autor: Ing. Zita Drábková
Školitelka: doc. Ing. Jindřiška Kouřilová, CSc.

2011

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem disertační práci na téma „Kreativní účetnictví a účetní podvody jako porušování věrného a pravdivého obrazu účetnictví“, vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím materiálů uvedených v seznamu použité literatury.

Prohlašuji, že v souladu s §47 b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění souhlasím se zveřejněním své disertační práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. Zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, dne 10.1.2011

.....
Ing. Zita Drábková

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat své školitelce doc. Ing. Jindřišce Kouřilové, CSc. za všestrannou podporu při zpracování disertační práce a všem spolupracujícím subjektům, které mi poskytly informace, cenné rady a připomínky.

Disertační práce byla zpracována na základě výsledků výzkumů prováděných v návaznosti na problematiku řešenou v rámci následujících grantových projektů:

- Interní grant Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích IG 9/07-Drábková „Analýza a hodnocení rozdílných koncepcí finanční struktury“
- Interní grant Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích IG 1/09-Drábková „Kreativní účetnictví a účetní podvody v podmínkách ČR, současný stav na základě provedené analýzy.“
- Výzkumný záměr MSM 6007665806.

Abstrakt

DRÁBKOVÁ, Z. *Kreativní účetnictví a účetní podvody jako porušování věrného a pravdivého obrazu účetnictví*. České Budějovice, 2011, 18x s. Ekonomická fakulta. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Školitelka: doc. Ing. Jindřiška Kouřilová, CSc.

Hlavním cílem předložené disertační práce je vymezení určitých hranic manipulace účetních výkazů v rámci české účetní legislativy. Autorka se zaměřila na řešení otázek: „Jaké jsou přijatelné meze manipulace účetních výkazů?“, „Lze tyto meze stanovit?“

Disertační práce se snaží dále odpovědět na otázky: „Jaké jsou důsledky zmanipulovaných účetních výkazů“ při hodnocení finančního zdraví podniku a vypovídací schopnosti finančních výkazů, kdy disertační práce obsahuje případovou studii praktik kreativního účetnictví Windows dressing a technik Mimobilančního financování pro 2 varianty záměrů manipulace účetních výkazů, v návaznosti na rozdílné výsledky hodnocení finančního zdraví těchto 2 variant zvoleného podniku.

Disertační práce se také zabývá konkrétní interpretací získaných hodnot z účetnictví, ve druhé linii zahrnuje porozumění samotné tvorbě finančních výkazů respektive záměrů tvůrců těchto výkazů.

Disertační práce shrnuje výstupy ze zkoumání možností a mezí manipulace účetních výkazů a jejich identifikací.

Klíčová slova: Účetní výkazy, kreativní účetnictví, zmanipulované účetní výkazy.

Abstract

DRÁBKOVÁ, Z. *Creative accounting and accounting fraud in relation to fair and true vies of accounting*. České Budějovice, 2011, 18x s. Ekonomická fakulta. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Supervisor of the dissertation thesis doc. Ing. Jindřiška Kouřilová, CSc.

The main objective of the thesis is to set certain limits of financial statements manipulation within Czech accountancy legislation. The autor focused on answers for the questions: “What are acceptable limits of financial statement manipulation” and “It is possible to set these limits?”

The dissertation thesis searches for answers to the following question: “What are the results of manipulated financial statements?” when assessing the financial health of a business entity and the predicative abilities of financial statements. The thesis includes a case report of Windows dressing creative accountancy practices and off-balance financing for two variants of possible manipulation of financial statements in connection to different results of financial health assessment of those two variants in the business entity.

This dissertation thesis deals with the specific interpretation of accountancy data. Its second line deals with understanding of financial statement preparation and intents of those who prepare them.

This dissertation thesis summarizes outcomes of possibility and limits of manipulated financial statements and their identification.

Key words: Accounting statements, creative accounting, manipulated financial statements.

OBSAH

1	ÚVOD	10
2	VĚRNÝ A POCTIVÝ OBRAZ V ÚČETNICTVÍ	11
3	DEFINICE KREATIVNÍHO ÚČETNICTVÍ	18
4	ETIKA V ÚČETNICTVÍ	19
5	MOTIVACE PRO PRAKTIKOVÁNÍ KREATIVNÍHO ÚČETNICTVÍ.....	26
6	STŘEDNÍ A MALÉ PODNIKY (SME) A VELKÉ PODNIKY - MOŽNOSTI ZJEDNODUŠENÍ ÚČETNÍHO VÝKAZNICTVÍ PRO SME.....	28
7	PRAKTIKY A MEZE KREATIVNÍHO ÚČETNICTVÍ.....	30
7.1	PRAKTIKY KREATIVNÍHO ÚČETNICTVÍ - WINDOW DRESSING	30
7.2	PRAKTIKY KREATIVNÍHO ÚČETNICTVÍ - MIMOBILANČNÍ FINANCOVÁNÍ.....	31
7.3	MEZE KREATIVNÍHO ÚČETNICTVÍ.....	34
7.4	ODPOVĚDNOST VEDENÍ A OSOB POVĚŘENÝCH ŘÍZENÍM ZA ÚČETNÍ CHYBY, PODVODY V ÚČETNICTVÍ.....	36
7.5	RIZIKO NEODHALENÍ ÚČETNÍHO PODVODU.....	36
7.6	PROFESNÍ SKEPTICISMUS	37
8	ÚČETNÍ PODVODY.....	40
8.1	PODVODNÁ JEDNÁNÍ.....	47
8.2	ZNAKY PODVODNÝCH JEDNÁNÍ.....	47
	PODVODNÁ JEDNÁNÍ JSOU UPRAVENA V JEDNOTLIVÝCH PARAGRAFECH TRESTNÍHO ZÁKONA Č.40/2009 SB. JAKO:.....	49
8.3	VNITŘNÍ PODVODNÁ JEDNÁNÍ.....	49
8.4	VNĚJŠÍ PODVODNÁ JEDNÁNÍ.....	54
8.5	RIZIKOVÉ FAKTORY TÝKAJÍCÍ SE NESPRÁVNOSTÍ VYPLÝVAJÍCÍCH Z PODVODNÉHO ÚČETNÍHO VÝKAZNICTVÍ	55
8.6	RIZIKOVÉ FAKTORY VYPLÝVAJÍCÍ Z NESPRÁVNOSTÍ ZPŮSOBENÝCH ZPRONEVĚROU MAJETKU	58

8.7	ROZDÍL V PŘÍSTUPU K ŘEŠENÍ NÁSLEDKŮ PODVODNÉHO VÝKAZNICTVÍ.....	66
9	VYJÁDŘENÍ AUTORA K LITERÁRNÍ REŠERŠI.....	70
10	PRAKTICKÁ ČÁST.....	79
11	METODIKA.....	80
11.1	HLAVNÍ A DÍLČÍ CÍLE PRÁCE.....	80
11.2	POSTUP PRÁCE.....	81
12	PROSTŘEDKY MANIPULACE ÚČETNÍCH VÝKAZŮ.....	82
12.1	STUPNĚ MANIPULACE ÚČETNÍCH VÝKAZŮ.....	82
12.2	METODY MANIPULACE ÚČETNÍCH VÝKAZŮ DLE POLOŽEK ÚČETNÍ ZÁVĚRKY.....	85
12.3	PŘÍPADOVÁ STUDIE MANIPULACE ÚČETNÍCH VÝKAZŮ A MOŽNÝCH SANKCÍ.....	86
12.4	KREATIVNÍ ÚČETNICTVÍ APLIKOVANÉ V OBLASTECH OCEŇOVÁNÍ VYBRANÝCH POLOŽEK ÚČETNÍCH VÝKAZŮ.....	105
12.5	ANALÝZA METOD OCEŇOVÁNÍ V ÚČETNICTVÍ.....	105
12.5.1	VLIV METODY ODPISOVÁNÍ NA VYKAZOVÁNÍ VĚRNÉHO A POCTIVÉHO OBRAZU PODNIKU.....	106
12.5.2	VLIV METOD OCEŇOVÁNÍ ZÁSOB NA VYKAZOVÁNÍ PODNIKU.....	108
12.6	FINANČNÍ ZDRAVÍ PODNIKU V KONTEXTU KREATIVNÍHO ÚČETNICTVÍ.....	108
13	VYPOVÍDACÍ SCHOPNOST ÚČETNÍCH VÝKAZŮ.....	110
13.1	ROZVAHA.....	110
13.2	VÝKAZ ZISKŮ A ZTRÁT.....	112
13.3	ZKVALITNĚNÍ VYPOVÍDACÍ SCHOPNOSTI ÚČETNÍCH VÝKAZŮ.....	112
14	ÚČETNÍ VÝKAZY A HODNOCENÍ FINANČNÍHO ZDRAVÍ PODNIKU.....	113
14.1	PŘÍPADOVÁ STUDIE – VYPOVÍDACÍ SCHOPNOST KREATIVNÍHO ÚČETNICTVÍ.....	113
14.2	HODNOCENÍ FINANČNÍHO ZDRAVÍ PODNIKU ZMANIPULOVANÝCH ÚČETNÍCH VÝKAZŮ.....	121
15	NÁVRH HODNOCENÍ MÍRY MANIPULACE ÚČETNÍCH VÝKAZŮ.....	128
15.1	MANIPULACE ÚČETNÍCH VÝKAZŮ 2. A 3. STUPNĚ.....	128
15.2	PŘÍPADOVÁ STUDIE – ANALÝZA VH A CF V ČASE 3 LET ..	128

15.3	NÁVRH HODNOCENÍ MANIPULACE ÚČETNÍCH VÝKAZŮ V ČASE.....	129
15.4	MODEL BENEISH	132
16	VYHODNOCENÍ MANIPULACE ÚČETNÍCH VÝKAZŮ A DOPORUČENÍ.....	133
16.1	DOPORUČENÍ	138
17	ZÁVĚR.....	139
18	SUMMARY.....	141
19	POUŽITÁ LITERATURA	143
20	SEZNAM ZKRATEK	148
21	SEZNAM TABULEK A OBRÁZKŮ.....	150
22	PŘÍLOHY	151
22.1	PŘÍLOHA Č.1: VYBRANÁ USTANOVENÍ TRESTNÍHO ZÁKONÍKU	151
22.2	PŘÍLOHA Č.2: ROZVAHA VARIANTA A , VARIANTA B	155
22.3	PŘÍLOHA Č.3: VÝKAZ ZISKŮ A ZTRÁT VARIANTA A, VARIANTA B	157
22.4	PŘÍLOHA Č.4: ÚČETNÍ DENÍK FIRMY V ÚČETNÍM OBDOBÍ ROKU 2010 - FIRMA 2010.....	158
22.5	PŘÍLOHA Č.5: ÚČETNÍ DENÍK FIRMY V ÚČETNÍM OBDOBÍ ROKU 2011 - FIRMA 2011.....	159
22.6	PŘÍLOHA Č.6: ÚČETNÍ DENÍK FIRMY V ÚČETNÍM OBDOBÍ ROKU 2012 - FIRMA 2012.....	160
22.7	PŘÍLOHA Č.7: VÝKAZ ZISKŮ A ZTRÁT FIRMY K 31.12.2010.....	161
22.8	PŘÍLOHA Č.8: ROZVAHA FIRMY K 31.12.2010	162
22.9	PŘÍLOHA Č.9: VÝKAZ ZISKŮ A ZTRÁT FIRMY K 31.12.2011.....	163
22.10	PŘÍLOHA Č.10: ROZVAHA FIRMY K 31.12.2011.....	165
22.11	PŘÍLOHA Č.11: VÝKAZ ZISKŮ A ZTRÁT FIRMY K 31.12.2012	166
22.12	PŘÍLOHA Č.12: ROZVAHA FIRMY K 31.12.2012.....	168
22.13	PŘÍLOHA Č. 13: ÚČETNICTVÍ NÁRODNÍHO DŮCHODU – ASPEKTY HODNOCENÍ VÝKONNOSTI EKONOMIKY	169

1 Úvod

Kreativní účetnictví a účetní podvody jako porušování věrného a pravdivého obrazu účetnictví představují aktuální téma; jedná se nepochybně o zajímavý pohled na tvorbu a vypovídací schopnost účetních výkazů.

Základní podmínkou účetních výkazů je, aby věrně a pravdivě zobrazovaly skutečnost. Účetní informace jsou pro většinu zájmových skupin stále jedním ze zásadních informačních zdrojů o podniku. Po jedné linii je potřeba se zabývat konkrétní interpretaci získaných hodnot z účetnictví, druhá linie zahrnuje samotnou tvorbu výkazů respektive záměr tvůrců těchto výkazů. Je tedy logické, že každá zájmová skupina bude očekávat pro splnění svých cílů jiné hodnoty. Tyto požadované hodnoty mají zpravidla svou motivaci v přístupu k hodnocení podniků. Hledání v tomto směru co nejvýstižnějšího vyjádření hodnocení podniků formou zdokonalování matematického aparátu, rozkladu ukazatelů a posléze jeho použití na bázi ne zcela věrohodných čísel, nemusí vždy přinést požadovaný přesný výsledek. Vedle jednotné soustavy ukazatelů nikoliv vhodné pro všechny podniky, se jedná například o postup propočtu finančního zdraví podniku a další hodnotící kritéria. Právě zde vstupuje do procesu tvůrčí činnosti i účetnictví a s ním i možnosti, kterými podnik v rámci kreativního účetnictví disponuje. Tzn. rovněž možnost chovat se vstřícně k požadavkům převládající skupiny uživatelů výkazů už v rovině dění, které se následně promítne do účetnictví nebo přímo přizpůsobuje postupy účtování svým potřebám. V kombinaci s běžným prosazováním zájmů jednotlivých skupin, jednotlivců, podvodů typu praní špinavých peněz a vlivem národohospodářským děním po linii národohospodářské může být významně narušen věrný a poctivý obraz účetnictví od reality. Navíc účetnictví zůstává stále modelem a v žádném modelu nelze zobrazit absolutně pravdivě realitu.

Otázkou tak zůstává, do jaké míry lze akceptovat v rámci legislativních norem, účetních pravidel a účetní etiky kreativně upravené účetní výkazy ve vazbě na věrný a pravdivý (poctivý) obraz účetnictví. Je potřeba si položit otázku, zda lze nalézt nějaké „vodítko“ pro vyjádření rizikovosti manipulace účetních výkazů za tuto akceptovatelnou mez.

O aktuálnosti problematiky porušování věrného a poctivého obrazu účetnictví svědčí dopady jak velkých významných podvodů, tak častá činnost zkreslování údajů rozptýlená

do vícero oblastí ve velké části podniků relativně menších. Boj proti tzv. kreativnímu účetnictví, přesahujícímu jednoznačně věrný a poctivý obraz účetnictví, nabývá na významu zvláště po skandálech řady významných evropských a amerických společností, ale i kauz tuzemských. Korupční prostředí, snahy o úpravy daňových povinností či snahy o osobní prospěch mají své zázemí ve vedení účetnictví, byť i jako prostředek dosažení cíle.

Mezi hlavní cíle, kterými se bude disertační práce zabývat, bude patřit vyhodnocení možností a způsobů zneužívání účetnictví ve formě kreativního účetnictví a účetních podvodů v podmínkách ČR ve vazbě na zajištění věrného a pravdivého obrazu účetnictví. Dále vyhodnocení dopadů manipulace s účetními daty.

V teoretické části se disertační práce zaměří na kvantifikaci hranice mezi kreativním účetnictvím v mezích legislativy České republiky a účetnictví podvodným. Také shrnutí motivů k motivaci manipulace účetních výkazů.

V praktické části se disertační práce zaměří na problematiku prostředků manipulace účetních výkazů a stanovením mezí kreativního účetnictví pro jednotlivé techniky manipulace účetních výkazů. Bude zpracována případová studie manipulace účetních výkazů a možných sankcí v souladu s účetní legislativou a Trestním zákonem. V rámci analytické části bude v disertační práci hledána odpověď na otázku jaká je vypovídací schopnost zmanipulovaných účetních výkazů, jejich identifikace a následné hodnocení finančního zdraví podniku. V případové studii hodnocení zmanipulovaných účetních výkazů budou účetní výkazy analyzovány z pohledu času a ve variantách manipulace. Současně bude navržen jeden z vhodných přístupů (testů) pro odhalení dopadů zmanipulovaných účetních výkazů.

Samozřejmě se jedná o široké spektrum problémů a nelze je zdaleka obsáhnout v jedné práci, byť tematicky vyčerpávajícím zpracováním. Předložená disertační práce se věnuje oblasti kreativních úprav účetnictví z pozice podniku v oblastech, kterými může podnik významně ovlivnit finanční výkazy a tím i obraz svého finančního zdraví, stejně tak výši své daňové povinnosti nebo získání požadované dotace, ať již provozní nebo účelové.

2 Věrný a poctivý obraz v účetnictví

Vypovídací schopnost účetních (finančních) výkazů není záležitostí nijak novou. Již před lety nebylo možné přehlédnout publikaci Finanční účetnictví-světový koncept

prof. Kovanicové [32]. O několik let později pak se objevila v centru zájmu odborné veřejnosti publikace doc. Krupové [33] poukazující na kreativní účetnictví z pohledu IFRS. Dále Mládek, který publikoval řadu zajímavých článků a publikací na téma možností kreativních účetních postupů, zejména v IFRS a US GAAP. Spolu s nimi pak řada dalších, zejména zahraniční provenience. Tak, jak postupně narůstá počet případů ve společnosti, ve kterých hraje významnou roli právě účetnictví, narůstá i počet publikovaných názorů s tímto tématem.

Celkem bylo nastudováno 160 zdrojů, z největší části článků. Významné zdroje byly zpracovány a použity pro zpracování předložené disertační práce. Na základě analýzy a setřídění byly identifikovány nejčastější okruhy zabývající se předmětnou problematikou. Z již pouhého výčtu je patrné, že problematika je pocíťována jako aktuální hned ve vícero souvislostech; počínaje riziky vyskytujícími se v jednotlivých samostatných hospodářských činnostech, konče monotematickými pasážemi o cílených podvodech.

Základním kamenem mé disertační práce jsou tuzemské a zahraniční monografie z oblasti kreativního účetnictví, etiky kreativního účetnictví a účetních podvodů.

Do určité míry může struktura informačních zdrojů nepřímou odrazet míru pozornosti věnovanou jednotlivým uvedeným problémům, pocíťování jejich aktuálnosti.

Dle Bašty [3] lze věrnějšího, poctivějšího a pravdivějšího obrazu o podniku dosáhnout spíše zpracováním objektivně získaných údajů do výkazů nežli analýzou závěrky.

Podle zákona o účetnictví jsou účetní jednotky povinny vést účetnictví tak, aby *účetní závěrka* sestavená na jeho základě podávala *věrný a poctivý obraz předmětu účetnictví a finanční situace účetní jednotky*.

Měla by tak odpovídat skutečnému stavu, který by měl být zobrazen srovnatelným způsobem, předepsanými účetními metodami. Motivem k dodržování zákonných požadavků, a tedy k poskytování věrného a pravdivého obrazu o předmětu účetnictví, je samotný implicitní etický předpoklad dodržování zákona a rovněž řízení „compliance rizika“ danou společností. Toto „compliance riziko“ je v daném případě i relativně snadno kvantifikovatelné, ale podle provedené mezinárodní studie společnosti PricewaterhouseCoopers nedoceňují finanční společnosti důležitou roli tohoto rizika.

Věrně a poctivě musí být zobrazeny všechny položky, nejen zisk a vlastní kapitál, říká Tomáš Bašta, ředitel v oddělení Auditorských služeb PricewaterhouseCoopers [3]. Zobrazení je věrné, pokud odpovídá skutečnému stavu a zobrazuje realitu. Výraz poctivost se váže k použití účetních metod. Pokud jsou účetní metody použity správně, pak říkáme, že zobrazení je nejen věrné, ale i poctivé. Existují různé metody oceňování, například majetková, metoda diskontovaných peněžních toků, a v principu každá metoda vede k jinému výsledku. Nemusíme si zastírat, že v praxi může docházet i k účelové manipulaci.

Na účetní závěrku je tedy potřeba pohlížet jako na „model“, který by měl být „obrazem reality“ konkrétního podniku. Bohužel dnešní pohled na oblast účetnictví není omezen pouze na stanovené účetní techniky, postupy, pravidla pro zaznamenání jednotlivých účetních operací stanovených finančně právními normami příslušné země, ale i na vývoji nesčetného množství různorodých faktorů. Pokud se povede zachytit jejich působení, může i analýza výsledků účetní závěrky být postavena do odlišnějšího kontextu a účetnictví nabude na respektu. Cílem legislativních požadavků by mělo být stanovení firemní zodpovědnosti prostřednictvím finančních výkazů jako výsledku zabezpečené, auditované a monitorované komunikace.

Při bližším pohledu na problematiku účetní závěrky lze konstatovat, že *není pouze účetním problémem*. Toto platí zesíleně v kontextu s harmonizací národních účetních soustav.

Již od 1.1.2005 zasáhla náš národní účetní systém povinnost vykazovat u veřejně obchodovatelných firem v souladu s mezinárodními standardy účetního výkaznictví. Česká účetní legislativa je však založena na pravidlech, zatímco mezinárodní standardy na principech.

V praxi se takto může prohloubit propast mezi vykázaným hospodářským výsledkem a zjištěným základem daně za dané období. Česká daňová legislativa tento problém řeší ve vazbě na z.č.586/1992 Sb., o daních z příjmů, kde stanovuje povinnost upravit účetní závěrku v souladu s českými účetními předpisy a takto stanovit základ daně na srovnatelné úrovni jako účetní jednotka, která dle mezinárodních standardů nevykazuje. Možná právě zatím určitý finanční dohled udržuje nižší míru cílené kreativity účetních operací. Problémů a otázek však nastává celá řada.

Jako příklad uveďme případ americké firmy, která vykazuje dle pravidel US GAAP [36] a poté často díky svému týmu daňových expertů převodem, tzv. „daňovým můstkem“, výsledek hospodaření na základ daně, který je upravený o různé zákonem povolené odpočty. Takto stanovený základ daně se pak diametrálně liší od hospodářského výsledku, není v ČR

standardem. Nicméně při hloubavé a kreativní české povaze, známé v Evropě vysokou schopností adaptability a schopností nalézt za všech okolností „individuálně optimální“ řešení může jít v budoucnu o očekávání velmi zajímavých jevů. Již nyní viz například uplatňování odpočtu DPH v souladu se z.č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, když situace pravděpodobných úniků je téměř bez pochyb, stejně jako účetnictví bez chyb.

Národní výzkumy z celého světa potvrzují rostoucí tlak při prosazování transparentnosti a etického podnikání, a to nejen u veřejně obchodovatelných společností. Důraz je kladen především na správní orgány, které jsou zodpovědné za zajištění formování firemní kultury a prosazování sdílených hodnot dovnitř společnosti.

Tato problematika již byla řešena řadou významných autorů. Avšak podstatně sporadičtěji, nežli je například kreativní management ve vazbě na vypovídací schopnost účetních výkazů.

Kovanicová se zabývá smyslem a vypovídací schopností účetních výkazů již déle než 10 let. Uvádí mj., že při zpracování jednotlivých údajů uvedených v účetních výkazech je potřeba si uvědomit úskalí jejich zpracování a jejich následný přenos do výkazů účetní závěrky, viz [32]. Při samotném zpracování účetních údajů se můžeme setkat s jejich účelovou manipulací v různých formách kreativního účetnictví. Oblast kreativního účetnictví a jeho vliv na účetní výkazy pojednává ve své publikaci Krupová [33], když uvádí, že důvody pramení zejména z rozdílných zájmů vlastníků a manažerů. Manažeři se často snaží „upravit“ výši vykazovaného zisku, na kterém jsou finančně zainteresováni, a to buď směrem k maximu nebo naopak k prohloubení ztráty, a tím dosažení výraznější výše zisku v následujících účetních obdobích. Špatný management se snaží zkreslením skutečného zisku oddálit úpadek firmy. Dalším důvodem může být tlak ze strany investorů nebo zatajení finančního rizika daného podniku, získání dotací nebo úvěrů či snaha o snížení své daňové povinnosti, více viz [33], [32]. Dále je možné čerpat například z uveřejněných článků na internetu nebo publikace Kovanicové [30] a [31].

V podmínkách české účetní legislativy je tedy účetní jednotka regulována prostřednictvím z.č.563/1991 Sb., o účetnictví, vyhlášek provádějících tento zákon a Českými účetními standardy. Ze zahraničních regulačních norem je vhodné uvést alespoň tři vybrané příklady, a to: Zákon Sarbanes-Oxley Act, který byl vydán v USA v roce 2002 a Zákon na ochranu dat (Data Protection Act) vydán Evropskou unií v roce 1998 a Basilejská dohoda o kapitálových standardech (Basel Capital Accord) v roce 2006. Tyto normy činí představitele

organizací zodpovědné za přesnost firemních finančních výkazů a jejich cílem je zlepšení řízení rizik a aktiv.

Dodržování legislativních pravidel je u ekonomických subjektů bezesporu motivováno etikou a sankcí, která hrozí v případě porušení nastavených pravidel.

Účetní jednotce v podmínkách české účetní legislativy, která mj. uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslující údaje v účetních záznamech a způsobí tím, že účetní závěrka nebo výroční zpráva zkreslí věrný obraz předmětu účetnictví nebo vede účetnictví nesprávné, se může uložit pokuta až do výše 3 % hodnoty celkových aktiv. Ve vybraných případech může správce daně uložit pokutu až do 6% hodnoty celkových aktiv – ve zvlášť závažných případech jako je například nevedení účetnictví nebo nevyhotovení účetních výkazů.

Zásadní význam, jaké údaje v účetních závěrkách pro své uživatele mají, je odražen i v trestním právu, které definuje skutkovou podstatu trestného činu zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění s trestní sazbou až pěti let při způsobení značné škody, tj. vyšší než 500 tisíc Kč.

Jaký je na druhé straně tedy význam závěrky a účetních dat pro její uživatele, zejména management, vlastníky?

Management potřebuje z rozvahy vyčíst odpovědi na nepřeberné množství otázek jako:

Kolik kapitálu je v podniku využíváno? Jaká je hodnota podniku? Je podnik solventní? Jaké riziko podnik podstupuje ve vztahu k bankrotu? Jak je podnik financován? Jaká je optimální kapitálová struktura podniku? Jaká je likvidita aktiv podniku? Nechají nás ve funkci?

Lze se tak domnívat, že podnikatelských subjektů držících se přísně pouze učebnicových metod a vycházejících ze zodpovědného vědomí a svědomí při zpracování výkazů je stále méně. Obvykle zájem tvůrců výkazů, zpravidla pod dohledem manažerů, těsně vítězí nad zájmy uživatelů, ať jsou jimi vlastníci, dodavatelé či další. Závisí pak na znalostech a dovednostech, jak je tato skutečnost zdůvodněna, případně nastaven dobře kompromis.

Jak tedy posuzovat techniky účtování v kontextu znalostí v porozumění účetní závěrky podniku? Čili v jakém vymezení se pohybuje?

Uspokojíme své požadavky a odůvodníme pomocí vhodně volených ukazatelů a hodnot co potřebujeme obhájit?

Jenomže pokud budou chybět managementu znalosti z účetnictví, zejména o původu získaných hodnot, finanční analýza založená na sebestpřesnějších metodách bude mít

vypovídací schopnost velmi sníženou. Každý alespoň trochu kreativnější účetní ví, že téměř všechny položky rozvahy vybízejí k diskusi o podmínkách, možnostech a rizicích. A že by i oblast finančního řízení podniku mohla tyto okolnosti mít na zřeteli.

Možnosti zneužití účetního modelu, jehož základním úkolem je co nejvíce se přiblížit realitě, jsou v jednotlivých účetních systémech jiná a nastavují také odlišná pravidla.

Česká účetní legislativa je postavena na principech, které podléhají předpisům EU, jak také uvádí [30]. Základním pilířem české účetní legislativy, jak již bylo uvedeno výše, je ZoÚ, vyhlášky provádějící ZoÚ a České účetní standardy.

Mezinárodní standardy účetního výkaznictví (IFRS), které vydává Rada pro mezinárodní účetní standardy (IASB), patří mezi nejdůležitější světové standardy účetního výkaznictví. Nejsou obecně platnou právní normou. Jde o účetní systém, který není založen na předpisech, ale na principech. Aplikace IFRS klade vyšší nároky na odbornou kvalitu účetních, viz [34].

Jak uvádí [33] US GAAP neboli americké GAAP, jsou založeny na zvykovém právu. Sdělují podnikům, co do věcného obsahu mají ve svých účetních závěrkách vykázat. Dále určují, jak podrobně mají toto vykázat. US GAAP na rozdíl od českého účetnictví vůbec neřeší metodické prvky účetnictví ani formu zpracování.

V zahraničí mezi prvními do problémů dostala společnost Enron, a to v roce 2001. Po řadě velmi příznivých zpráv, které byly předkládány veřejnosti, Americký burzovní dozor zahájil proti společnosti vyšetřování, po kterém vedení Enronu oficiálně přiznalo, že podnikové zisky byly od roku 1997 uměle nadhodnoceny, a to o celých 600 milionů dolarů, následkem čehož byl pokles kurzu z původních 90,52 dolarů na pouhých 61 centů. Následně po krachu tohoto energetického giganta padla i významná auditorská společnost Arthur Andersen, patřící mezi tzv. velkou pětku, když vyšlo najevo, že kryla machinace v účetnictví Enronu. Ovšem Enron s sebou nestáhl pouze auditující společnost, ale mezi odhalenými a potrestanými se ocitlo i několik investičních bank, které se snažily krýt některé finanční transakce. Americká komise pro cenné papíry (SEC) udělila vysoké pokuty například bankám J.P. Morgan & Chase nebo Citigroup. Problémy telekomunikačního gigantu WorldCom nebyly příliš odlišné. Firma, shodně jako Enron auditovaná společností Arthur Andersen, v létě roku 2002 přiznala, že falšovala své účetní výkazy a nadhodnotila své příjmy a aktiva o 11 miliard dolarů. Společnost se v současné době stále nachází v područí amerického konkurzního zákona a vztahuje se na ni ochrana před věřiteli.

Pojem kreativní účetnictví je dnes používán i na úrovni státní sféry. Řecko porušilo pravidla Paktu stability a růstu, když se pomocí různých fint pokoušelo skrýt schodek, aby dosáhlo požadované hranice 3%. V září roku 2004 se přišlo na to, že Řecko předkládalo chybné údaje už od roku 1998. Řecký deficit musel být opraven z prezentovaných 1,7% na skutečných 4,6%. „Jedná se o legální operace, ale nelze je považovat za snižování deficitu,“ řekl komisař pro měnové záležitosti Joaquín Almunia deníku Financial Times. Jak je vidět, machinace s vykazovanými účetními údaji najdeme v každé sféře. Za kreativní účetnictví je považováno vše, co vede ke zkreslování finálních čísel, která mají reprezentovat hospodářské výsledky dané organizace či instituce. Pochopitelně je úmyslem získat u cílových uživatelů těchto informací takovou pozici, kterou daný subjekt považuje za nejlepší. Definice tohoto pojmu se v mnoha pramenech liší. Existuje několik způsobů, jak kreativní účetnictví definovat. Asi nejsložitějším problémem týkajícím se přesného vymezení je porovnání termínů etiky a legality. V rámci této problematiky se vynořují otázky, co je etické a co ne a kdy se neetické mění v ilegální.

Přestože za nejčastější aktéry v rámci „hry s čísly“ jsou považovány velké firmy, nejsou jediné, kdo kreativní účetnictví provozuje. I menší firmy využívají možnost zakouzlit si s čísly a vykázat údaje, které jsou nejvhodnější pro dosažení firemních cílů. Největší rozdíl je pochopitelně v motivech, které je k tomu vedou. Stejně tak, jak už bylo řečeno, dalšími hráči na tomto poli, jak se stále častěji ukazuje, jsou státy. Momentálně na území Evropské unie bylo odhaleno několik podvodů, jež měly za následek zkreslení důležitých údajů, které mají odrážet hospodářskou situaci dané země.

Poté, co na povrch vyplulo několik účetních skandálů, je možné najít nepřeborné množství zdrojů, které se pokoušejí analyzovat taktiky a formy kreativního účetnictví. Objevuje se mnoho pojmů, které v souvislosti se zkreslováním účetních výkazů firem, jež má za následek nepřesné informování uživatelů účetních informací, mají sloužit k pojmenování určité oblasti této problematiky.

Podle [27] a [38] se může zdát, že kreativní účetnictví je specifickým rysem u anglosaského přístupu k účetnictví s jeho škálou flexibility a možností úsudku, spíše než u kontinentálního modelu s jeho tradicí detailních předpisů. Nicméně, každý z přístupů nabízí v některých ohledech velkou podporu pro kontrolu kreativního účetnictví a opačně také každý nabízí příležitost praktiky kreativního účetnictví ve větší či menší míře zavést. S větší mírou

předpisů a menší flexibilitou je pro kontinentální model jednodušší zmenšovat prostor pro zneužívání při výběru účetních politik či pro manipulace s účetními odhady. Méně právně orientovaný anglosaský model je více nápomocen při prosazování konceptu „podstata před formou“ a přeceňování.

Máme-li určit moment, kdy jsou účetní data zneužívána manažery, je potřeba vymezit hranice, určit limity, definovat jasně a transparentně pojmy manipulace účetních výkazů.

3 Definice kreativního účetnictví

Co znamená pojem kreativní účetnictví? Kreativní neboli tvořivé účetnictví začalo být aktuální v průběhu 80-tých let. První literatura na toto téma začala postupně vznikat v 90-tých letech. V současné době však stále ještě není dostatek seriózních materiálů, které by se týkaly tohoto tématu.

Vymezení definice kreativního účetnictví je velmi složitý problém. Kreativní účetnictví (creative accounting) znamená v podstatě zneužívání účetnictví s cílem lepší prezentace podniku v účetních výkazech. Při přípravě a předkládání účetních výkazů je proto možné se setkat s lidskou tvořivostí, znalostmi a vědomostmi z oblasti účetní teorie i praxe. Literatura charakterizuje kreativní účetnictví jako zneužívání účetnictví, a to takto – jedná se o:

- procesy, při kterých jsou uskutečňovány ekonomické transakce přímo tak, aby bylo dosaženo příznivých výsledků v účetnictví,
- proces manipulace s účetními údaji s cílem transformace účetních výkazů z podoby, jakou by měly mít, do podoby, jakou by chtěli mít jejich tvůrci.

Z toho vyplývá, že kreativní účetnictví zahrnuje jak techniky účelové manipulace s údaji, které jsou více či méně zřetelné, tzv. **window dressing**, tak také techniky, které vyžadují vysokou kvalifikaci a bývají též jen velmi obtížně odhalovány samotnými auditory (například tzv. **mimobilanční financování**). Dle institutu certifikovaných účetních Anglie a Walesu (ICAEW) zní definice window dressingu z roku 1986 takto: Window dressing je vedení účetních transakcí takovým způsobem, že finanční výkazy poté podávají zavádějící nebo nereprezentativní obraz o finanční situaci podniku. Neboli je to takové vedení transakcí, jehož cílem je vytvoření příznivějšího obrazu o finanční pozici společnosti ve výkazech finančního

účetnictví, než jaká je ve skutečnosti. Mimobilanční financování je pak takové financování nebo refinancování podnikových činností, jejichž promítnutí v rozvaze firmy se i při dodržení zákonných požadavků a existujících účetních zásad nemusí objevit, více viz Krupová [33].

4 Etika v účetnictví

Etika v kreativním účetnictví navazuje na téma Kreativního účetnictví, které se zabývá podstatou kreativního účetnictví. Tuzemské zdroje se zatím problematikou etiky v kreativním účetnictví nezabývají, proto je možné čerpat ze zahraničních zdrojů, a to zejména z publikace Blake [1] a Crumbley [10], dále Griffith [27], který se zabývá kreativním účetnictví v novém pojetí.

Kreativní účetnictví je v odborné literatuře vymezeno různorodě:

- Jako proces, kdy účetní používají svou odbornou znalost účetních pravidel k manipulaci dat uváděných v účetnictví s cílem upravit odlišně obraz jeho výkonnosti.
- Griffith [27] říká, že podniky uvádějí takové výsledky, které nejsou věrným a poctivým obrazem jejich transakcí, ale raději je upravují dle požadovaných cílů. Výsledky hospodaření, které jsou podniky vykazovány, jsou založeny na přiměřených, upravených, změněných, „ošetřených“ datech. Tyto praktiky využívané ve výkaznictví podnikových operací nebo výkonnosti jsou uváděné jako kreativní účetnictví.
- Kamal Naser [39] vysvětluje kreativní účetnictví jako proces modifikace výsledků hospodaření od skutečného obrazu a směrem k žádoucím výsledkům. Toto může být docíleno nevhodným používáním nebo dokonce zneužíváním stávajících pravidel nebo opomenutím jiných pravidel. Naser vidí účetní systém v anglosaských zemích jako neobyčejně vnímavé prostředí pro tvořivé účetnictví (v popředí je zde předpoklad poctivého a věrného zobrazení), protože se to týká více základních doporučení a směrnic (GAAP) raději než striktní pravidla, která jsou požadována k přiblížení konzervativnímu evropskému modelu (zde je v popřední předpoklad opatrnosti).

Podniky, které procházejí na trhu obdobnými obchodními situacemi, mohou být prezentovány odlišnými výsledky, které jsou ve skutečnosti pouze následkem různého používání účetních pravidel a principů.

Názory autorů na etiku kreativního účetnictví se v podstatě dělí na 2 skupiny:

1. skupinu tvoří autoři, kteří vnímají kreativní účetnictví jako součásti běžné praxe.
2. skupinu tvoří autoři, kteří naopak vnímají kreativní účetnictví jako prořhanou a nevhodnou činnost.

Ve své publikaci *Ethical Issues in Accounting* autoři Gowthorpe, Blaka a Catherine Pilkington [26] uvádějí, že do nynějška etické problémy na poli účetnictví byly považované jen v rámci použití zafixovaného kódu etik.

Tato jedinečná kniha identifikuje účetnictví jako aktivitu s komplexními etickými důsledky pro profesi obecně, stejně tak jako pro individuální praktiky. *Etické problémy v účetnictví* diskutují několik aspektů z účetnictví, které má významné etické rozměry, včetně tvůrčího účetnictví. Dilemata stála před soukromým sektorem účetní, daňové praxe, etického vzdělání pro účetní a v neposlední řadě sociální zodpovědnosti. Role profesionálních účetních v roli „hlídačů“ autoři v této knize prozkoumávají podrobně.

Jaké je řešení etiky a mezi kreativního účetnictví?

Názorů je vícero a liší se v dané zemi a autory. Ve Velké Británii převažuje názor Nasera viz [39], ve Španělsku Amata, Blaka, Dowsna viz [1], kde je pohled na účetnictví ovlivněn optimistickým přístupem auditorů.

Výzkumy z celého světa potvrzují rostoucí tlak při prosazování transparentnosti a etického podnikání, a to nejen u veřejně obchodovatelných společností. Důraz je kladen především na správní orgány, které jsou zodpovědné za zajištění formování firemní kultury a prosazování sdílených hodnot dovnitř společnosti.

Níže uvedená tabulka ukazuje rozdíly mezi českými účetními předpisy a IFRS na úrovni jejich charakteru, přístupu a zaměření. Z této tabulky vyplývají rozdíly v přístupech a naplňování pravidel tvorby těchto rozdílných účetních systémů.

Tabulka č.1: Právní předpisy versus standardy IFRS

Právní předpisy ČÚL	Standardy
Právní předpisy jsou zaměřeny na vymezení základních povinností účetní jednotky.	Národní nebo nadnárodní standardy upravují konkrétní postupy běžného účetnictví a výkaznictví.
Právní předpisy vytváří formální legislativní rámec na národní úrovni.	Standardy zabezpečují obsahovou harmonizaci na nadnárodní úrovni.
Právní předpisy jsou dlouhodobé povahy.	Standardy jsou průběžně aktualizovány.
Předmětem zájmu je jak běžné účetnictví, tak i závěrka.	Úprava je zaměřena na závěrku, usměrňování běžného účetnictví je ve větší míře ponecháno na samoregulaci.

Zdroj: www.pwc.com

Následující tabulka pak obsahuje základní rozdíly mezi českými účetními předpisy a standardy mezinárodního účetního výkaznictví co do jejich *obsahu*.

Tabulka č.2: Základní rozdíly IFRS a Českých účetních předpisů

Účetní oblast	IFRS	České účetní předpisy (ČÚP)
Historické ceny	Oceňování v historických cenách, ale nehmotná aktiva, dlouhodobý hmotný majetek a investice do nemovitostí mohou být přeceněny. Finanční deriváty, vybraná zemědělská aktiva a převážná část cenných papírů musí být přeceňovány. Přeceňování na reálnou hodnotu je požadováno i při některých podnikových kombinacích.	Oceňování v historických cenách s výjimkou specifických složek majetku (například finančních derivátů a převážné části cenných papírů), které se přeceňují na reálnou hodnotu. K přeceňování na reálnou hodnotu dochází i při některých přeměnách společností.
Priorita věrného	Ve výjimečných případech lze	Pokud ve výjimečných případech

zobrazení skutečnosti	standardům nadřadit zásadu „priority věrného zobrazení skutečnosti“.	některá z daných účetních metod nepodává věrný a poctivý obraz, je účetní jednotka povinna postupovat tak, aby byl podán věrný a poctivý obraz.
Mimořádné položky	Zakázány.	Zahrnují operace neobvyklé povahy vzhledem k běžné činnosti podniku i případy nahodile se vyskytujících událostí a změny účetních metod (s výjimkou finančních institucí).
Změny účetních pravidel	Provést přehodnocení srovnatelných údajů a počátečního nerozděleného zisku z předcházejícího roku.	Dopady změn se zahrnují do výkazu zisku a ztráty běžného roku jako mimořádné položky. Výjimkou jsou finanční instituce a první rok účtování o odložené dani, kdy se účtuje proti nerozdělenému zisku.
Opravy chyb	Provést přehodnocení srovnatelných údajů, bez vlivu na období identifikace.	Zahrnují se do výkazu zisku a ztráty běžného roku jako mimořádné položky (mimo zásadních chyb u finančních institucí, účtovaných proti nerozdělenému výsledku minulých let).
Vykazování výnosů	Vykázat výnosy, pokud rizika a užitky přešly na kupujícího a částka výnosů může být spolehlivě oceněna.	Neexistuje srovnatelná úprava pro vykazování výnosů, převažují formální a právní interpretace.
Dlouhodobé	Účtovat výnosy z dlouhodobých	Metoda procenta dokončení není

kontrakty	kontraktů a zisky s uplatněním tzv. metody procenta dokončení. Zakázána metoda tzv. dokončených kontraktů.	povolena. Způsob účtování závisí na formě smluvního ujednání, obvykle má formu metody dokončených kontraktů, neboť zahrnutí nerealizovaných zisků je zakázáno.
Investice do dceřiných či přidružených podniků	Pořizovací cena či reálná hodnota	Pořizovací cena či ekvivalenční hodnota.
Leasing – klasifikace	Klasifikované jako finanční leasing, pokud jsou v zásadě převedena veškerá rizika a užitek plynoucí z vlastnictví. Priorita obsahu před formou.	Přednost formy před ekonomickou podstatou. Z tohoto důvodu je způsob účtování finančního a operativního leasingu shodný.
Finanční leasing – účtování pronajímatele	Zaúčtovat splátky finančního leasingu jako pohledávku. Stanovit hrubé výnosy s cílem dosáhnout konstantní úrokové míry na základě metody čisté investice.	Pronajímaný majetek je pronajímatelem aktivován v pořizovacích cenách a odepisován jak u finančního, tak u operativního leasingu. Výnosy z pronájmu se rovnoměrně časově rozlišují po dobu pronájmu.
Finanční leasing – účtování nájemce	Zaúčtovat finanční leasing jako majetek a celou budoucí platbu nájemného jako závazek. Odepisuje se obvykle po dobu použitelnosti majetku. Rovnoměrně rozdělit splátky nájemného tak, aby byla u nesplaceného závazku dosažena konstantní úroková sazba. Nájemné z operativního leasingu	Nájemce neaktivuje majetek a nevykazuje ani související závazek. Účtování finančního a operativního leasingu je shodné, nájemné je promítnuto do nákladů rovnoměrně.

	by obecně mělo být promítnuto do nákladů rovnoměrně.	
Investice do nemovitostí	Oceňovat pořizovací cenou (sníženou o oprávky) nebo reálnou hodnotou. Změny reálné hodnoty účtovat do výkazu zisku a ztráty.	Neexistuje specifická úprava, účtuje se jako o dlouhodobém hmotném majetku.
Snížení hodnoty dlouhodobého majetku	V případě snížení hodnoty odepsat dlouhodobý majetek na čistou prodejní cenu nebo užitnou hodnotu vypočtenou metodou diskontovaných peněžních toků, je-li nižší. Pokud nevznikne ztráta, přehodnotit dobu použitelnosti těchto aktiv. Následné zrušení ztrát povoleno v určitých případech.	Pouze obecné požadavky k zohlednění možného snížení hodnoty. Žádné detailní instrukce pro vyčíslení snížení hodnoty, v praxi někdy používán přístup dle IFRS. Rozlišováno buď trvalé znehodnocení (vykazováno jednorázovým odpisem) nebo dočasné znehodnocení (tvořeny opravné položky, které mohou být zrušeny).
Stálá aktiva držaná k prodeji	Vykázat v samostatné kategorii, pokud hodnota aktiva bude uhrazena prodejem a nikoliv pokračujícím užíváním. Stanoveny podmínky pro ocenění. Aktiva nadále neodepisována.	Neexistuje specifická úprava.
Nehmotný majetek vytvořený vlastní činností	Náklady na výzkum jsou účtovány přímo do nákladů. Náklady na vývoj je možné při splnění definovaných kritérií aktivovat a následně odepisovat.	Nehmotný majetek vytvořený vlastní činností pro vlastní potřebu se neaktivuje. Aktivují se náklady na výzkum a vývoj určené k obchodování.
Rezervy	Vykázat rezervy vztahující se k současným závazkům	Obecně srovnatelné s IFRS, ale podle ČÚP se tvoří například

	z minulých událostí, pokud lze spolehlivě odhadnout pravděpodobný odliv zdrojů.	rezervy i na budoucí opravy dlouhodobého hmotného majetku (není povoleno podle IFRS). Finanční instituce srovnatelné s IFRS.
Zaměstnanecké akcie jako forma odměňování	Vykázat náklad za přijaté služby. Související částka bude vykázána buď jako závazek nebo jako zvýšené vlastního kapitálu v závislosti na tom, zda transakce bude uhrazena peněžními prostředky či akciemi. Částka je oceněna v reálné hodnotě akcií či poskytnutých akciových opcí.	Neexistuje standard na vykazování nebo oceňování položek. Požaduje se zveřejnění akcií užitých jako formy odměňování členů představenstva, dozorčí rady a vedoucích zaměstnanců.
Odúčtování finančních aktiv	Finanční aktiva jsou vyňata z rozvahy na základě posouzení jejich rizika a přínosu. Test „kontroly“ je až druhotný.	Účetní předpisy se řídí právní formou. Finanční instituce odúčtovávají finanční aktiva na základě testu kontroly.
Odúčtování finančních závazků	Závazek je vyjmut při vypořádání. Rozdíl mezi účetní hodnotou a zaplacenou částkou je vykázán ve výkazu zisku a ztráty.	Účetní postupy se řídí právní formou. Finanční instituce srovnatelné s IFRS.
Vykazování podle segmentů – rozsah a zásady	Pouze pro podniky, jejichž akcie jsou kótované na burze. Výkazy ve formátu primárního a sekundárního členění na základě rizik a návratnosti a struktury interního výkaznictví.	Specifický předpis neexistuje. Všechny podniky jsou povinny uvést členění běžných výnosů podle hlavních činností a rozdělit výnosy na domácí a zahraniční.

Zdroj: www.pwc.com

Jak z výše uvedené tabulky vyplývá, jako hlavní rozdíly mezi českým účetním systémem a IFRS lze uvést z oblasti přístupu v oceňování (reálná hodnota, vyjádření vlivu inflace v účetnictví), definicí jednotlivých prvků účetní závěrky, rozdíly při vykazování podle pravidel vlastnictví nebo kontrolou nad aktivem, prvků a použití metodiky vyjádření nejistoty v modelu účetnictví.

5 Motivace pro praktikování kreativního účetnictví

Důvody - motivace pro využívání metod kreativního účetnictví spočívají v rozdílných zájmech vlastníků, manažerů, zaměstnanců.

1. Z podnětu manažerů (agentů)

V této souvislosti se předpokládá, že snahou manažerů je dosáhnout maximálního zisku. Účetní výkazy mohou být upravovány tak, aby byl vykazovaný zisk co nejvyšší. Manažerské chování může být ovlivněno mnoha faktory. Moderní teorie firmy se snaží popsat různé varianty chování manažerů. Podle těchto teorií nemusí být snahou manažerů přímo maximalizovat zisk, ale maximalizovat užitečnost manažerů, která je dána jednak vykazovaným ziskem a také vedlejšími výhodami a příjmy manažerů, počtem a úrovní jejich podřízených, rozsahem prostředků, s nimiž mohou samostatně nakládat apod.

Manažer v těchto případech, kdy je přímo zainteresován na výši vykázaného zisku, má možnost uvažovat několika způsoby:

- bezprostřední snaha o zvýšení zisku
- provedení tzv. „velké lázně“, tzn. pokud firma hospodaří se ztrátou, může mít manažer bezprostřední snahu ztrátu ještě prohloubit. Uvažuje totiž tak, že v následujících letech bude vývoj v podniku příznivější a on bude dosahovat většího bonusu z pronikavějšího zlepšení hospodářského výsledku

Politika státu ve všech souvislostech také určuje chování manažerů, a to jak v otázce zdanění, odvětvové politiky státu, tak i fiskální a cenové politiky státu. Přičemž velké firmy jsou na změny státní politiky daleko citlivější než malé firmy, což zde lze logicky předpokládat.

2. Špatný management

V tomto případě je kreativní účetnictví používáno jako jedna z cest k oddálení hrozícího úpadku.

3. Snížení nejistoty a rizika

Dnešní firma se pohybuje v prostředí značné nejistoty a rizik, která jsou dána například přechodem k systémům pohyblivých kurzů, velkých změn v úrokové míře v období po druhé světové válce, vzrůstající mírou inflace, možností zkrachování bankovní instituce, u níž má daná firma uloženy finanční prostředky. Tato rizika mohou být klasifikována jako podnikatelská, která zahrnují: rizika provozní (stávky, havárie strojů), riziko tržní (problémy s odbytem, změny cen a devizových kurzů), riziko inovační (zavádění nových výrobků), riziko finanční (platební neschopnost, změny úrokové sazby, daní atd.).

4. Problematika oceňování

Tento důvod někteří autoři považují za hlavní příčinu vzniku a praktikování kreativního účetnictví. Oceňování v historických cenách, které je prováděno ve většině států, má v tržní ekonomice závažné nedostatky. Jednou z technik kreativního účetnictví je tzv. mimobilanční financování, jak již bylo uvedeno. Praktikování těchto postupů je vysvětlováno tím, že oceňování v historických cenách vede k podhodnocení aktiv, a proto je tvůrce výkazu „oprávněn“ neuvádět některé dluhy.

5. Tlak ze strany investorů

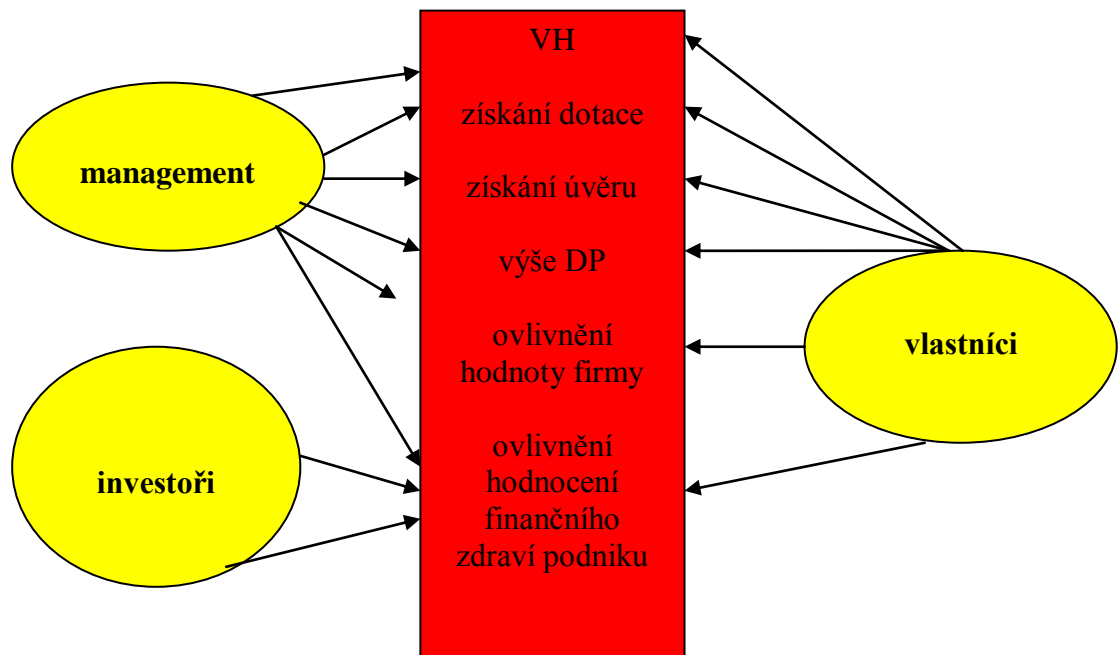
Přístup firmy k sestavování účetních výkazů může ovlivnit situace na finančním trhu.

6. Snaha o snížení daní

Tento důvod je velmi zřetelný v zemích, kde je více či méně spjata finanční a daňové účetnictví.

Následující schéma zobrazuje subjekty a jejich motivace k manipulaci účetních dat. Přitom chování subjektu může být posouzeno jako aplikace kreativních metod účetnictví (pro naše účely vymezeno jako kreativní účetnictví – v mezích zákona) nebo podvodné (nelegální) resp. postižitelné Trestním zákonem.

Obrázek č.1: Motivace manipulace účetních výkazů

Zdroj: vlastní

6 Střední a malé podniky (SME) a velké podniky – možnosti zjednodušení účetního výkaznictví pro SME

Spojování firem a jejich nadnárodní působnost je spojena s požadavky na harmonizaci účetnictví, která by umožnila snižování nákladů na srovnatelnost v interpretaci účetních informací, které v současnosti ztrácejí svou vypovídací schopnost.

Převážná část firem v Evropě je svým rozsahem malá a střední, přičemž střední a malé podniky (SME) vytvářejí v členských zemích EU v soukromém sektoru 2/3 pracovních míst a tímto se stávají klíčovými faktory ekonomického růstu.

Na druhé straně jsou na SME kladeny vysoké nároky ve vazbě na absenci ucelených účetních standardů, účetní a daňové bariéry, které tlumí podnikatelské aktivity SME na

jednotném trhu. Jejich postavení se administrativní náročností a s tímto spojenými náklady relativně zhoršuje oproti velkým podnikům.

Další okolností, kterou je nutno vzít v úvahu, jsou dotace poskytované malým podnikům, většinou podnikům s vysokými náklady a nízkou produktivitou.

Rada pro mezinárodní účetní standardy IASB se zabývá tvorbou IFRS pro střední a malé podniky a v únoru 2007 vydala návrh uceleného standardu pro SME. Evropská komise zahájila dva projekty na snížení administrativní zátěže pro SME. První z nich, vydaný v prosinci roku 2006, má název „Simplification of accounting rules for small and medium-sized companies – discussion of possible amendments to the Fourth and Seventh Company Law Directive“ a druhý vydaný v lednu 2007, má název „Making an SME audit simpler more relevant, basis for discussion“. Dalším krokem Evropské komise bylo vydání sdělení ze dne 10. července 2007 o zjednodušeném podnikatelském prostředí pro společnosti v oblasti práva obchodních společností, účetnictví a auditu. Od března roku 2008 do února roku 2009 IASB přepracovávala IFRS pro SME, a to na podkladě komentářů a výsledků uskutečněných projektů resp. testů.

V červenci roku 2009 Rada pro mezinárodní účetní standardy (IASB) vydala 5 let očekávaný samostatný IFRS standard pro střední a malé podniky (SME) s názvem „IFRS for Small and Medium-Sized Entities (SME)“. Původní pracovní návrh standardu byl změněn zejména tím, že IFRS pro SME jsou zcela samostatným standardem, bez vazby na „velké“ IFRS. Samostatný IFRS standard pro SME je navržen tak, že obsahuje 35 sekcí s tím, že sekce 1 vymezuje SME jako:

- a) podnik, který nemá veřejnou zodpovědnost,
- b) zveřejňuje běžnou účetní závěrku externím uživatelům.

Zásadní pro přechod z plných IFRS na IFRS pro SME je skutečnost, že i podnik, který již absolvoval přechod na plné IFRS, musí opětovně projít celou procedurou přechodu na IFRS pro SME tj. stanovit datum přechodu, sestavit zahajovací výkaz finanční situace. Přitom se IFRS pro SME od plných IFRS průřezově liší, a to nikoli nevýznamně.

IFRS pro SME má mezi odbornou veřejností své příznivce i své odpůrce; pouze čas v horizontu 3-5 let ukáže, zda se podaří tyto standardy implementovat státům do svých národních pravidel.

7 Praktiky a meze kreativního účetnictví

7.1 Praktiky kreativního účetnictví - window dressing

Window dressing jako jedna z forem kreativního účetnictví představuje manipulace s účetními daty. Techniky Windows dressing jsou přesto vymezeny více definicemi:

Institut certifikovaných účetních Anglie a Walesu (ICAEW) v roce 1986 vymezil window dressing následovně: *„takové vedení transakcí, při nichž finanční výkazy podávají zavádějící nebo nerepresentativní obraz o finanční situaci podniku“*.

Slovník finančního výkaznictví auditorské společnosti Coopers Lybrand uvádí definici: *„Window dressing je takové vedení transakcí, jehož cílem je vytvoření příznivějšího obrazu o finanční pozici ve výkazech účetnictví než jaká je ve skutečnosti.“*

Techniky window dressing je možné dále dělit do definic dle jednotlivých autorů tak, tak jak uvádějí autoři Amat, John Blake a Jack Dowds v publikaci *The ethics of creative accounting* viz [1].

Window dressing zahrnuje zejména případy:

- prodej a zpětný nákup aktiv,
- záměrné vykazování krátkodobého majetku a dluhů mezi dlouhodobým a naopak dlouhodobého majetku a dluhů mezi krátkodobým majetkem,
- nedodržování zásady opatrnosti v účetnictví,
- některé praktiky v přeceňování majetku,
- zkreslené vykazování výnosů,
- zkreslené oceňování majetku v rozvaze již v době jeho pořízení,

- změny v přijatých účetních politikách a záměrné chyby,
- zaměňování modernizace majetku za opravu nebo naopak,
- odhad doby životnosti majetku, který je proveden záměrně chybně,
- půjčky přes konec účetního období,
- vykazování majetku, který podniku nepřináší a v budoucnu nepřinese ekonomický prospěch.

7.2 Praktiky kreativního účetnictví - mimobilanční financování

Mimobilanční financování představuje takové praktiky a metody, jejichž následkem jsou závazky a aktiva, které by za standardních okolností byly vykázány v rozvaze, se vykazují v rozvahách jiných subjektů. Pomocí mimobilančního financování se společnosti snaží dosáhnout nízké míry zadluženosti (dluhy/aktiva) a podílu dluhů k vlastnímu kapitálu.

Definice ICAEW pro vymezení mimobilančního financování: „*takové financování nebo refinancování podnikových činností, které se při dodržení zákonných požadavků a existujících účetních zásad nemusí objevit v jeho rozvaze*“.

Jedná se například o :

- účetní zachycení prodeje pohledávek nebo faktoringu v závislosti na riziku, vyplývajícím z nesplacení pohledávek (nevykazování závazků, vyplývajících z nesplacení pohledávky),
- zaměňování kapitálového (finančního) leasingu za operativní,
- půjčky (obvykle směnitelné půjčky s pevným úrokem) klasifikované jako vlastní kapitál,
- zaručené půjčky, považované za tržby (smlouvy o prodeji a zpětném nákupu),
- nekonsolidace „quasi“ dceřinných společností, které jsou používány, aby zlepšily finance podniku,
- účetní zachycení prodeje pohledávek nebo faktoringu v závislosti na riziku, vyplývajícím z nesplacení pohledávek (nevykazování závazků, vyplývajících z nesplacení pohledávky).

Je třeba rozlišovat mezi záměrným a nezáměrným zkreslováním informací při posuzování, zda se jedná v konkrétních případech o některou z technik kreativního účetnictví. Pokud hovoříme o kreativním účetnictví, jedná se vždy o záměrnou volbu kreativních účetních metod. V praxi se ovšem můžeme setkat i s výkazy, které nemají dostatečnou vypovídací schopnost i z jiných důvodů, například neúplnost vstupních údajů nebo nedbalé práce účetních apod. V těchto případech se však nejedná o kreativní účetnictví. Za kreativní účetnictví pokládáme ovšem také záměrné využívání nejednotného přístupu k řešení některých otevřených otázek, které se v současnosti vyskytují v účetní teorii a praxi. Instituce zabývající se pokusy o harmonizaci účetnictví buď v rámci regionálních seskupení nebo v celosvětovém měřítku se snaží dávat na tyto otázky odpovědi. Tyto materiály však také obsahují variantní řešení konkrétních problémů.

Pojem kreativní účetnictví se v poslední době skloňuje v souvislosti s téměř každým účetním podvodem. Na světlo se vynořily praktiky využívané americkými společnostmi Enron nebo WorldCom, které měly za následek krach obou společností a následný propad akciového trhu. V Evropě jsou v souvislosti s touto problematikou zmiňované společnosti Ahold a Parmalat.

První se do problémů dostala společnost Enron, a to v roce 2001. Po řadě velmi příznivých zpráv, které byly předkládány veřejnosti, Americký burzovní dozor zahájil proti společnosti vyšetřování, po kterém vedení Enronu oficiálně přiznalo, že podnikové zisky byly od roku 1997 uměle nadhodnoceny, a to o celých 600 milionů dolarů, následkem čehož byl pokles kurzu z původních 90,52 dolarů na pouhých 61 centů. Následně po krachu tohoto energetického giganta padla i významná auditorská společnost Arthur Andersen, patřící mezi tzv. velkou pětku, když vyšlo najevo, že kryla machinace v účetnictví Enronu. Ovšem Enron s sebou nestáhl pouze auditující společnost, ale mezi odhalenými a potrestanými se ocitlo i několik investičních bank, které se snažily krýt některé finanční transakce. Americká komise pro cenné papíry (SEC) udělila vysoké pokuty například bankám J.P. Morgan & Chase nebo Citigroup. Problémy telekomunikačního gigantu WorldCom nebyly příliš odlišné. Firma, shodně jako Enron auditovaná společností Arthur Andersen, v létě roku 2002 přiznala, že falšovala své účetní výkazy a nadhodnotila své příjmy a aktiva o 11 miliard dolarů. Společnost se v současné době stále nachází v područí amerického konkurzního zákona a vztahuje se na ni ochrana před věřiteli.

Pojem kreativní účetnictví je dnes používán i na úrovni státní sféry. Řecko porušilo pravidla Paktu stability a růstu, když se pomocí různých fint pokoušelo skrýt schodek, aby dosáhlo požadované hranice 3 %. V září roku 2004 se přišlo na to, že Řecko předkládalo chybné údaje už od roku 1998. Řecký deficit musel být opraven z prezentovaných 1,7 % na skutečných 4,6 %. „Jedná se o legální operace, ale nelze je považovat za snižování deficitu,“ řekl komisař pro měnové záležitosti Joaquín Almunia deníku Financial Times. Jak je vidět, machinace s vykazovanými účetními údaji najdeme v každé sféře.

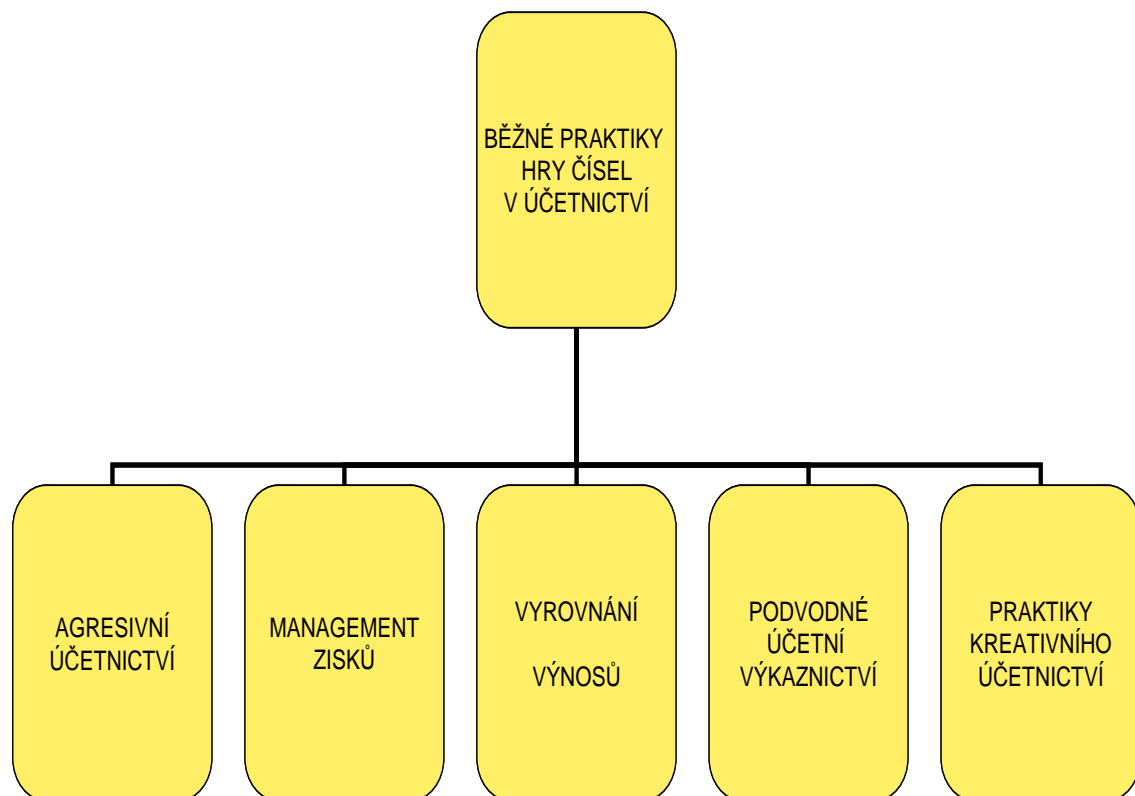
Za kreativní účetnictví je považováno vše, co vede ke zkreslování finálních čísel, která mají reprezentovat hospodářské výsledky dané organizace či instituce. Pochopitelně je úmyslem získat u cílových uživatelů těchto informací takovou pozici, kterou daný subjekt považuje za nejlepší. Definice tohoto pojmu se v mnoha pramenech liší. Existuje několik způsobů jak kreativní účetnictví definovat. Asi nejsložitějším problémem týkajícím se přesného vymezení je porovnání termínů etiky a legality. V rámci této problematiky se vynořují otázky, co je etické a co ne, a kdy se neetické mění v ilegální.

Přestože za nejčastější aktéry v rámci „hry s čísly“ jsou považovány velké firmy, nejsou jediné, kdo kreativní účetnictví provozuje. I menší firmy využívají možnost zakouzlit si s čísly a vykázat údaje, které jsou nejvhodnější pro dosažení firemních cílů. Největší rozdíl je pochopitelně v motivech, které je k tomu vedou. Stejně tak, jak už bylo řečeno, dalšími hráči na tomto poli, jak se stále častěji ukazuje, jsou státy. Momentálně na území Evropské unie bylo odhaleno několik podvodů, jež měly za následek zkreslení důležitých údajů, které mají odrážet hospodářskou situaci dané země.

Poté, co na povrch vyplulo několik účetních skandálů, je možné najít nepřeborné množství zdrojů, které se pokoušejí analyzovat taktiky a formy kreativního účetnictví. Objevuje se mnoho pojmů, které v souvislosti se zkreslováním účetních výkazů firem, jež má za následek *nepřesné informování uživatelů účetních informací*, současně mají sloužit k pojmenování určité oblasti této problematiky.

Níže uvedený obrázek, který uvádí Mulford [38] ve své knize, reprezentuje jeden z pohledů autorů na manipulaci účetních výkazů. K tomuto pohledu uvádíme svůj názor a definujeme manipulaci účetních výkazů pro naše účely v kapitole 9.

Obrázek č. 2 Běžné praktiky finančních čísel v účetnictví

Zdroj: Mulford [38]

7.3 Meze kreativního účetnictví

Cílem této kapitoly bylo najít odpověď na otázky: *Jaké jsou důsledky zmanipulovaných účetních výkazů? Jak je možné identifikovat zmanipulované účetní výkazy? Jaké jsou přijatelné meze manipulace účetních výkazů? Lze tyto meze stanovit? Jaký je rozdíl mezi kreativním účetnictvím a účetním podvodem?*

Zdroje k nalezení odpovědí je možné najít v podstatě a formách kreativního účetnictví řešených v publikacích Griffithse [27], Mulforda [38], dále v knize Krupové [33] a publikovaných příspěvcích [1], [9], [10]. V podmínkách české účetní legislativy je potřeba vycházet ze ZDP, ZoÚ včetně provádějících vyhlášek Ministerstva financí.

Další otázky, které se nabízejí při řešení odhalení účetních podvodů, jsou možnosti auditorů, daňových poradců a orgánů veřejné správy při odhalování účetních podvodů a následného dokazování v trestním řízení.

Pojem kreativní (tvořivé) účetnictví začal být aktuální v průběhu 80-tých let. Kniha *Creative Accounting: How to make profits what you want them to be* [27], říká, že každý podnik v zemi švindluje svůj zisk. Vymezit přesnou definici kreativního účetnictví je problém velmi složitý. Jde v podstatě o to, že při přípravě a předkládání výkazů finančního účetnictví se setkáváme s lidskou tvořivostí, znalostmi a vědomostmi jak z oblasti účetní teorie, tak praxe.

Současná literatura chápe kreativní účetnictví spíše jako zneužívání účetnictví. Jak bylo uvedeno v kapitole 3, vidíme manipulaci účetních výkazů ve 3 úrovních, kdy první 2 úrovně zahrnují praktiky kreativního účetnictví. Kreativní účetnictví můžeme takto posuzovat ve 3 stupních.

První stupeň zahrnuje kreativní použití účetních metod v rámci věrného obrazu účetnictví resp. v rámci metod povolených účetní legislativou (v ČR zákonem o účetnictví, vyhláškami MF a Českými účetními standardy). Druhý stupeň Kreativního účetnictví zahrnuje takový způsob použití účetních metod, který není v souladu s účetní legislativou resp. narušuje věrný obraz účetnictví – takového Kreativní účetnictví je postižitelné sankcí pokuty za vedení účetnictví dle §37 a §37a z.č. 563/1992 Sb., o účetnictví.

Třetí rovinu manipulace účetních výkazů vidíme za hranicí Kreativního účetnictví a zahrnuje oblast podvodného finančního výkaznictví vymezenou z.č. 40/2009 Sb. Trestním zákoníkem - § 254 Zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění, v podmínkách ČÚL nelze opomenout i další paragrafy Trestního zákoníku - neodvedení a zkrácení daně dle § 240, §241 a §205, §206 krádež a zpronevěra majetku, které úzce souvisejí s motivy pro úmyslnou manipulaci účetních výkazů.

Pro naše úvahy o manipulaci účetních výkazů je důležité přihlédnout k odpovědnosti za účetní chybu resp. k záměrnému podvodu realizovanému prostřednictvím účetnictví. Velká část úlohy odpovědnosti za odhalení rizika podvodů resp. účetní chyby spočívá na interních a externích auditorech.

7.4 Odpovědnost vedení a osob pověřených řízením za účetní chyby, podvody v účetnictví

Primární odpovědnost za předcházení podvodům a jejich odhalování nese vedení účetní jednotky a osoby pověřené řízením v této účetní jednotce. V některých účetních jednotkách může být struktura řízení méně formální, protože osoby pověřené řízením mohou být zároveň i členy vedení.

Je důležité, aby vedení, které dohlíží na osoby pověřené řízením, kladlo velký důraz na předcházení podvodu a zmenšilo tak příležitost ke spáchání podvodu a na odstrašování od podvodu, které může jednotlivce odradit od páchaní podvodu vzhledem k pravděpodobnosti, že bude odhalen a potrestán. Vyžaduje to mít poctivou podnikovou kulturu a etické zásady.

7.5 Riziko neodhalení účetního podvodu

Zde je důležitá otázka odpovědnosti externího auditora za výrok o účetní závěrce, kdy je cílem auditora vyhledávat v účetnictví významné nesprávnosti způsobující nadhodnocení resp. podhodnocení vybrané položky účetní závěrky.

Cílem auditu účetní závěrky je umožnit auditorovi vyslovit výrok, zda je účetní závěrka sestavena ve všech významných ohledech v souladu s platným rámcem finančního výkaznictví. Vzhledem k přirozeným omezením auditu existuje nevyhnutelné riziko, že některé významné nesprávnosti v účetní závěrce zůstanou neodhaleny, a to i tehdy, bude-li audit náležitým způsobem naplánován a bude-li proveden v souladu s auditorskými standardy.

Riziko neodhalení významných nesprávností v důsledku podvodu je větší, než riziko nezjištění významných nesprávností způsobených chybou, protože podvod je obvykle doprovázen promyšleným a pečlivě naplánovaným činem sloužícím k jeho zakrytí, například

ve formě falšování, úmyslného nezaznamenání účetního případu nebo záměrně chybného informování auditorů, viz [40], ISA 240. Odhalit pokus o zakrytí podvodu je ještě obtížnější, pokud se jedná o tajnou domluvu, viz V důsledku tajné domluvy může auditor nabýt přesvědčení, že důkazní informace jsou pravdivé, i když ve skutečnosti nebudou. Schopnost auditora odhalit podvod záleží na různých faktorech, například zručnosti pachatele, frekvenci a rozsahu manipulace, míry tajného ujednání osob, relativního objemu jednotlivých částek, pozice jednotlivých osob podílejících se na podvodu.

Riziko, že auditor neobjeví významnou nesprávnost plynoucí z podvodu spáchaného vedením, je ještě větší, než u podvodu spáchaného zaměstnancem, protože členové vedení jsou často v pozici, kdy mohou přímo či nepřímo manipulovat účetní záznamy a prezentovat zkreslené účetní informace. Členové vedení na určité úrovni mohou mít možnost obejít kontrolní mechanismy určené k prevenci podobných podvodů ze strany ostatních zaměstnanců, například tím, že nařídí podřízeným, aby transakce zaúčtovali nesprávně nebo je tajili. Auditor tak přistupuje ke kvalitě účetní závěrky z pohledu jistého stupně nedůvěry resp. „profesního skepticismu“.

7.6 Profesní skepticismus

Auditor nemůže získat naprostou jistotu, že významné nesprávnosti v účetní závěrce budou odhaleny. Při získání přiměřené jistoty zaujímá auditor po celou dobu auditu profesně skeptický postoj, prověřuje možnosti, které má vedení k obcházení kontrol, a uvědomuje si skutečnost, že auditorské postupy, jež jsou účinné při odhalování chyb, nemusejí být postačující při odhalování rizik výskytu významných nesprávností zapříčiněných podvodnou činností.

Uplatňování profesně skeptického postoje vyžaduje kladení si otázek, kritické vyhodnocení důkazních informací a neustálé ověřování, zda získané údaje a důkazní informace nasvědčují tomu, že může existovat významná nesprávnost zapříčiněná podvodem.

I přesto, že není možné očekávat, že by auditor zcela odhlédl od dřívějších zkušeností ve spojitosti s poctivostí a bezúhonností vedení a osob pověřených řízením jednotky, je zaujetí profesně skeptického postoje velmi důležité, neboť v průběhu času se mohly změnit okolnosti. Při dotazování a provádění dalších auditorských postupů zaujímá auditor profesně skeptický postoj a nespokojí se s nepřesvědčivými důkazními informacemi jen proto, že věří v poctivost a bezúhonnost vedení a osob pověřených řízením jednotky.

Postupy používané při odhalování rizik výskytu významných nesprávností způsobených podvodem

V zájmu obeznámení se s jednotkou a s prostředím, v němž funguje, provádí auditor postupy vyhodnocování rizik. V rámci této práce provádí:

- a) Dotazování k získávání informací od vedení, od osob pověřených řízením jednotky a od ostatních pracovníků jednotky a obeznámení se se způsobem, jakým osoby pověřené řízením jednotky provádějí dohled nad procesy používanými vedením k odhalování rizik výskytu podvodu a k náležitému nakládání s nimi a s vnitřními kontrolami, které vedení zavedlo za účelem snižování výskytu těchto rizik.
- b) Posuzuje se, zda se vyskytuje jeden či více rizikových faktorů podvodu.
- c) Posuzují se veškeré nezvyklé nebo nečekané vztahy, které byly odhaleny při provádění analytických postupů.
- d) Posuzují se informace, které by mohly pomoci při odhalování rizik výskytu významných nesprávností způsobených podvodem.

Jelikož vedení odpovídá za vnitřní kontroly jednotky a za přípravu účetní závěrky, je vhodné, aby auditor dotazováním u vedení zjistil, jak samo vedení hodnotí riziko výskytu podvodu a zavedené kontroly sloužící k prevenci a odhalování rizika. Povaha, rozsah a periodicita hodnocení těchto rizik a kontrol ze strany vedení se v různých jednotkách liší. V některých jednotkách provádí vedení podrobná hodnocení jednou ročně nebo v rámci průběžné kontroly. V jiných jednotkách je hodnocení vedení méně formální a je prováděno v delších časových intervalech. Zejména v malých jednotkách je pak hodnocení zaměřeno na rizika výskytu podvodů páchaných zaměstnanci nebo na zpronevěru majetku.

V malé jednotce, řízené jejím vlastníkem, může vlastník - vedoucí pracovník vykonávat efektivnější dohled nad fungováním jednotky, než ve velkém podniku a tím vyrovnávat obecně omezenější možnosti oddělení povinností. Na druhou stranu má vlastník-vedoucí pracovník díky neoficiálnímu vnitřnímu kontrolnímu systému více příležitostí k obcházení kontrol.

U jednotek, které mají více provozoven nacházejících se na různých místech, zjišťuje auditor dotazováním povahu a rozsah kontroly prováděné na provozovnách nebo v obchodních segmentech a ověřuje, zda může být u některých provozoven nebo obchodních segmentů riziko výskytu podvodu vyšší.

Posuzování rizikových faktorů podvodu

Skutečnost, že spáchaný podvod je obvykle utajován, výrazně komplikuje jeho odhalení. Při seznamování se s jednotkou a jejím prostředím, včetně jejích vnitřních kontrol, může přesto auditor objevit události nebo okolnosti, které svědčí o přítomnosti podnětů svádějících ke spáchání podvodu nebo skýtají příležitost k jeho spáchání. Tyto události či okolnosti se označují jako „rizikové faktory podvodu“.

Mezi rizikové faktory podvodu patří například:

- potřeba splnit očekávání třetí strany ve spojitosti se získáním dodatečného kapitálového financování může vytvářet tlak, reakcí na nějž je spáchání podvodu,
- příslib vysokých odměn, jejichž vyplacení je podmíněno nereálnými plánovanými zisky, může být pobídkou ke spáchání podvodu,
- neúčinné kontrolní prostředí může vytvářet příležitosti ke spáchání podvodů.

Rizikové faktory podvodu nemusejí nutně naznačit existenci podvodu, ale často byly přítomny za situací, kdy k podvodům došlo.

Rizikové faktory podvodu není možné jednoduše seřadit podle významnosti. Některé z těchto faktorů mohou být přítomny v jednotkách, ve kterých konkrétní podmínky nepředstavují riziko výskytu významných nesprávností.

Posuzování neobvyklých nebo neočekávaných vztahů

Při provádění analytických postupů, jejichž účelem je obeznámit se s jednotkou a jejím prostředím auditor posoudí nezvyklé či neočekávané vztahy, které naznačují existenci rizik výskytu významných nesprávností způsobených podvodem.

Užitečnými informacemi při odhalování rizik může odhalit například diskuze mezi členy týmu.

8 Účetní podvody

Významné nesprávnosti v účetní závěrce vznikají v důsledku podvodů nebo chyb, rozlišujícím faktorem mezi nimi je úmyslnost či neúmyslnost příslušné činnosti.

Chyba je neúmyslné uvedení nesprávných údajů v účetní závěrce, včetně vynechání některé částky nebo nezveřejnění některé skutečnosti. Patří sem chyby při shromažďování nebo zpracování dat, ze kterých je zpracována účetní závěrka, nesprávný účetní odhad v důsledku přehlédnutí nebo nesprávné interpretace skutečností nebo chyba v aplikaci účetních principů v souvislosti s oceněním, zaúčtováním, klasifikací, prezentací a zveřejněním.

Podvod je naproti tomu úmyslný trestný čin, kdy pachatel podvodným jednáním sebe nebo jiného obohatí. Podvod páchá v případě, že uvede někoho v omyl, využije něčího omylu, zamlčí podstatné skutečnosti a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou, tedy vyšší než 5000 Kč včetně. Uvedení v omyl je takové jednání, kdy pachatel předstírá něco, co není v souladu se skutečným stavem věcí. Využití omylu jiného znamená, že pachatel sám k omylu nepřispěl, ale dotyčného v něm zanechal. Podstatná skutečnost je zamlčena tehdy, pokud viník neuvede jakoukoli informaci, která je zásadní pro podváděnou osobu. Aby bylo jednání kvalifikováno jako podvod, musí být od samého počátku pácháno s úmyslem obohatit sebe nebo někoho jiného a to v souladu s mezinárodním auditorským standardem ISA 240.

Níže uvedené výsledky případových studií provedených v evropských a amerických společnostech ukazují období, ve kterém bylo v uvedeném počtu případů odhaleno podvodné výkaznictví, více viz zdroj [41] .

Tabulka č.3: Odhalení podvodu v účetnictví dle studií společností EU, USA

Počet firem	Doba mezi uskutečněním podvodu a odhalením
19	3 měsíce
50	1 rok
10	2 roky

Zdroj: Peterka [41]

Tabulka č.4: Počet odhalených případů

Odhalení podvodu	Počet případů	Procenta ze 14-ti případových studií
Interní:		
Nový management	3	21%
Současný management	2	14%
Externí:		
Obvinění vedoucí k vyšetřování	3	21%
Auditoři	3	21%
Otázka porušení práv	1	7%
SEC* zaznamenala, že údaje v tiskové zprávě nesouhlasí se skutečností	1	7%
Neznámé	1	7%

*komise Spojených států pro cenné papíry a burzy

Zdroj: Peterka [41]

Také nadnárodní společnost Ernst & Young, která patří mezi světovou špičku v poskytování služeb v oblasti auditu, daňového, transakčního a podnikového poradenství, poradenství v oblasti řízení lidského kapitálu, řízení rizik a vyšetřování podvodů, provedla roce 2003 již poosmé mezinárodní výzkum Podvod - neřízené riziko, tentokrát mezi 40 výkonnými řediteli z nejrůznějších společností od nadnárodních korporací až po malé a střední podniky ve více než 30 zemích světa. Z průzkumu vyplývá, že firmy po celém světě zaznamenávají stále více podvodů a těch největších se dopouštějí zejména vedoucí pracovníci.

Dle této studie ve více než polovině dotázaných společností (55 %) došlo během posledních dvou let k vážným podvodům, z nichž více než třetina (37 %) byla zaznamenána v Evropě. Nejčastěji se vyskytovala zpronevěra, zfalšované účetnictví a korupce.⁽⁶⁾ Vedení společnosti má na svědomí až 55 % podvodů, zaměstnanci se na jejich celkovém počtu podílí 30 %, dodavatelé 4 %, klienti 5 % a zločinci zvenčí pouze 6 %. Znamená to, že celých 85 % osob, které se dopustily podvodu, bylo zaměstnáno ve společnosti. 85 % manažerů, kteří se dopustili

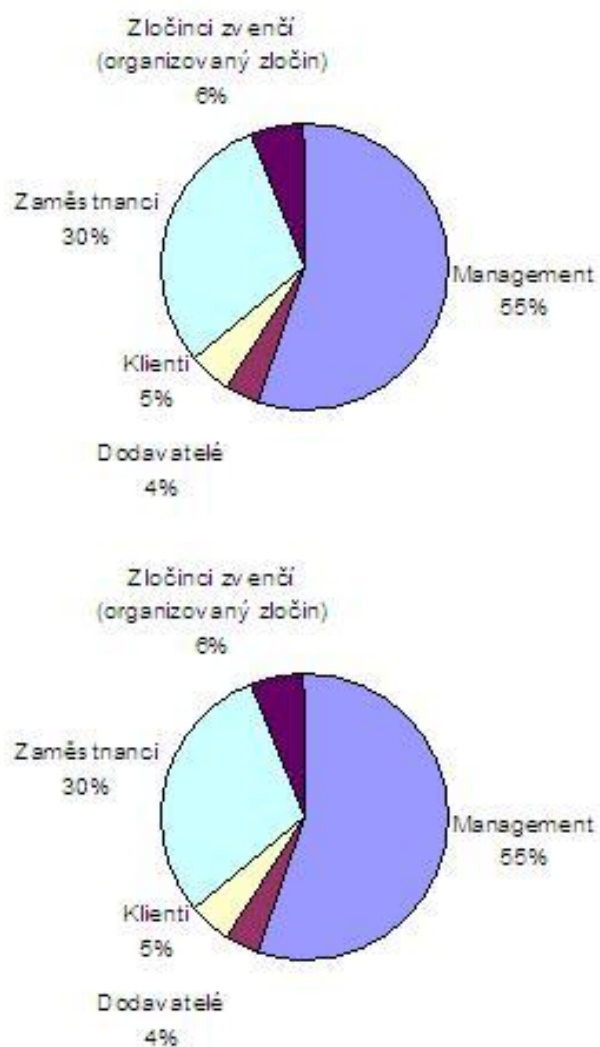
podvodu, bylo ve své funkci méně než rok. Oproti předešlému výzkumu se tato hodnota zvýšila o 3 %, podíl managementu na podvodném jednání vzrostl téměř o 20 %.

6 % firem zaznamenalo v roce 2002 přes 50 podvodů, 9 % respondentů hovořilo o 11 až 50 podvodech a 32 % dotázaných se setkala s méně než 10 podvody. Ve 30 % případů šlo o zpronevěry částek nad 100 000 dolarů, ve 13 % se suma pohybovala dokonce nad jedním milionem dolarů.

V roce 2006 bylo poradenskou firmou Ernst & Young také provedeno anonymní šetření mezi 1 300 zaměstnanci nadnárodních společností ze 13 evropských zemí včetně České republiky. Cílem bylo zjistit, jak lidé vnímají situaci v oblasti podvodů, úplatkářství a korupce. Z výzkumu vyplynulo, že zaměstnanci chápou důležitost kontrolních mechanismů a mají konkrétní názor na to, jak by měly společnosti postupovat při prevenci podvodů a při vyšetřování obvinění. V mnohých případech však zaměstnavatelé jejich představy nesplňují. Převážná většina zaměstnanců v České republice (88 %) si uvědomuje význam etického kodexu jako součásti prevence podvodů, navzdory tomu ho podepsalo 43 % respondentů jen jednou a jedna třetina kodex nepodepsala nikdy. Pokud však zaměstnanci nemají informace o pravidlech dané společnosti a o tom, co je a není správné, je těžké etické chování prosazovat.

Pracovníci očekávají ochranu práv osob, které ohlásí podezření z podvodů, podle jejich názorů však nejsou tato práva respektována. To způsobuje, že se zaměstnanci obávají případné podezření oznámit ze strachu před případným odvetným opatřením ze strany nadřízeného nebo zaměstnavatele. Pochybnosti v souvislosti s páčáním trestné činnosti by se nebáli zveřejnit pouze čtyři z deseti Čechů, na Slovensku 67 % a v Maďarsku 63 % respondentů. Případné podezření by 51 % českých zaměstnanců ohlásilo přímému nadřízenému, pouze 2 % pracovníků by se obrátila na vyšší management podniku a nikdo by nekontaktoval personální oddělení nebo právního zástupce, jak je běžné v západní Evropě. Každý čtvrtý zaměstnanec v České republice si myslí, že došlo v jeho firmě došlo v roce 2006 k podvodu. V tomto ohledu stojí Češi nad průměrem střední a východní Evropy viz [25].

Obrázek č. 3: Nejčastější původci účetních podvodů

Zdroj: www.ey.com [25]

Tabulka č. 5: Metody účetních podvodů

Metody účetních podvodů		
Metody	Počet případů	Procentní podíl (ze 14-ti případů)
Nafouknutí příjmů		
Zmanipulované tržby	8	57%
Přiznání neúplných tržeb	4	29%
Chybná klasifikace tržeb	3	21%
Předčasné přiznání slev od dodavatelů	2	14%
Jiné		
Zamlčení nákladů, vyjmutí výdajů z výkazů	2	14%
Vytváření tajných rezerv reorganizací nákladů	2	14%
Nesprávné ocenění akcií	2	14%
Podhodnocení odpisů	3	21%
Jiné	5	36%

Zdroj: Peterka [41]

Metody účetních podvodů		
Metody	Počet případů	Procentní podíl (ze 14-ti případů)
Nafouknutí příjmů		
Zmanipulované tržby	8	57%
Přiznání neúplných tržeb	4	29%
Chybná klasifikace tržeb	3	21%
Předčasné přiznání slev od dodavatelů	2	14%
Jiné		
Vymazání výdajů z výkazů	2	14%
Vytváření tajných rezerv reorganizací nákladů	2	14%
Nesprávné ocenění akcií	2	14%
Podhodnocení odpisů	3	21%
Jiné	5	36%

Zdroj: Brennan[6]

Podvod představuje řadu nesrovnalostí a nezákonných činů, pro které je charakteristické úmyslné klamání. Od podvodu je ale nutné odlišovat chybu. Za chybu se označuje neúmyslné uvedení nesprávných údajů v účetní závěrce, včetně vynechání některé částky nebo nezveřejnění některé skutečnosti.

Z hlediska auditora jsou relevantní dva typy úmyslné nepravosti, a **to nepravost plynoucí z podvodného účetního výkaznictví a nesprávnost plynoucí ze zpronevěry majetku.**

Podvodné účetní výkaznictví představuje úmyslnou nepravost, mimo jiné vynechání částek nebo skutečností v účetní závěrce s cílem oklamat uživatele této závěrky. Podvodným účetním výkaznictvím je například:

- podvod spočívající ve zmanipulování, zfalšování nebo pozměnění účetní evidence nebo příslušných podkladů, podle nichž byla účetní závěrka zpracována,

- nesprávné uvedení událostí, transakcí nebo závažných informací v účetní závěrce, případně jejich neuvedení,
- úmyslné neuplatnění účetních principů vztahujících se k částce, klasifikaci, způsobu prezentace nebo způsobu zveřejnění.

Podvodné účetní výkaznictví je často způsobeno tím, že vedení obchází kontrolní opatření, která se jinak jeví jako efektivní. Vedení se může dopustit podvodu například:

- vyhotovením fiktivních deníkových záznamů, zejména na konci účetního období, v zájmu manipulace výsledků hospodaření nebo pro dosažení jiných cílů,
- nepřiměřenou úpravou odhadů a změnou úsudků použitých pro odhad účetních zůstatků,
- vynecháním, urychlením nebo zpožděním při účtování údajů a transakcí, k nimž došlo během účetního období, v účetní závěrce,
- utajováním nebo nezveřejňováním skutečností, které by mohly ovlivnit částky zaúčtované v účetní závěrce,
- účastí ve složitých transakcích, které jsou strukturovány tak, aby chybně vykazovaly údaje o finanční situaci nebo výsledcích jednoty,
- pozměňováním záznamů a údajů týkajících se významných a neobvyklých transakcí.

Podvodné účetní výkaznictví může být způsobeno snahou vedení řídit zisky s cílem klamat uživatele účetní závěrky tak, že ovlivní jejich vnímání výkonnosti a ziskovosti účetní jednotky. Takové řízení zisků si může vedení zajistit nejdříve drobnými opatřeními nebo nenáležitou úpravou předpokladů a změnami v úsudcích vedení. Tlaky a pobídky mohou vést k tomu, že počet takovýchto opatření vzroste do takové míry, že dojde k podvodnému účetnímu výkaznictví. K takové situaci může dojít tehdy, když kvůli tlaku na plnění požadavků trhu nebo ve snaze maximalizovat kompenzace na základě výsledků vedení zaujme postoj, který vede k podvodnému účetnímu výkaznictví. V některých jiných účetních jednotkách může mít vedení motivaci k výraznému snížení výše zisku v zájmu minimalizace daňové povinnosti nebo k inflaci zisku pro zajištění financování ze strany banky.

Zpronevěra majetku spočívá v krádeži majetku společnosti a zaměstnanci se jí často dopouštějí v relativně malých a nevýznamných částkách. Zpronevěry majetku se však mohou

dopustit i členové vedení, kteří většinou mají lepší možnost tuto skutečnost zamaskovat nebo skrýt takovým způsobem, že je lze jen těžko odhalit. Zpronevěra majetku může mít různé podoby, a to:

- zpronevěra výnosů (například zpronevěra výnosů z pohledávek nebo převod výnosů z odepsaných účtů na osobní bankovní účty)
- krádež fyzického majetku nebo intelektuálního vlastnictví (například krádež zásob pro osobní použití nebo prodej, krádež vyřazeného majetku za účelem prodeje, spolupráce s konkurencí prostřednictvím poskytnutí technologických údajů za úplatu)
- zajištění toho, aby účetní jednotka zaplatila za zboží a služby, které neobdržela (například platba fiktivním dodavatelům, úplatky dodavatelů obchodního zástupcům společnosti výměnou za umělé snížení cen, platby fiktivním zaměstnancům)
- využití majetku společnosti pro osobní použití (například využití majetku společnosti jako zástavy za osobní půjčku nebo půjčka propojené osobě)

Zpronevěra majetku je často doprovázena falešnými nebo zavádějícími záznamy nebo doklady, které mají skrýt skutečnost, že daný majetek chybí nebo byl použit jako zástava bez náležitého oprávnění.

Pojem kreativní účetnictví se v poslední době skloňuje v souvislosti s téměř každým účetním podvodem. Na světlo se vynořily praktiky využívané americkými společnostmi Enron nebo WorldCom, které měly za následek krach obou společností a následný propad akciového trhu. V Evropě jsou v souvislosti s touto problematikou zmiňované společnosti Ahold a Parmalat.

V poslední době stále více roste kriminální činnost nejenom v České republice, ale i ve světě. Přispívá k tomu mimo jiné rozvoj moderních technologií a objevuje se nový fenomén, který lze nazvat de-materializovaným zločinem. Tento zločin je realizován osobami, které mají vysokou odpovědnost, pravomoci a ve společnosti zaujímají vysoké postavení neboli nedělnickými profesemi, jak se jim také někdy říká. Kriminalita bílých límečků je ve své podstatě kriminální činnost, při které jsou použity „jemnější“ postupy, jakými jsou například falšování dokumentů, zneužívání různých dat, převody finančních prostředků na vlastní účet, počítačové machinace peněžních transakcí apod. Naopak u tzv. organizované kriminality

může být při páchání podvodného jednání použito násilí, které může vyústit až k teroristické činnosti. Ovšem obě tyto skupiny mají jedno společné. Při dosahování jejich cíle, ať už to je získání (neoprávněně) majetku či finanční hotovosti, dochází k materiální a morální újmě. Obecně totiž může mít kriminální činnost jak přímý dopad (často to je ztráta majetku nebo hotovosti), tak i dopad nepřímý, při němž dochází k ohrožení dobrého jména společnosti.

Celosvětový průzkum světoznámé auditorské společnosti Ernst & Young zaměřený na problematiku podvodů zjistil, že více než polovina respondentů má obavy z počítačových podvodů, ale jen každého pátého znepokojují účetní podvody. Ironií je, že podstatou všech velkých ekonomických skandálů posledních let bylo právě zfalšované účetnictví.

8.1 Podvodná jednání

Podvodné jednání je kriminální čin, který na rozdíl od jiných činů neobsahuje prvky násilí, ale jeho dopady bývají často velmi závažné.

V platném českém právu pro pojem podvodné jednání neexistuje jednotná definice. Obecně lze říci, že podvodná jednání jsou nezákonné manipulace a nežádoucí činnosti, které využívají nepravdivé, neúplné, upravené nebo jinak zkreslené informace, která vedou k neoprávněnému obohacení osoby provádějící tuto činnost.

Podvodná jednání lze rozdělit na dvě skupiny, a to na vnější a vnitřní podvodná jednání.

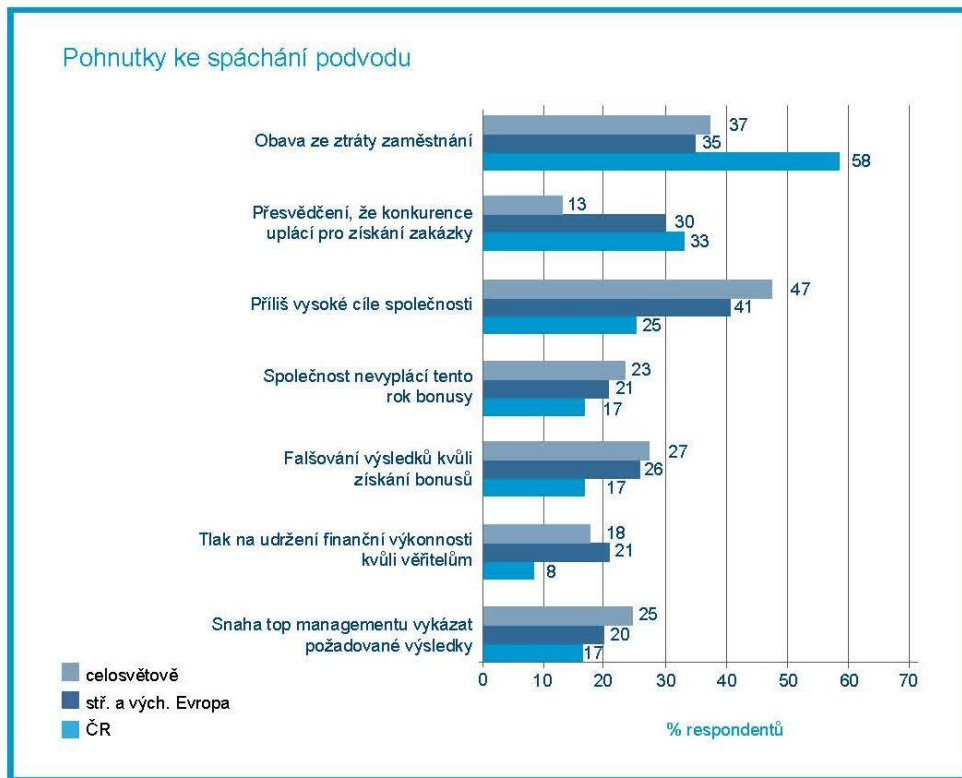
8.2 Znaky podvodných jednání

Vnitřní i vnější podvody mají řadu společných a odlišných rysů.

Společné znaky vnějších a vnitřních podvodných jednání jsme shrnuli v následujících několika bodech:

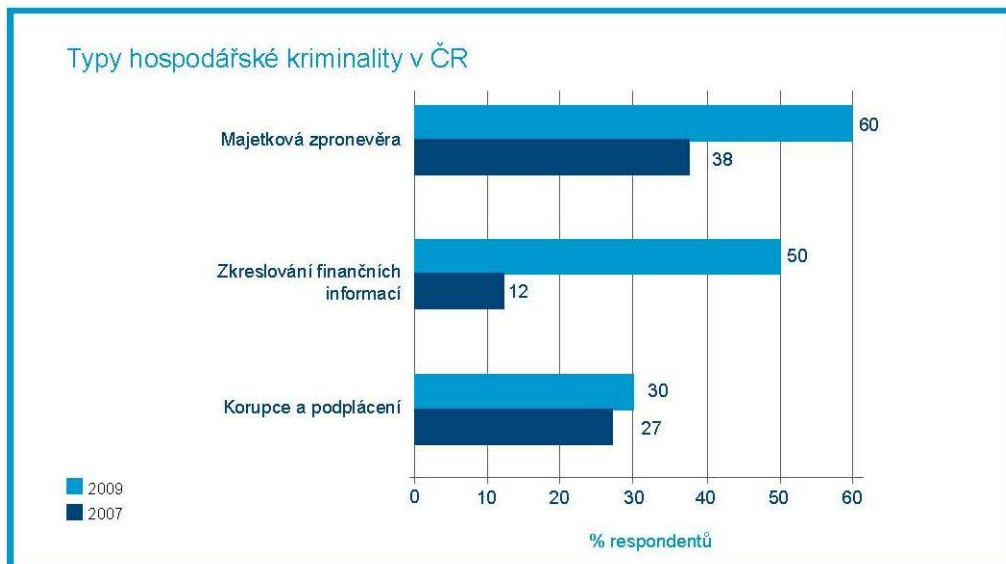
- motivem je dosažení zisku a osobního obohacení,
- využití technických vymožeností,
- uvedení jiné osoby v omyl nebo zatajení skutečností,
- využití nedostatků v kontrolních mechanismech organizace,
- variabilita - stále nové metody k překonání systémů ochrany.

Obrázek č. 4: Pohnutky ke spáchání podvodu

Zdroj: [40]

Obrázek č. 5: Typy hospodářské kriminality v ČR

Zdroj: [40]

Na obrázku č.5 jsou uvedeny motivy pachatelů ke spáchání podvodu zjištěné na základě provedené studie společností PricewaterhouseCoopers (PWC) v roce 2009 se zahrnutím více než 3000 podniků v 54 zemích. Obrázek č. 6 ukazuje procentní podíl jednotlivých typů hospodářské kriminality v České republice, a to v souladu s výše popsáním průzkumem PWC. Výzkum PWC bohužel ukazuje, že se oproti roku 2007 v roce 2009 zvýšil podíl zkreslování finančních informací z 12% na 50%.

Podvodná jednání jsou upravena v jednotlivých paragrafech Trestního zákona č.40/2009 Sb. jako:

- Trestné činy daňové, poplatkové a devizové:
 - § 240 Zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby.
 - § 241 Neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby.
- Trestné činy proti majetku:
 - § 205 Krádež.
 - § 206 Zpronevěra.
- Trestné činy hospodářské:

Díl 3: Trestné činy proti závazným pravidlům tržní ekonomiky a oběhu zboží ve styku s cizinou:

- § 254 Zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění.
- § 259 Vystavení nepravdivého potvrzení a zprávy.
- § 264 Zkreslení údajů a nevedení podkladů ohledně vývozu zboží a technologií dvojího užití.

8.3 Vnitřní podvodná jednání

Vnitřním podvodným jednáním se rozumí skutečnosti, kdy pachatel zneužívá svého postavení v organizaci k osobnímu obohacení, a to na základě zneužití či zpronevěrou zdrojů organizace.

V poslední době je nejvíce nebezpečnou formou podvodného jednání činnost označovaná jako „kriminalita bílých límečků“. Tato činnost je důsledkem nepoctivého jednání lidí s vysokou odpovědností či postavením. Jedná se především o zaměstnance, kteří mají přístup

k důvěrnějším informacím. Pro lepší představu uvádíme tabulku s přehledem oblastí, kde dochází nejčastěji k podvodům.

Tabulka č. 6: Počet případů dle páchaných oblastí v roce 2004

Oblast	Počet případů dle páchaných oblastí		
	Případ	%	Průměrná ztráta
Účetnictví	249	30,3	\$199 000,00
Vedoucí pracovníci	172	20,9	\$900 000,00
Prodej	115	14	\$96 000,00
Zákazníci	92	11,2	\$50 000,00
Peněžnictví	34	4,1	\$395 000,00
Výroba	31	3,8	\$245 000,00
Nákup	25	3	\$1 000 000,00
Sklady/zásoby	23	2,8	\$100 000,00
Inf. technologie	20	2,4	\$138 000,00
Lidské zdroje	15	1,8	\$64 000,00
Marketing	13	1,6	\$650 000,00
Zákon	12	1,5	\$213 000,00
Výzkum	10	1,2	\$315 000,00
Představenstvo	10	1,2	\$310 000,00
Interní audit	2	0,2	\$38 000,00

Zdroj: [25]

Obecně lze říci, že k nejvíce ohroženým úsekům, kde se můžeme setkat s podvodným jednáním, patří pracoviště, ve kterém se uskutečňují finanční operace, pokladny, nákup, prodej, místo zpracování dat, místa evidence údajů, apod. Nejčastěji se tato činnost vyskytuje na pracovištích, kde zaměstnanci mají pravomoc manipulace s penězi (například účetní), dále také zásobovací nebo vedoucí oddělení, kteří mají ve své kompetenci údržbu budov nebo jiné provozní činnosti. Existuje mnoho okolností či faktorů, které napomáhají k uskutečnění podvodného jednání.

Členění vnitřních podvodných jednání

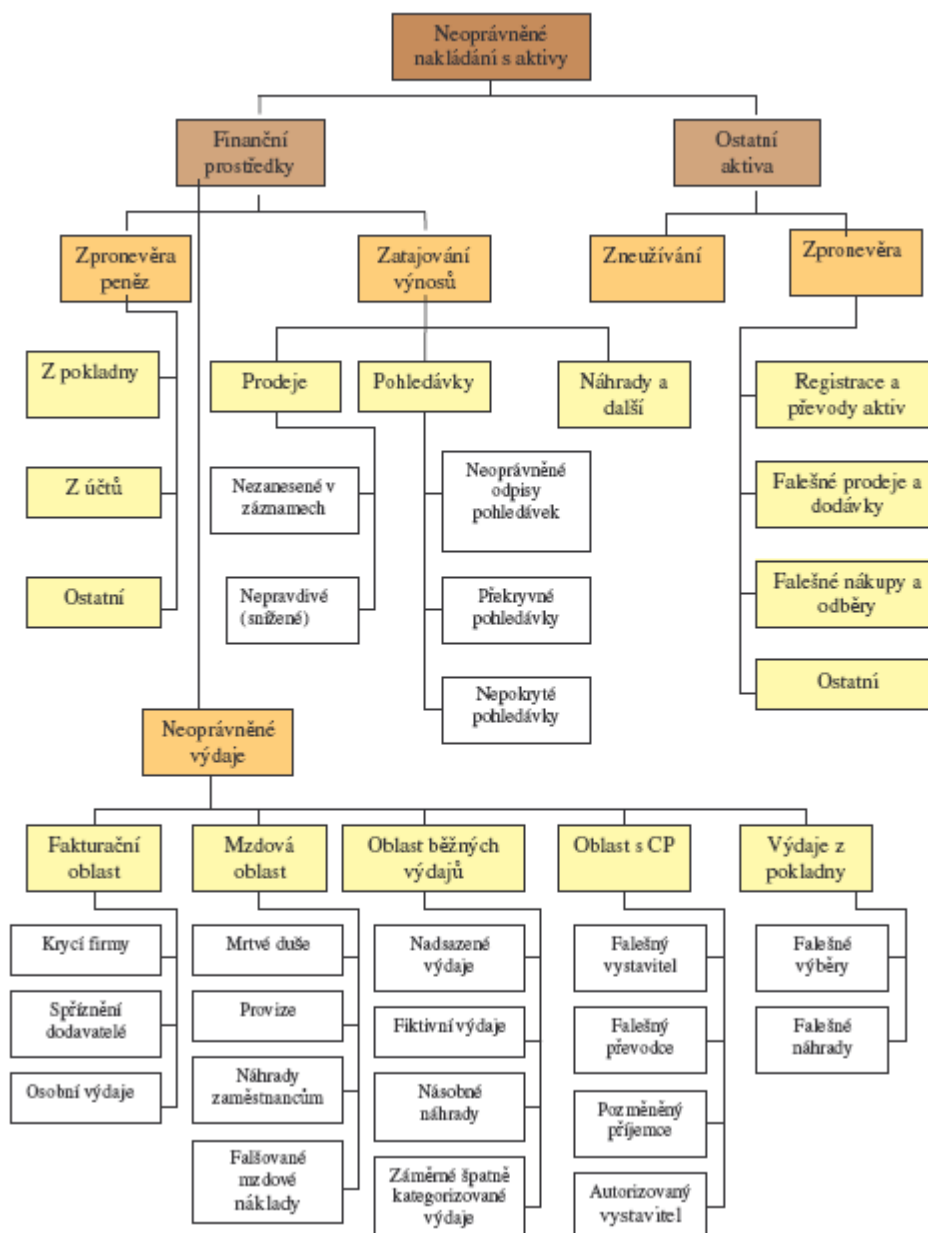
Nejčastěji se člení vnitřní podvody do tří základních skupin:

1. neoprávněné nakládání s aktivy,
2. manipulace finančních výkazů,
3. korupce.

Neoprávněné nakládání s aktivy

Tato činnost je zaměřena buď na finanční prostředky organizace jako je hotovost, cenné papíry a prostředky na účtech a nebo na majetek, a to zejména na zásoby, spotřební materiál, prostředky výrobní i IT, atd. Při této činnosti se zaměstnanci snaží využít svého postavení a pravomocí v organizaci a získat neoprávněný osobní prospěch, při kterém si přivlastní část aktiv.

Obrázek č. 6: Klasifikace neoprávněného nakládání s aktivy

Zdroj: Čírková [22, s. 150]

Výše uvedený obrázek uvádí výčet variant pro neoprávněné zacházení s aktivy, ať již finančními aktivy nebo ve formě jiných aktiv typu drobného a dlouhodobého majetku.

Pro ilustraci mohu uvést rovněž několik příkladů na bázi osobních poznatků z prováděné praxe, se kterými jsem se při své praxi setkala.

- **Zpronevěra finančních prostředků**

Pro zpronevěru peněz, ať už z firemního účtu nebo z pokladny, je typické to, že prostředky jsou odcizeny z organizace po zaznamenání do účetních knih. Jako příklad mohu uvést situaci, kdy zaměstnanec přijme platbu od zákazníka, ale tuto tržbu nezaznamená do účetních knih.

- **Zatajování výnosů**

Na rozdíl od zpronevěry peněžních prostředků je pro zatajování výnosů typické to, že prostředky jsou odcizeny před zaznamenáním do účetních knih. Příkladem je skutečnost, kdy zaměstnanec odcizí hotovost nebo šek z denní tržby předtím, než může být uložena v bance.

- **Neoprávněné výdaje**

Neoprávněným výdaje se rozumí skutečnost, kdy se pachatel zapříčiní o to, aby byly vyplaceny finanční prostředky podvodem, fintou nebo trikem. K neoprávněným výdajům může docházet například ve *fakturační oblasti*, kde dochází k falšování faktur. Zaměstnanci vydávají platby za vystavené faktury za fiktivní zboží nebo službu. Může se také stát, že zaměstnanci nakupují zboží k soukromým účelům a předkládají faktury k proplacení.

Další oblastí, kde dochází k podvodům, je *mzdová oblast*. Mezi mzdové podvody patří například nárok odměny zaměstnancům za přesčas, který ovšem neodpracovali. Další častý podvod jsou tzv. *mrtvé duše*, kdy v organizaci pracují osoby na plný úvazek a berou plat, ale nepracují.

Další často využívanou oblastí jsou podvody týkající se náhrad zaměstnanců, například situace, kdy si zaměstnanci nárokují finanční prostředky za fiktivní nebo navýšené obchodní cesty (diety).

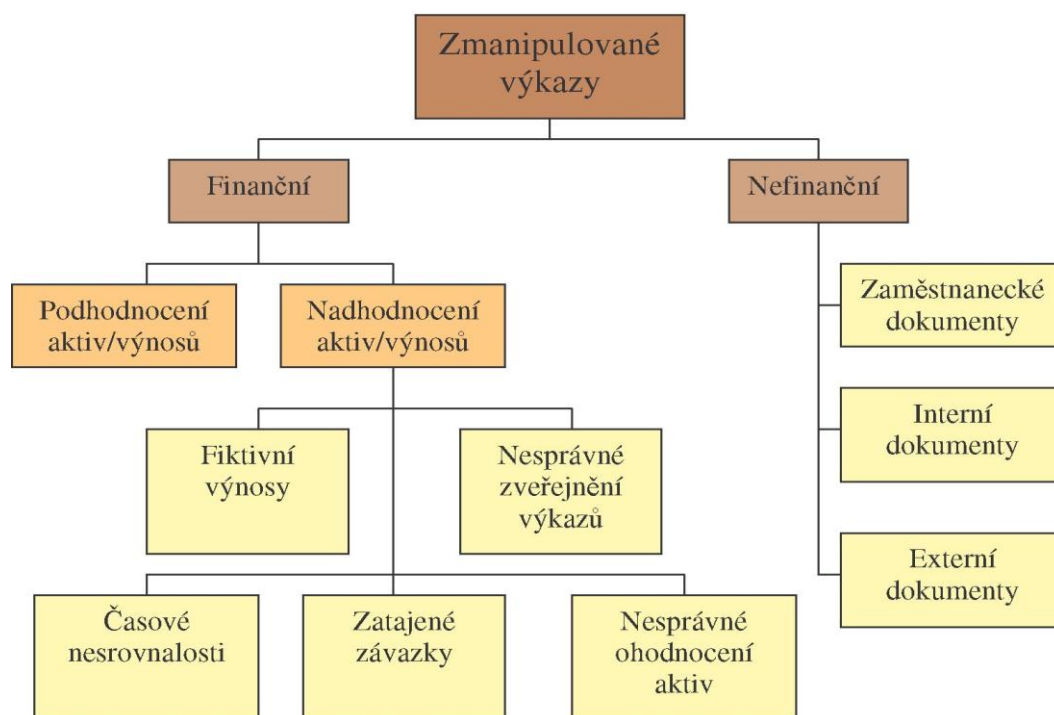
Případy neoprávněného nakládání s aktivy budou podrobněji v další části práce analyzovány a doplněny dle zjištěných informací, které vyplynou z analýz a praxe daňového poradce.

- **Zmanipulované výkazy**

Manipulaci účetních výkazů jako stěžejnímu tématu předložené práce, je věnována na tomto místě větší pozornost.

Do kategorie vnitřních podvodných jednání spadá falšování finančních a nefinančních výkazů. Podstatou je především snížení zdanitelného základu organizace nebo dosažení jiných příznivých skutečností, které ovlivňují výši odměny managementu. Na druhé straně mohou být motivem manipulace směrem ke zvýšení výsledku hospodaření, hodnoty aktiv například pro schválení úvěru, přijetí dotace daného podniku.

Obrázek č. 7: Schéma tendenčně upravených výkazů

Zdroj: Čírková [22, str. 152]

Toto schéma zobrazuje základní členění manipulace účetních výkazů z hlediska zdroje. Předkládaná disertační práce v analytické části nabízí další úhel pohledu na manipulaci účetních výkazů a to z pohledu důsledků manipulace ve vazbě na národní účetní legislativu České republiky, viz zejména kapitola 12.

Mezi další typ podvodných jednání, což je velmi aktuální zejména v poslední době, patří **korupce**:

Buď může jít o střed osobních zájmů firmy, obyčejné úplatkářství a nelegální odměny nebo ekonomické vydírání. V případě střetu zájmů jde o situace, kdy člen vrcholového vedení, liniového managementu, ale dokonce i řadový zaměstnanec se ocitá v situaci, kdy svým jednáním chce získat prospěch na úkor organizace.

8.4 Vnější podvodná jednání

Podle společenské nebezpečnosti je možné vnější podvodné jednání rozdělit do tří kategorií:

1. **Hospodářská trestná činnost – v obchodním styku** – podvodný odběr zboží, podvody při směně nebo výměně bankovek, „směnárenská“ činnost nejen na ulici.
2. **Závažná hospodářská trestná činnost – finanční kriminalita** – různé typy finančních podvodů, „tunelování“ – zločinné spolčení apod.
3. **Opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti** – „praní špinavých peněz“, zejména mezinárodní organizovaný zločin, financování terorismu apod.

Hospodářská trestná činnost je ve srovnání s ostatními dvěma oblastmi méně společensky nebezpečná. Je páchána bez značné přípravy a neobsahuje ani prvky organizované trestné činnosti. Další dvě oblasti mají mnoho společných znaků. V obou případech se pachatel snaží utajit svoji pravou totožnost a snaží se vytvořit popis bezrizikového obchodu. Je vytvářen časový nátlak, kdy obchod musí být proveden v co nejkratším časovém úseku a samozřejmě také všechny transakce musí být přísně utajeny. V případě praní špinavých peněz je cílem vytvořit zdání, že jsou peníze nabyté legálně.

Konkrétní příklady účetních podvodů v Evropě a USA viz například [41], webové stránky společnosti PWC , webové stránky auditorských společností KPMG a Ernst&Young..

Součástí podvodu je takzvaný trojúhelník podvodu - podněcování nebo nátlak k provedení podvodu (motivace), uvědomění si příležitosti ke spáchání a jistá racionalizace tohoto činu.

8.5 Rizikové faktory vyplývající z podvodného účetního výkaznictví

Níže jsou uvedeny příklady rizikových faktorů (motivací), které se týkají nesprávností způsobených úmyslným zkreslením účetní závěrky, tzv. trojúhelník podvodu.

Pobídky/nátlak

1. Finanční stabilita nebo ziskovost jsou ohroženy ekonomickými podmínkami panujícími v daném odvětví nebo provozními podmínkami v jednotce, jako jsou:
 - Silná konkurence nebo nasycení trhu doprovázené klesajícími maržemi.
 - Vysoká citlivost na rychlé změny, například technologií, zastaralosti zásob.
 - Výrazný pokles poptávky a rostoucí podnikatelské potíže objevující se v daném odvětví nebo v celé ekonomice.
 - Provozní ztráty, z nichž vyplývá riziko konkurzu nebo převzetí jednotky ze strany konkurenční firmy. Nové účetní, zákonné nebo regulační požadavky.
2. Na vedení je vyvíjen nepřiměřeně vysoký tlak ve spojitosti s plněním požadavků nebo očekávání třetích stran ve vztahu k:
 - Ziskovosti nebo dalšímu vývoji dle očekávání investičních analytiků, institucionálních investorů, významných věřitelů nebo jiných externích subjektů (zejména očekávání, která jsou přehnaně agresivní nebo nereálná), včetně očekávání vytvářených vedením například v případě vydávání příliš optimistických tiskových zpráv nebo informací ve výročních zprávách.
 - Potřeba získat další kapitálové nebo dluhové financování, které podmiňuje zachování konkurenceschopnosti.
 - Omezená schopnost plnit požadavky spojené s kotací na burzách nebo splácet závazky nebo dodržovat jiné požadavky smluv o poskytnutí úvěrů.
 - Skutečný nebo možný negativní vliv, který má vykazování špatných finančních výsledků na významné probíhající transakce, jako jsou výběrová řízení.
3. Dostupné informace naznačují, že osobní finanční situace vedení nebo osob pověřených řízením je ohrožena finančními výsledky jednotky, protože:

- Tyto osoby vlastní v jednotce významný finanční podíl.
 - Značná část odměn těchto osob (například prémie, akciové opce a odměny vyplácené v závislosti na výsledcích jednotky) závisí na dosažení přísně vymezených cílů spojených s cenou akcií, s výsledky hospodaření, s finanční situací nebo peněžními toky.
 - Tyto osoby poskytly osobní záruky za závazky jednotky.
4. Na vedení nebo provozní personál jednotky je vyvíjen nepřiměřeně velký tlak vyžadující splnění finančních cílů stanovených osobami pověřenými řízením, včetně motivačních cílů v oblasti tržeb či ziskovosti.

Příležitosti

1. Povaha daného odvětví nebo provozní činnosti jednotky nabízejí příležitosti k podvodnému účetnímu výkaznictví, které je důsledkem následujících skutečností:
- Významné transakce s propojenými osobami, které vybočují z běžného rámce činností, nebo s propojenými subjekty, jež nejsou auditovány nebo které jsou auditovány jinou firmou.
 - Silná finanční pozice v rámci daného odvětví nebo schopnost dominovat tomuto odvětví, která jednotce dovoluje diktovat si podmínky ve vztahu k dodavatelům nebo zákazníkům, což může vést k uzavírání transakcí za ceny, které nejsou cenami přiměřenými a obvyklými.
 - Aktiva, pasiva, výnosy nebo náklady vycházejí z odhadů, které jsou založeny na subjektivním posouzení nebo na nejistotách, které není snadné doložit.
 - Významné, nestandardní nebo velmi složité transakce, zejména transakce uzavírané ke konci období.
 - Významné provozní činnosti umístěné nebo realizované v jurisdikcích s odlišným podnikatelským prostředím či kulturou.
 - Používání zprostředkovatelů, které není z obchodního hlediska opodstatněné.
 - Významné bankovní účty nebo provozovny v daňových rájích, které nemají obchodní opodstatnění.

2. Vedení není účinně kontrolováno v důsledku toho, že:
 - Vedení dominuje jediná osoba nebo malá skupina osob (v jednotkách, které neřídí jejich vlastníky), které nepodléhají adekvátním kontrolám.
 - Dohled vykonávaný osobami pověřenými řízením nad procesem účetního výkaznictví a nad vnitřními kontrolami není efektivní.

3. Jednotka má složitou nebo nestabilní organizační strukturu, což dokládají následující skutečnosti:
 - Obtížné určování organizací nebo osob, které vlastní v jednotce rozhodující podíl.
 - Příliš složitá organizační struktura, jejíž součástí jsou nestandardní právnické osoby nebo nezvyklá manažerská hierarchie.
 - Velká fluktuace vrcholového vedení, právních poradců nebo osob pověřených řízením.

4. Prvky vnitřního kontrolního systému nefungují náležitě v důsledku následujících skutečností:
 - Nedostatečné sledování kontrol včetně automatizovaných kontrol a kontrol mezitímního účetního výkaznictví (jsou-li vydávány zprávy a výkazy pro externí subjekty).
 - Velká fluktuace pracovníků z oblasti účetnictví, interního auditu nebo informačních technologií nebo zaměstnávání osob s nedostatečnou kvalifikací.
 - Neúčinné účetní a informační systémy včetně významných nedostatků ve fungování vnitřních kontrol.

Postoj/ospravedlnění

- Neúčinná realizace či podpora etických norem jednotky nebo neefektivní informování o nich a dohled nad jejich dodržováním ze strany vedení nebo informování o nesprávných hodnotách a etických normách.
- Příliš rozsáhlé zapojení členů vedení z nefinančních oblastí fungování jednotky do procesu výběru účetních pravidel a postupů nebo určování významných odhadů.
- Informovanost o porušování zákonů o cenných papírech nebo jiných zákonů a nařízení členy užšího vedení nebo vznášení nároků proti jednotce členy užšího

vedení nebo osobami pověřenými řízením a nařčení ze spáchání podvodu nebo z porušování zákonů a předpisů vznesená těmito osobami.

- Značný zájem vedení o změnu vývoje zisků na akcii a o udržení zisků nebo jejich zvýšení.
- Postup, v rámci kterého se vedení zavazuje analytikům, věřitelům a dalším třetím stranám k dosahování agresivních nebo nereálných prognóz.
- Nulová snaha vedení odstranit včas známé nedostatky ve vnitřním kontrolním systému.
- Zájem vedení o využívání neodpovídajících prostředků k minimalizaci vykazovaných zisků pro daňové účely.
- Špatná morálka vrcholového vedení.
- Vlastník-vedoucí pracovník nerozlišuje mezi soukromými a podnikovými transakcemi.
- Spory mezi akcionáři v jednotce.
- Opakované pokusy vedení ospravedlnit nesprávné účtování na základě zásady významnosti.
- Vztah mezi vedením a stávajícím či předchozím auditorem je napjatý.

8.6 Rizikové faktory vyplývající z nesprávností způsobených zpronevěrou majetku

Rizikové faktory, které jsou spojeny s nesprávnostmi vyplývajícími ze zpronevěry majetku lze dělit také podle rizikových oblastí (motivací), které jsou splněny v případě výskytu podvodu (tzv. trojúhelník podvodu):

- a) pobídka/nátlak,
- b) příležitosti,
- c) postoj/ospravedlnění.

Některé z rizikových faktorů, které se týkají nesprávností vyplývajících z podvodného účetního výkaznictví, se mohou objevit i v situacích, kdy došlo k výskytu nesprávností způsobených zpronevěrou majetku. Například neúčinné sledování vedení a nedostatků ve vnitřním kontrolním systému může být příčinou jak nesprávností způsobených podvodným

účetním výkaznictvím, tak zpronevěrou majetku. Níže jsou uvedeny příklady rizikových faktorů souvisejících s nesprávnostmi vyplývajícími ze zpronevěry majetku.

Pobídky/nátlak

1. Osobní finanční závazky mohou vytvářet tlak na vedení nebo zaměstnance s přístupem k peněžním prostředkům nebo k jinému majetku, který může být zcizen, a svádět je ke zpronevěře tohoto majetku.
2. Negativní vztahy mezi jednotkou a zaměstnanci, kteří mají přístup k peněžním prostředkům nebo k jinému majetku, který může být zcizen, mohou pobízet tyto zaměstnance ke zpronevěře tohoto majetku. Negativní vztahy mohou být například důsledkem:
 - Již provedeného nebo očekávaného propouštění pracovníků.
 - Již provedených nebo očekávaných změn v systému odměňování zaměstnanců.
 - Povýšení nebo odměňování provedeného odlišně od očekávání.

Příležitosti

1. Určité skutečnosti nebo okolnosti mohou zvýšit náchylnost majetku ke zpronevěření.
Příležitosti ke zpronevěře majetku se například zvětšují v následujících situacích:
 - Velké částky peněžních prostředků v hotovosti nebo po zpracování.
 - Položky zásob malé svou velikostí, které ale mají vysokou hodnotu nebo o které je velký zájem.
 - Snadno směnitelný majetek, například dluhopisy na doručitele, diamanty nebo počítačové čipy.
 - Dlouhodobý majetek malý svou velikostí, obchodovatelný nebo postrádající jasné označení vlastnictví.
2. Nedostatečná vnitřní kontrola nad majetkem může zvýšit náchylnost tohoto majetku ke zpronevěře. Ke zpronevěře majetku může například dojít z následujících důvodů:

- Nedostatečné oddělení povinností a zodpovědností nebo neexistence nezávislých kontrol.
- Nedostatečná kontrola výdajů vrcholového vedení, jako jsou cestovní náklady nebo další proplácené výdaje.
- Nedostatečná kontrola zaměstnanců odpovědných za majetek, například nedostatečná kontrola a sledování detašovaných provozoven.
- Nedostatečné prověřování zaměstnanců, kteří mají přístup k majetku.
- Nenáležitě vedení záznamů o majetku.
- Nenáležitý systém schvalování transakcí (například nákupů).
- Nedostatečná fyzická ochrana peněžních prostředků, investic, zásob nebo dlouhodobého majetku.
- Chybějící úplná a včasná kontrola majetku.
- Chybějící náležité a včasné zdokumentování transakcí, například dobropisů za vrácené zboží.
- Nedostatek povinné dovolené pro zaměstnance plnící klíčové kontrolní funkce.
- Nedostatečné pochopení informačních technologií ze strany vedení, což umožňuje pracovníkům z této oblasti dopouštět se zpronevěry.
- Neodpovídající přístupové kontroly u automatizovaných záznamů včetně kontrol a prověrek záznamů o úkonech vykonaných v počítačových systémech.

Postoj/ospravedlnění

- Přehlížení potřeby sledovat nebo snižovat rizika spojená se zpronevěrou majetku.
- Nedostatečná pozornost věnovaná vnitřní kontrole zpronevěrování majetku projevující se nedodržováním stávajících kontrol nebo zanedbáváním nápravy známých nedostatků v oblasti vnitřních kontrol.
- Chování svědčící o nespokojenosti s jednotkou nebo s jejím zacházením se zaměstnanci.
- Změny v chování nebo v životním stylu naznačující možnou zpronevěru majetku.
- Tolerování drobných krádeží.

Při posuzování příslušných rizikových faktorů podvodu hrají důležitou roli velikost, složitost a vlastnická struktura jednotky. U velkého podniku posuzuje auditor obvykle faktory, které brání vedení v nepřipustném chování. Posuzování rizikových faktorů podvodu na úrovni obchodního segmentu může vést k odlišným zjištěním než posuzování stejných faktorů na úrovni celé jednotky. V případě malého podniku mohou být některá, případně veškerá, tato posouzení méně významná, ba dokonce nepoužitelná. V malém podniku nemusí být například k dispozici kodex chování v písemné podobě, ale místo toho může být v tomto podniku zvyklostí vyzvedávat význam bezúhonnosti a etického chování formou ústních sdělení a vlastního příkladného jednání vedení. Jestliže vedení jednotky dominuje jediná osoba, nemusí to obecně znamenat neschopnost vedení projevit správný postoj ve vztahu k vnitřním kontrolám a k procesu účetního výkaznictví. V některých jednotkách může být nedostatečnost kontrol vynahrazena povinností žádat o svolení vedení jednotky. Tento postup pomáhá snižovat riziko spáchání podvodu zaměstnancem. Skutečnost, že vedení dominuje jediná osoba, však může naznačovat jistý nedostatek, neboť může docházet k nedodržování kontrolních postupů ze strany vedení.

Při odhalování a vyhodnocování rizik výskytu významných nesprávností na úrovni účetní závěrky auditor odhalí a vyhodnotí rizika výskytu významných nesprávností způsobených podvodem. Vyhodnocená rizika, která by mohla vést ke vzniku významné nesprávnosti způsobené podvodem, jsou riziky významnými, a auditor proto prověří navržené souvisejících kontrol jednotky, včetně příslušných kontrolních činností.

Příklady reakcí auditora na vyhodnocení existence rizik výskytu významných nesprávností způsobených úmyslným zkreslením účetní závěrky:

Významné nesprávnosti způsobené úmyslným zkreslením účetní závěrky jsou často důsledkem nadhodnocení výnosů (například předčasným zaúčtováním výnosů nebo zaúčtováním fiktivních výnosů) nebo podhodnocením výnosů (například vlivem nesprávného převedení výnosů do pozdějšího období). Auditor proto obvykle předpokládá, že účtování o výnosech je spojeno s riziky výskytu podvodu a zvažuje, jaké druhy výnosů, výnosových transakcí či tvrzení by mohly být příčinou vzniku těchto rizik. Příklady reakcí na auditorovo hodnocení rizika výskytu významné nesprávnosti způsobené úmyslným zkreslením účetní závěrky ve spojitosti s účtováním o výnosech.

Účtování výnosů:

- Provedení analytických testů věcné správnosti ve vztahu k výnosům za využití nesumarizovaných dat, například srovnání výnosů vykázaných podle měsíců a podle oddělení nebo obchodních segmentů během běžného období se srovnatelnými předchozími obdobími. Při odhalování nestandardních nebo neočekávaných výnosových vztahů či transakcí mohou pomoci auditorské techniky s využitím počítače.
- Ověření si podmínek některých důležitých smluv u zákazníků a ověření existence vedlejších dohod, neboť účtování výnosů je často ovlivněno smluvními podmínkami nebo vedlejšími dohodami a východiska pro výpočet slev nebo určení období, k nimž se slevy vztahují, jsou často nedostatečně zdokumentována. V těchto případech jsou důležitá například kritéria přijetí a dodání a platební podmínky, chybějící budoucí povinnosti dodavatelů, právo na vrácení výrobku, zaručená množství prodávaných výrobků a rezervy na zrušení dodávek nebo na vrácení peněz.
- Fyzická přítomnost na několika pracovištích na konci roku a sledování vyskladňování zboží nebo jeho přípravu k vyskladnění (případně vrácení zboží, které čeká na zpracování) a provedení příslušných procedur přiřazení tržeb a zásob do správného období.

Stav a pohyb zásob:

- Prověření záznamů jednotky o zásobách a určení pracovišť nebo položek, které vyžadují během fyzické inventury zvýšenou pozornost.
- Sledování inventur na určitých místech bez předchozího ohlášení nebo provedení inventur na všech pracovištích ve stejný den.
- Provedení inventur na konci účetního období nebo téměř na jeho konci, aby bylo níženo riziko nedovolené manipulace v období mezi konáním inventury a koncem vykazovaného období.
- Provedení dodatečných procedur během sledování inventury, například pečlivější prověření položek uložených v krabicích, zkontrolování způsobu, jakým je zboží uloženo nebo označeno.
- Porovnání objemu zásob v běžném období s předchozími obdobími podle třídy nebo kategorie zásob, místa uskladnění nebo jiných kritérií, případně srovnání objemů zjištěných z průběžné evidence.

- Použití auditorských technik s využitím počítače k dalšímu otestování souhrnných údajů o fyzických inventurách, například setřídění zásob podle inventárního čísla k otestování kontrol týkajících se tohoto označení nebo podle sériového čísla položek k otestování možnosti vynechání položek při inventuře nebo dvojího započítání.

Odhady vedení:

- Využit práce experta k sestavení nezávislého odhadu, který je srovnán s odhadem vedení,
- Zjišťování informací od osob mimo vedení a účetní oddělení za účelem ověření schopnosti a vůle vedení realizovat plány, které jsou důležité pro sestavení odhadu.

Nesrovnalosti v účetních záznamech, například:

- Transakce, které nejsou zaúčtovány včas a v úplnosti nebo jsou zaúčtovány v nesprávné výši, v nesprávném účetním období, nejsou správně klasifikovány nebo jejich zaúčtování neodpovídá pravidlům jednotky.
- Zůstatky nebo transakce, u kterých chybí podpůrná dokumentace nebo schválení.
- Úpravy na poslední chvíli, které výrazně mění finanční výsledky.
- Důkazy o přístupu zaměstnanců do systémů a záznamů, které nevyžadovalo plnění jejich oficiálních povinností.
- Informace nebo stížnosti týkající se podezření ze spáchání podvodu předané auditorovi.

Vzájemně si odporující nebo chybějící důkazy, například:

- Chybějící dokumenty.
- Dokumenty, které byly zřejmě upraveny.
- Existence dokumentů, které by měly v originále existovat fyzicky, jsou doloženy pouze ve fotokopiích nebo v elektronické formě.
- Významné neobjasněné položky či odsouhlasení.
- Nestandardní změny v rozvaze nebo změny v tendencích, v důležitých ukazatelích v účetní závěrce nebo ve vztazích, například pohledávky rostoucí rychleji než výnosy.
- Nejednotné, nedůsledné nebo nečekané reakce vedení či zaměstnanců zjištěné při dotazování nebo provádění analytických postupů.
- Nezvyklé nesrovnalosti mezi záznamy jednotky a obdrženyými konfirmacemi.
- Velký počet kreditních položek na účtech pohledávek a dalších úprav pohledávek.

- Neobjasněné nebo nedostatečně objasněné rozdíly mezi saldokontem pohledávek a kontrolním účtem nebo mezi záznamy zákazníků a saldokontem pohledávek.
- Chybějící nebo neexistující zrušené šeky v situacích, kdy jsou zrušené šeky obvykle vráceny jednotce spolu s výpisem z bankovního účtu.
- Chybějící zásoby nebo fyzické položky majetku značného objemu.
- Chybějící elektronické důkazy nebo důkazy, které nejsou k dispozici přes požadavky a pravidla jednotky týkající se archivace záznamů.

Významné nesprávnosti v účetní závěrce způsobené podvodem jsou často důsledkem manipulací procesu účetního výkaznictví, kdy během roku nebo na konci účetního období dochází k zaúčtování nesprávných nebo neschválených zápisů nebo k úpravám částek vykázaných v účetní závěrce, jež nejsou zohledněny v oficiálních účetních záznamech, například formou konsolidovaných úprav a reklasifikací.

Příklady reakcí auditora na *vyhodnocení rizika výskytu významné nesprávnosti způsobené zpronevěrou majetku*:

- Přepočet peněžních prostředků nebo cenných papírů ke konci roku nebo téměř na jeho konci.
- Ověření pohybů na účtu přímo u zákazníků (včetně dobropisování a pohybů spojených s vrácením prodaných výrobků spolu s daty provedení plateb) za období, které je předmětem auditu.
- Provedení rozboru výnosů z odepsaných účtů.
- Provedení rozboru schodků v zásobách podle místa uložení nebo druhů výrobků.
- Porovnání nejdůležitějších ukazatelů týkajících se zásob se standardem pro dané odvětví.
- Prověření podpůrné dokumentace a zjištění změn v průběžné evidenci o zásobách.
- Počítačové srovnání seznamu dodavatelů se seznamem zaměstnanců a vyhledání shodných adres nebo telefonních čísel.
- Počítačové prohledání mzdové agendy a vyhledání adres, označení zaměstnanců, čísel používaných ve styku s finančními úřady nebo čísel bankovních účtů uvedených vícekrát.

- Prověření osobních složek s nedostatečnými údaji o vykonané práci, například složek, ve kterých chybí hodnocení práce.
- Provedení rozboru slev z prodejní ceny a hodnot vráceného zboží a zjištění nestandardních modelů nebo tendencí.
- Ověření zvláštních smluvních ujednání u třetích stran.
- Získání důkazů o tom, že smlouvy jsou plněny v souladu s dojednanými podmínkami.
- Prověření přiměřenosti velkých nebo nestandardních nákladů.
- Prověření schválení a účetní hodnoty půjček poskytnutých vrcholovému vedení a propojeným osobám.
- Prověření výše a přiměřenosti částek uvedených ve výkazech výdajů předložených vrcholovým vedením.

Pro účely výběrů účetních zápisů a ostatních úprav k testování a určení správné metody prověření související podpory vybraných položek posoudí auditor následující:

- Vyhodnocení rizik výskytu významných nesprávností způsobených podvodem – přítomnost rizikových faktorů podvodu a další informace získané během vyhodnocování rizik výskytu významných nesprávností způsobených podvodem, může auditorovi pomoci při vyhledávání konkrétních skupin účetních zápisů a ostatních úprav k testování.
- Kontroly účetních zápisů a ostatních úprav – účinné kontroly přípravy a vkládání účetních zápisů a ostatních úprav mohou snížit rozsah potřebného testování věcné správnosti za předpokladu, že auditor otestoval provozní účinnost těchto kontrol.
- Proces účetního výkaznictví jednotky a povaha důkazů, které lze získat – v mnoha jednotkách spočívá standardní zpracování transakcí v kombinaci manuálních a automatizovaných kroků a postupů. Zpracování účetních zápisů a ostatních úprav může být obdobně složeno z manuálních a automatizovaných postupů a kontrol. Jsou-li v rámci procesu účetního výkaznictví využívány informační technologie, může se stát, že účetní zápisy a ostatní úpravy budou existovat pouze v elektronické podobě.
- Rysy zfalšovaných účetních zápisů či ostatních úprav – nesprávné účetní zápisy a ostatní úpravy se často vyznačují charakteristickými rysy, jako například zápisy a) na nesouvisejících, nezvyklých nebo zřídka používaných účtech, b) provedené osobami, které obvykle účetní zápisy neprovádějí, c) zaúčtované na konci období nebo

po jeho skončení bez náležitého vysvětlení nebo popisu, d) provedené před přípravou účetní závěrky, v níž nejsou uvedena čísla účtů, nebo během její přípravy, nebo e) obsahující zaokrouhlená čísla nebo shodná koncová čísla.

- Povaha a složitost účtů – nesprávné účetní zápisy nebo úpravy mohou být provedeny na účtech, které a) obsahují složité nebo neobvyklé transakce, b) obsahují významné odhady a úpravy provedené ke konci roku, c) byly náchylné k výskytu nesprávností v minulosti, d) nejsou včas odsouhlaseny nebo obsahují neodsouhlasené rozdíly, e) obsahují vnitropodnikové transakce, nebo f) jsou jinak spojeny s odhaleným rizikem výskytu významné nesprávnosti způsobené podvodem. Při auditu jednotek, které mají několik pracovišť nebo složek, je posuzována potřeba výběru účetních zápisů z různých pracovišť.
- Účetní zápisy nebo ostatní úpravy zpracované mimo rozsah běžné činnosti – nestandardní účetní zápisy nemusejí podléhat vnitřním kontrolám stejné úrovně jako účetní zápisy používané pravidelně k zaúčtování transakcí, jako jsou měsíční tržby, nákupy a úhrady v hotovosti.

Při přípravě účetní závěrky odpovídá vedení za použití řady úsudků a předpokladů, které mají vliv na významné účetní odhady, a za průběžné sledování přiměřenosti těchto odhadů. K podvodnému účetnímu výkaznictví často dochází prostřednictvím záměrného zkreslení účetních odhadů.

8.7 Rozdíl v přístupu k řešení následků podvodného výkaznictví

V postoji USA a Evropy ke kolapsům velkých firem je podstatný rozdíl. Americké společnosti jsou ponechány svému osudu a stát nemá zájem ani o osudy zaměstnanců nebo jiných osob, které například investovaly do akcií podnikových penzijních systémů a o slibované důchody přišly. Italský stát Parmalatu pomohl. Narychlo schválil dekret s řešením pro bankrotující firmy, které mají minimálně 1 000 zaměstnanců a dluh ve výši nejméně jedné miliardy eur. Údajně byla účelem zákona ochrana pracovních míst, nikoli akcionářů nebo vedení firem, Evropská komise však s tímto krokem příliš nesouhlasila. Je podle ní otázkou, zda jde o všeobecnou reformu zákona o bankrotech nebo pouze o jednorázové opatření, které má pomoci jediné firmě. Nicméně i další evropské země učinily

v nedávné minulosti stejně vstřícný krok jako Italové. Francie například zachraňovala strojírenský Alstom, Německo telekomunikačního operátora Mobilcom nebo stavební firmu Philip Holzmann. Ve všech případech byla důvodem snaha nerozhněvat si zaměstnance firem, tedy potenciální voliče viz publikované články na internetu například na webových stránkách IDNES.

Evropský úřad pro boj proti podvodům (OLAF)

Dle informací dostupných na svém webovém portálu se Evropská unie snaží nad podvody zvítězit vlastní cestou. 1. 6. 1999 založila Evropský úřad pro boj proti podvodům (OLAF). Ten nahradil Operační útvar pro Koordinaci zamezení podvodů (UCLAF), který působil v oblasti eliminace protiprávního jednání od roku 1988. Jeho posláním je chránit finanční zájmy Evropské unie, bojovat s podvody, korupcí a jinými nestandardními činnostmi, včetně špatného vedení v rámci evropských institucí. Zároveň spolupracuje s kompetentními orgány členských států za účelem koordinace jejich aktivit. Evropský úřad pro boj proti podvodům dosahuje svých cílů zcela nezávislými interními a externími šetřeními. V souladu se záměrem zajistit samostatnost vyšetřování je výslovně zakázáno, aby generální ředitel tohoto úřadu přijímal jakékoli pokyny od vlád nebo orgánů, včetně Evropské komise samotné. Mnohé z případů, jež OLAF vyšetřuje, se týkají zneužití mezer v evropské legislativě. Z tohoto důvodu ve spolupráci s Evropskou komisí zajišťuje, aby byly veškeré nově vzniklé právní předpisy s významnými finančními dopady vypracovávány tak, aby podvodům předem zamezovaly viz dostupný dokument přehledu činností EU uvedený v seznamu ostatních zdrojů.

USA- Zákon Sarbanes-Oxley

Zmíněný bankrot energetické firmy Enron se nechvalně zapsal do dějin gigantických účetních podvodů. Jím to však neskončilo. Následovaly skandály WorldComu, Xeroxu, Adelphie nebo například společnosti Global Crossing. Všechny měly společný spouštěcí mechanismus spočívající v systému rozdělení úloh mezi management firmy, správní a dozorčí radu, auditory, akcionáře a burzu. Akcionáři volí správní radu, ta vybírá vhodný management, který je kontrolován auditory a zvolenou dozorčí radou. Hlavním úkolem vedení však není zdraví firmy, ale cena akcií společnosti na burze. Druhým slabým článkem je role auditorů, kteří vystupují nejen v roli kontrolorů hospodaření firmy, zastávají také funkci poradců.

Na jednu stranu společnosti radí, jak dosáhnout co nejpozitivnějšího hodnocení a tím pádem zvýšení ceny akcií, na druhou stranu pak namísto kritického pohledu a kontroly své triky schvalují bez výhrad, viz webové stránky například IDNES.

Následkem těchto událostí byl za účelem ochrany investorů přijat v roce 2002 kontroverzní a velice vlivný zákon Sarbanes-Oxley, který se zabývá transparentností a přesností účetnictví a finančních výkazů, zpřísněním interních kontrolních systémů a odhalením a přísným postihem hospodářské kriminality. Snaží se vytvořit prostředí, ve kterém se finanční problémy firmy odhalí již v zárodku, dříve než se vyvinou v podvody obrovského rozsahu, které nepříznivě ovlivňují ekonomické prostředí. Zákon je závazný pro společnosti obchodované na americké burze a jeho cílem je zvýšit důvěru investorů v publikované výsledky těchto firem. Stanovuje nové povinnosti a odpovědnost podnikového managementu, ředitelů, právníků, účetních a auditorů, viz [14] a webové stránky PWC .

Organizace musí podle tohoto nařízení vytvořit výbor pro audit s určitými, velmi specifickými povinnostmi, který nese zodpovědnost za jmenování externích auditorů a za odsouhlasení a projednání jim vyplácené odměny. Vystupuje tedy jako kontrolní orgán nad externě vykonávaným auditem. Zákon zakazuje, aby externí auditor pobíral od určité společnosti odměnu za provedení externího auditu a zároveň od té samé společnosti získával odměnu za konzultační činnost. V takovém případě by docházelo k jasnému střetu zájmů. Výbor pro audit musí být seznámen se všemi účetními problémy, které jsou pro společnost kritické, měl by přijímat a vyřizovat veškeré stížnosti týkající se údajů ve finančních výkazech a zajišťovat proces včasného upozornění na potenciální potíže. Výbory pro audit existovaly ve většině firem kótovaných na burzách již před účinností zákona Sarbanes-Oxley. Ten pouze konkretizoval jejich postavení a povinnosti.

Dalším úkolem společností je nastavit vnitřní kontrolní systém, ve kterém jsou zachyceny všechny relevantní procesy, mající významný vliv na účty hlavní knihy a tudíž i na finanční výkazy firmy. Tento systém tvoří postupy, pravidla a interní směrnice stanovené managementem, které zajišťují vysokou míru jistoty, že jsou finanční reporty a výkazy, sestavené v rámci účetní závěrky, v souladu s účetními principy platnými v USA (GAAP), a že nebudou muset být v budoucnu opravovány v důsledku žádných příčin. Zprávu o vnitřních kontrolách musí podnik přikládat k výročním zprávám viz [14].

Jedním z pilířů zákona Sarbanes-Oxley je zavedení etického kodexu, který zaměstnancům říká, jak se mají chovat k sobě, nadřízeným, podřízeným a svému okolí, jako jsou dodavatelé, odběratelé a veřejnost. Zapracováním zásad, jejich zveřejněním a přijetím jako podnikové normy lze jednoznačně proklamovat, jaké chování každého jednotlivce je akceptovatelné a co je pro danou společnost důležité. Manažer, který ví, že dochází k neetickému či dokonce k podvodnému chování ze strany svých podřízených a toleruje je, je za ně také zodpovědný viz [14].

Požadavky a dopady zákona na management společnosti:

- manažeři se vyjadřují k vnitřním kontrolním systémům
- generální ředitel (CEO) a finanční ředitel (CFO) ručí svým podpisem za správnost předkládaných výročních a průběžných zpráv a za to, že údaje v nich vedené jsou pravdivé a nejsou zavádějící
- manažerům mohou být v případě porušení zákona zpětně odebrány bonusy a jiné finanční výhody
- vedoucí osoby společnosti nesmí být rok před svým auditem zaměstnány v auditorské firmě
- postih konfliktu zájmů a obchodování na základě neveřejných informací
- povinnost přijmout a zveřejnit etický kodex
- zákonná ochrana informátorů
- zpřísněné požadavky na dokumentaci firemních procesů a skutečností
- zákaz zaměstnaneckých půjček vlastnímu managementu
- zvýšené sankce postihující ekonomickou kriminalitu
- zpřísnění účetních standardů a pravidel (opce)
- zkrácení lhůt pro zveřejňování finančních výsledků, více viz [14].

Významné nesprávnosti v účetnictví vznikají v důsledku podvodů nebo chyb, rozlišujícím faktorem mezi nimi je úmyslnost či neúmyslnost příslušné činnosti. K trestnému činu podvodu provedenému prostřednictvím účetnictví vedou rozličné důvody - snaha opticky vylepšit finanční situaci společnosti, ukázat firmu v lepším světle, případně maskovat ztráty. Průzkum ukázal, že firmy po celém světě zaznamenávají stále více podvodů a těch největších se dopouštějí zejména vedoucí pracovníci. Ti mají přístup k vysoce důvěrným informacím, jsou schopni překonat často slabé vnitřní kontrolní systémy nebo se odchytil od standardních postupů, a tak mohou společnosti způsobit největší škody. Podvodné jednání nelze vymýtit,

lze je však pomocí určitých kroků eliminovat. Pokud k němu i přes všechna opatření dojde, je nutné rychle a adekvátně reagovat. I Evropa již zažila několik velkých podvodů, jedním z nejvýznamnějších byla kauza Parmalat. Tato italská potravinářská společnost kryla celých jedenáct let pomocí účetních machinací provozní ztráty, její vedení zpronevěřilo 500 milionů eur a přivedlo Parmalat k bankrotu. Přístup ke kolapsům velkých firem je ve Spojených státech amerických a v Evropě rozdílný. Narozdíl od těch evropských jsou americké společnosti ponechány svému osudu a stát nemá zájem ani o osudy zaměstnanců a investorů. Po zjištění slabin v podnikových systémech, které obvykle k podvodům vedou, byl v Americe přijat zákon Sarbanes-Oxley. Zabývá se transparentností a přesností účetnictví a finančních výkazů, zpřísněním interních kontrolních systémů a odhalením a přísným postihem hospodářské kriminality.

9 Vyjádření autora k literární rešerši

Získané pojmy používané v dostupných zdrojích jsou samy o sobě často nejasné a rozporuplné.

Například dle níže uvedené definice earning managementu, který je nejčastější formou kreativního účetnictví, není zřejmé, zda jeho použití negativně ovlivňuje hodnocení výkonnosti podniku v čase. Dle našeho názoru i uměle vykazované zisky mohou být za určitých okolností přijatelným indikátorem budoucích zisků.

Není také zřejmá jasnější hranice nebo vodítko, jak rozpoznat jednotlivé stupně (závažnost) manipulace účetních výkazů.

Jednotlivé definice ze získaných zdrojů pohlíží na techniky kreativního účetnictví různým způsobem – z hlediska jejich „tolerance“ při vedení účetnictví, dopadů na věrný a poctivý obraz účetnictví. Rozdílným způsobem autoři vymezují šíři používaných kreativních technik v účetnictví.

Dále uvádíme vybrané definice podstatné pro účely disertační práce.

Audit účetních výkazů můžeme definovat jako:

„Audit v obecném smyslu slova je prostředek, jímž jedna osoba ujišťuje druhou o kvalitě, podmínkách či stavu určité skutečnosti, kterou první osoba prozkoumala. Potřeba takového

auditu vyplývá z nejistoty nebo pochybností druhé osoby o kvalitě, podmínkách či stavu předmětné skutečnosti a z nemožnosti tuto nejistotu nebo pochybnost odstranit vlastními silami.“

Zdroj: T. Lee: Company Auditing, Chapman and Hall, London, 1986

nebo:

„Audit je systematický proces objektivního získávání a vyhodnocování důkazů, týkajících se informací o ekonomických činnostech a událostech, s cílem zjistit míru souladu mezi těmito informacemi a stanovenými kritérii a sdělit výsledky zainteresovaným zájemcům“

Zdroj: American Institute of Certified Public Accountants

„Posláním a smyslem auditu je vyjádřit názor nezávislé, kvalifikované osoby na věrohodnost účetních výkazů zveřejněných vedením účetní jednotky. Auditor ověřuje, zda údaje v účetních výkazech věrně zobrazují stav majetku, závazků, finanční situaci a výsledek hospodaření v souladu s pravidly předepsanými českými nebo jinými účetními předpisy často s Mezinárodními účetními standardy. Názor auditora má dostatečnou vypovídací schopnost pouze a jenom ve spojení s určitou úplnou účetní závěrkou, ke které se auditor vyjadřuje. Názor auditora vytržený ze souvislosti s konkrétní účetní závěrkou je zmatečný“.

Zdroj: Komora auditorů České republiky

Základním cílem auditu dle zákona o auditorech a ISA's by tedy mělo být zvýšení důvěryhodnosti účetních dat vykázaných v účetní závěrce a výroční zprávě. Auditor by přitom měl získat přiměřenou jistotu, že účetní závěrka neobsahuje významné nesprávnosti a o tomto získat relevantní důkazní informace. Při provádění auditorské praxe se může setkat auditor se značně zúženým prostorem pro aplikaci jednotlivých ISA's resp. při odhalování významných nesprávností. Pak je na odborném posouzení auditora, jakým způsobem stanoví auditorské riziko, materialistu (hladinu významnosti) a v neposlední míře, jaké auditorské testy zvolí co do obsahu a rozsahu auditorských procedur.

Agresivní účetnictví

Působivý a záměrný výběr a užívání účetních principů, které jsou prováděny ve snaze dosáhnout žádoucích výsledků, ať jsou následné praktiky v souladu s GAAP nebo ne.

Stejně jako u kreativního účetnictví i v případě earnings managementu existuje několik definic od různých autorů, ve kterých se promítá z jaké pozice a profese daný problém zkoumají:

Earnings management je aktivní manipulace s účetními výsledky, aby byl vytvořen pozměněný obraz o výkonnosti společnosti.

Zdroj: C.Mulford, E.Comiskey, The Financial Numbers Game

K Earnings managementu dochází tehdy, když management používá různý stupeň úsudku v rámci finančního výkaznictví a struktury transakcí, aby tyto finanční výkazy změnil buď z důvodu klamání akcionářů, co se týče základní ekonomické výkonnosti společnosti, nebo ovlivnil výsledky vyplývající ze smluv, které závisí na vykazovaných účetních údajích.

Zdroj: Paul M.Healy, James M.Wahlen

V průběhu roku 1999 jsme se zaměřili na problémy finančních výkazů, které u veřejných společností vykazovaly znaky nezákonného earnings managementu. Nezákonný earnings management zahrnuje použití různých triků, které překroutí informace o skutečné finanční výkonnosti firmy tak, aby bylo dosaženo žádoucích výsledků.

Zdroj: Securities and Exchange Commission (SEC), Výroční zpráva (1999)

Income smoothing

Jedná se o jistou formu earnings managementu, přičemž hlavní snahou je minimalizovat rozdíly mezi vrcholy a propady v běžné časové řadě zisků. Toto úsilí pochopitelně zahrnuje pokusy snižovat a zadržovat zisky během dobrých let a využívat je v letech slabších.

Interní (vnitřní) audit: nazývaný také "interní finanční audit", má obdobné cíle jako audit účetních výkazů, je však více zaměřen na kontrolu podnikových procesů a provádí ho interní auditor.

Praktiky kreativního účetnictví

Jsou některé nebo všechny kroky použité v rámci manipulace s čísly, zahrnující agresivní výběr a použití účetních principů, podvodné finanční výkaznictví a jakékoli kroky, které směřují k užití earnings managementu a income smoothing.

Nejčastější definice, která se v odborné literatuře objevuje, označuje kreativní účetnictví jako:

- *proces manipulace s účetními údaji s cílem transformace účetních výkazů z podoby, jakou by měly mít, do podoby jakou by si přáli jejich tvůrci*
- *procesy, při kterých jsou uskutečňovány přímo ekonomické transakce tak, aby bylo dosaženo příznivých výsledků v hospodaření.*

Zdroj: Kamal H. M. Nasar: Creative Financial Accounting z roku 1993

Ian Griffiths napsal:

„Každý podnik v zemi švindluje svůj zisk. Každá sada publikovaných účtů je založena na knihách, které byly pečlivě uvařeny nebo kompletně opečeny. Čísla, kterými je otravována dvakrát za rok investující veřejnost, byla všechna změněna kvůli obraně před vinou. Je to největší podfuk od Trojského koně. Ovšem, popravdě řečeno, je tento klam výborně vyvedený. Je naprosto legitimní. Je to kreativní účetnictví.“

Účetní specialista Michael Jameson již v roce 1988 napsal:

„Během účetního procesu se člověk zabývá mnoha aspekty posuzování a řešení konfliktů mezi navzájem si protichůdnými přístupy k prezentaci výsledků v rámci finančních případů a transakcí...tato flexibilita poskytuje příležitosti k manipulaci, podvodům a klamné prezentaci. Tyto aktivity – praktikovány méně svědomitými členy účetní profese – vešly ve známost jako kreativní účetnictví.“

Právní úprava účetnictví v České republice:

Účetnictví a postupy účtování jsou v České republice upraveny zákonem o účetnictví, který ukládá povinnost vést účetnictví jako soustavu účetních záznamů. Dále vyhláškami, které upravují některá ustanovení zákona o účetnictví a českými účetními standardy.

Dle Trestního zákoníku účinného od 1.1. 2010 je potrestán:

„Kdo nevede účetní knihy, zápisy nebo jiné doklady sloužící k přehledu o stavu hospodaření a majetku nebo k jejich kontrole, ač je k tomu podle zákona povinen, nebo kdo v takových účetních knihách, zápisech nebo jiných dokladech uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslující údaje nebo kdo takové účetní knihy, zápisy nebo jiné doklady zničí, poškodí, učiní neupotřebitelnými nebo zatají a ohrozí tak majetková práva jiného nebo včasné a řádné vyměření daně.

Stejně bude potrestán, kdo uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje v podkladech sloužících pro zápis do obchodního rejstříku anebo v takových podkladech zamlčí podstatné skutečnosti nebo kdo v podkladech sloužících pro vypracování znaleckého posudku, který se přikládá k návrhu na zápis do obchodního rejstříku, uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo v takových podkladech zamlčí podstatné údaje anebo kdo jiného ohrozí nebo omezí na právech tím, že bez zbytečného odkladu nepodá návrh na zápis zákonem stanoveného údaje do obchodního rejstříku nebo neuloží listinu do sbírky listin, ač je k tomu podle zákona nebo smlouvy povinen.“

Právní úprava vedení záznamů o hospodaření podniku resp. podnikatele účetnictví

- rozlišení:

- Účetnictví, které nahradilo dříve používané tzv. podvojně účetnictví.
- Vnitropodnikové účetnictví.

Pokud subjekt není povinen vést účetnictví, zejména fyzické osoby nezapsané do obchodního rejstříku, vede daňovou evidenci příjmů a výdajů. Daňová evidence je upravena zákonem o daních z příjmů (ZDP).

Podvodné finanční výkaznictví

Případy, kdy jsou úmyslně nesprávně vykázány, či záměrně vynechány částky nebo údaje ve finančních výkazech se záměrem oklamat uživatele účetních informací. Jako podvodné je toto chování vymezeno buď v administrativním, občanském nebo trestním řízení.

Co tedy znamená pojem kreativní účetnictví? Jaká je jeho vazba na věrný a pravdivý obraz účetnictví?

Kreativní neboli tvořivé účetnictví začalo být aktuální v průběhu 80. až 90. let minulého století. Právě v období 90. let začíná vznikat první literatura na toto téma. V současné době však stále ještě není dostatek seriózních materiálů, které by se týkaly tohoto tématu.

Vymezení definice kreativního účetnictví je velmi složitý problém. kreativní účetnictví (creative accounting) znamená v podstatě zneužívání účetnictví s cílem lepší prezentace podniku v účetních výkazech. Při přípravě a předkládání účetních výkazů je proto možné se setkat s lidskou tvořivostí, znalostmi a vědomostmi z oblasti účetní teorie i praxe. Literatura charakterizuje kreativní účetnictví jako zneužívání účetnictví a to takto – jedná se o:

- procesy, při kterých jsou uskutečňovány ekonomické transakce přímo tak, aby bylo dosaženo příznivých výsledků v účetnictví,
- proces manipulace s účetními údaji s cílem transformace účetních výkazů z podoby, jakou by měly mít, do podoby, jakou by chtěli mít jejich tvůrci.

Z toho vyplývá, že kreativní účetnictví zahrnuje jak techniky účelové manipulace s údaji, které jsou více či méně zřetelné, tzv. **window dressing**, tak také techniky, které vyžadují vysokou kvalifikaci a bývají též jen velmi obtížně odhalovány samotnými auditory (například tzv. **mimobilanční financování**). Dle institutu certifikovaných účetních Anglie a Walesu (ICAEW) zní definice window dressingu z roku 1986 takto: Window dressing je vedení účetních transakcí takovým způsobem, že finanční výkazy poté podávají zavádějící nebo nereprezentativní obraz o finanční situaci podniku. Neboli je to takové vedení transakcí, jehož cílem je vytvoření příznivějšího obrazu o finanční pozici společnosti ve výkazech finančního účetnictví, než jaká je ve skutečnosti. Mimobilanční financování je pak takové financování nebo refinancování podnikových činností, jejichž promítnutí v rozvaze firmy se i při dodržení zákonných požadavků a existujících účetních zásad nemusí objevit, více viz Krupová [33].

Účetní legislativní rámec vytváří prostor pro aplikaci kreativních účetních metod. Možnosti pro uplatnění kreativních metod vedení účetnictví :

a) variabilita účetních pravidel

Účetní pravidla mohou být někdy široce vymezena, proto mohou podniku zvolit z variantních (povolených) účetních směrnic. V některých státech (USA) mohou být

kupříkladu 2 různé závěry aplikovány na náklady ve výzkumu a vývoji. Podniky se mohou rozhodnout pro okamžitý transfer do nákladů nebo pro kapitalizaci za podmínek, kdy byly náklady pořízeny nákupem, jsou prováděny pro jinou společnost nebo prokazatelně zajistí ekonomický prospěch. Stejně tak v podmínkách české účetní legislativy lze využít variability účetních pravidel například při rozhodování, zda úroky z úvěru při pořízení dlouhodobého majetku do doby jeho zařazení do užívání zahrne do nákladů nebo bude kapitalizovat do vstupní ceny dlouhodobého majetku.

Podnikatelské jednotky se mohou takto rozhodovat pro tu metodu prezentace takových nákladů, které považuje za nejlepší pro vykázání v daném čase.

b) odhadnuté ceny, odhady

Základem ekonomických teorií je právě takové ocenění, které vyžaduje určitý stupeň subjektivity odhadce. Například, vezměme aktivum, u kterého se rozhodujeme o rozhodné době užitečnosti (použitelnosti), která má být směrodatná pro účely jeho znehodnocení. Zde je poměrně široký prostor pro subjektivní posouzení stupně znehodnocení aktiva, tj. doby, kdy aktivum přináší ekonomické užitky pro podnik. Stanovení doby použitelnosti závisí na očekávaném fyzickém opotřebování, na očekávaném technickém zastarání, očekávaném ekonomickém zastarání a očekávaných zákonných, současně na dalších limitech v užívání daného aktiva. Odhadce „optimista“ může stanovit užitečnou životnost aktiva jako poměrně dlouhou tj. zisk nebo ztráta jednotlivých účetních období budou méně zatíženy než v případě více odhadce „pesimisticky zaměřeného“, který se bude snažit dobu použitelnosti zkrátit.

Odhadce bude volit takovou hodnotu aktiva, aby ovlivnil odhad reálné hodnoty aktiva v souladu s požadovanými instrukcemi a závěry.

c) falešné transakce

Prostřednictvím falešně (uměle) zaúčtovaných transakcí může podnik ovlivňovat svou finanční pozici vykazovanou v rozvaze a přenášet zisk mezi účetními obdobími. Takto podnik deformuje obraz své aktuální výkonnosti.

d) načasování transakcí

Management může využít požadované časování transakcí k ovlivnění výsledku hospodaření mezi jednotlivými účetními obdobími. Aktiva nakoupená za 1 milion Euro mohou být prodána za 3 miliony Euro. Pro management není žádný limit k učinění takové

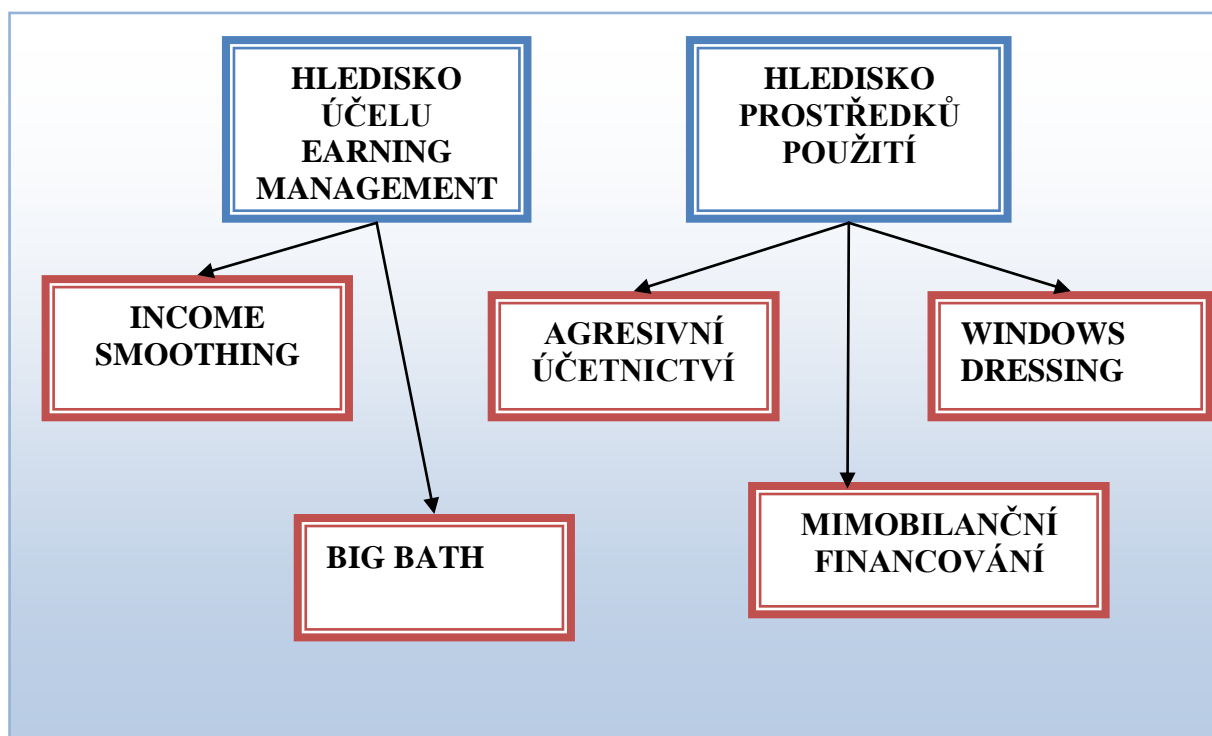
transakce, tudíž tato skutečnost může ovlivnit zisk nebo ztrátu účetního období v řádu 2 milionů Euro.

Výše ilustrované příklady použití účetních pravidel jsou příliš flexibilní a povolující aplikaci kreativních účetních technik k manipulaci s vykazovanými účetními daty. Takovým praktikám může zabránit zákonná a odborná pravidla záměrně konstruovaná k omezení možností volby různých účetních metod pro jejich uživatele. Dále pak jejich přiřazení k odpovídajícím použitím vybraných metod mezi delšími obdobími.

Po prostudování dostupných zdrojů je možné konstatovat, že není mezi odbornou veřejností jednoznačný názor na to, do jaké míry lze variabilitu účetních metod považovat za kreativní účetnictví, které není považováno za podvodné účetnictví. Jedna skupina považuje kreativní účetnictví automaticky za podvodné účetnictví.

Jeden z pohledů na hry čísel v účetnictví je uveden na níže uvedeném obrázku.

Obrázek č. 8: Manipulace účetních výkazů z různých hledisek

Zdroj: vlastní

Jedná se o jeden z prezentovaných vztahů a vazeb. Dle našeho názoru je potřeba pohlížet na problematiku manipulování účetních výkazů ze dvou hledisek. Hledisko účelu, které zahrnuje management zisků (earning management). Za dílčí část earning managementu lze považovat právě vyrovnání výnosů neboli income smoothing, vedle techniky prohloubení ztráty tzv. big bath. Druhým pohledem na hru čísel v účetnictví jsou praktiky (prostředky) pro jeho využívání – zde vidíme oblast agresivního účetnictví, praktiky windows dressing a mimobilančního financování a podvodné účetní výkaznictví.

Pokud vycházíme z pohledu profesního skepticismu ve vztahu k posouzení kreativity účetnictví, předpokládáme, že v účetnictví každého subjektu jsou do jisté míry použity praktiky kreativního účetnictví.

Výsledkem zpracování publikovaných zdrojů jsou vybrané pojmy pro účely naplnění cílů předložené disertační práce:

Manipulaci účetních výkazů je možné vidět ve třech stupních, kdy první dva stupně zahrnují kreativní účetnictví.

Kreativní účetnictví můžeme takto posuzovat ve dvou stupních. První stupeň zahrnuje kreativní použití účetních metod v rámci věrného obrazu účetnictví resp. v rámci metod povolených účetní legislativou (v ČR zákonem o účetnictví, vyhláškami MF a Českými účetními standardy). Druhý stupeň kreativního účetnictví zahrnuje takový způsob použití účetních metod, který není v souladu s účetní legislativou resp. narušuje věrný obraz účetnictví – takového kreativní účetnictví je postižitelné sankcí pokuty za vedení účetnictví dle §37 a §37a z.č. 563/1992 Sb., o účetnictví.

Třetí rovinu manipulace účetních výkazů vidíme za hranicí kreativního účetnictví a zahrnuje oblast podvodného finančního výkaznictví vymezenou z.č. 40/2009 Sb. Trestním zákonem (§ 254 Zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění).

Aplikace kreativního účetnictví se vyloučit nedá, stejně tak se nedají zcela vymýtit účetní podvody. Lze jeho použití však omezit, zejména zpřísněním standardů nebo dalších požadavků na vedení účetnictví. Ale stejně důležitou roli hraje v této souvislosti prevence. Tato prevence se většinou týká pravomoci a zodpovědnosti manažerů nebo vlastníků, kteří jsou nejčastějšími pachateli účetních podvodů. Právě zde je potřeba zpracovat a analyzovat jednotlivé metody kreativního účetnictví a účetních podvodů, jejichž výsledkem by mělo být

nalezení co nejtransparentnějšího kritéria nebo kritérií stanovení měřítka, jaké účetní metody lze považovat ještě za legální a které jsou již za hranicí legálnosti.

Zajímavý pohled je způsob hodnocení výkonu ekonomiky ve vazbě národního účetnictví resp. HDP a jeho složek na kvalitativní a kvantitativní úrovni. Protože je tato problematika vzhledem k cílům disertační práce okrajová, zařazuji příspěvek aspektů hodnocení výkonnosti ekonomiky do přílohy č. 13.

10 Praktická část

Smyslem praktické části disertační práce je vyhodnocení možností, způsobů a identifikace manipulace účetních výkazů. Současně stanovení mezí kreativního účetnictví včetně navržení metodiky identifikace zmanipulovaných účetních výkazů v současných podmínkách účetní legislativy České republiky, a to ve vazbě na zajištění věrného a pravdivého obrazu účetnictví.

V praktické části se disertační práce tedy zaměří na problematiku prostředků manipulace účetních výkazů a stanovením mezí kreativního účetnictví pro jednotlivé techniky kreativního účetnictví. Bude zpracována případová studie manipulace účetních výkazů a možných sankcí v souladu s účetní legislativou a trestním zákoníkem. V rámci analytické části bude v disertační práci hledána odpověď na otázku jaká je vypovídací schopnost zmanipulovaných účetních výkazů, zda lze identifikovat zmanipulované účetní výkazy a jak poté ovlivní následné hodnocení finančního zdraví podniku. V případové studii hodnocení zmanipulovaných účetních výkazů budou účetní výkazy analyzovány z pohledu času a ve variantách manipulace .

Současně bude navržen jeden z přístupů (testů) identifikace zmanipulovaných výkazů.

11 Metodika

11.1 Hlavní a dílčí cíle práce

Cílem disertační práce je vyhodnocení možností a způsobů manipulace účetních výkazů a stanovení mezí kreativního účetnictví včetně navržení metodiky identifikace zmanipulovaných účetních výkazů, a to v podmínkách České republiky a to ve vazbě na zajištění věrného a pravdivého obrazu účetnictví.

Dílčí cíle :

- Teoretická část:
 1. Pokusit se kvalifikovat předěl-hranici mezi účetnictvím kreativním a účetnictvím, záměrně zneužívaným, podvodným v podmínkách české účetní legislativy.
 2. Shrnout názory autorů na vymezení metod kreativního účetnictví a prezentovat přístup autorů k definici kreativního účetnictví v rámci legislativy České republiky.
 3. Pojmenovat a shrnout důvody a motivace k manipulaci účetních výkazů.
 4. Prezentovat rizika manipulace účetních dat v podmínkách platné legislativy České republiky.

Dílčím cílům byla věnována pozornost v předchozí části práce.

- Praktická část:
 1. Ověřit hypotézu pro návrh hodnocení míry manipulace účetních výkazů: „Mezi výsledkem hospodaření a přírůstkem peněžního toku (cash flow) je v čase 3-5 let úzký vztah resp. v součtu za rozhodná období vedou ke stejné hodnotě“.
 2. Rozpracovat jednu z možností kreativního účetnictví na bázi finanční analýzy účetních výkazů, ve vazbě na vypovídací schopnost zmanipulovaných účetních výkazů pro hodnocení finančního zdraví podniku.
 3. Navržení vhodného modelu finanční analýzy pro odhalení dopadů manipulace účetnictví v účetních výkazech.

11.2 Postup práce

Metody, které byly v disertační práci použity:

1. Analýza důsledků zmanipulovaných účetních výkazů ve variantách minimalizace a maximalizace hodnot účetních výkazů při aplikaci metod kreativního účetnictví.
2. Analýza účetních výkazů případového podniku v čase, pro účetní období let 2010, 2011 a 2012, ve vazbě na navržení hodnocení míry manipulace účetních výkazů.
3. Analýza vypovídací schopnosti účetních výkazů ve vazbě na důsledky zmanipulovaných účetních výkazů v podmínkách české účetní legislativy.
4. Syntéza a vyhodnocení zjištěných výsledků analýzy ve vazbě na možnosti, meze a identifikaci zmanipulovaných účetních výkazů v podmínkách české účetní legislativy.

Podkladem byly stávající účetní soustavy a platná legislativa, závěry již vydaných publikací, zkušenosti domácí i zahraniční báze a zkušenosti osobní na základě praxe získané z několikaleté spolupráce s podnikovou sférou včetně celé řady školení. Dále následovalo zpracování těchto dat, jejich další setřídění, analýza a zpracování. Informace byly tříděny dle domácí a zahraniční provenience, uváženy možnosti získávání a využívání účetních dat a eventuelní riziko přenosu mezi systémy.

Zpracování disertační práce bylo složeno z následujících konkretizovaných kroků:

1. Sběr informační báze tuzemské a zahraniční.
2. Analýza a zpracování stávající informační báze, a to:
 - publikace a internetové zdroje, příspěvky k problematice manipulace účetních dat a účetním podvodům z tuzemských a zahraničních zdrojů, hodnocení finančního zdraví podniku dle účetních výkazů,
 - školení kontinuální vzdělání KDP ČR, interní grant JU IG 9/07 , IG 1/09,
 - praxe a poznatky zúčastněných institucí,
 - vlastní praxe daňového poradce,

3. Třídění dat do tématických celků.
4. Analýza a vyhodnocení dat, vzhledem ke stanoveným cílům.
5. Zpracování případových studií kreativního účetnictví-
6. Ověření hypotézy pro hodnocení míry manipulace účetních výkazů.
7. Návrh možného způsobu hodnocení míry manipulace účetních výkazů.
8. Návrh vhodného modelu pro identifikaci zmanipulovaných účetních výkazů.
- 9.. Publikace zjištěných výsledků výzkumu v oblasti manipulace účetních výkazů.
10. Syntéza výsledků disertační práce, shrnutí dané problematiky, možnosti využití vybraných pasáží v procesu výuky.

Jednotlivé kroky byly realizovány v součinnosti s odborníky v dané oblasti, školitelem a praktickými zkušenostmi z oblasti daňového a účetního poradenství tak, aby bylo možné zpracovat komplexní výsledky, použitelné pro praxi.

12 Prostředky manipulace účetních výkazů

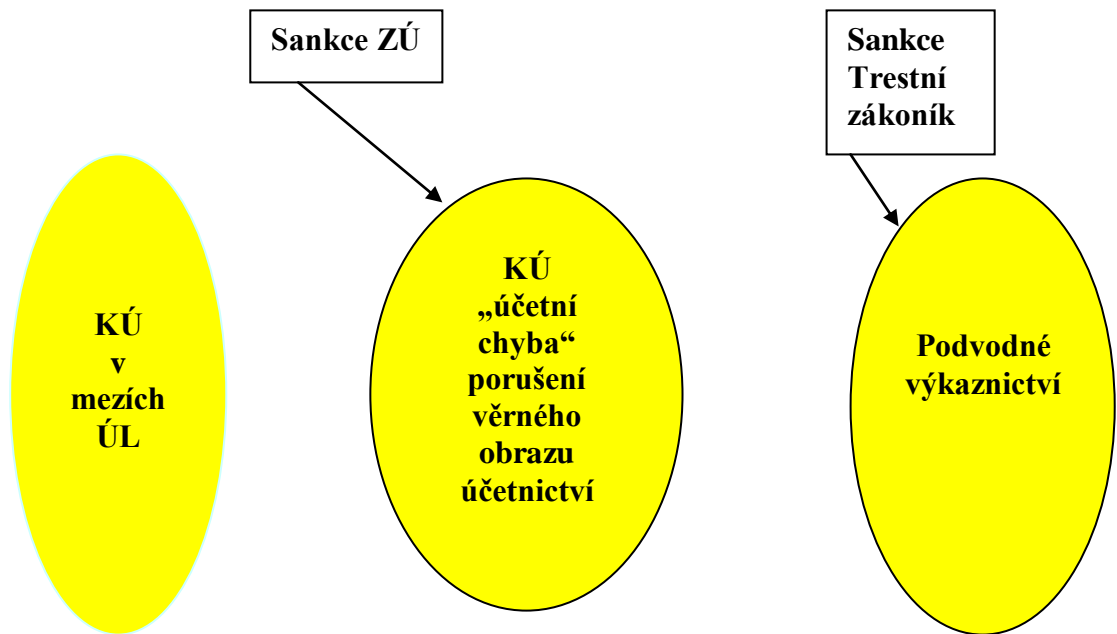
12.1 Stupně manipulace účetních výkazů

Jak již bylo výše uvedeno, hlavním motivem manipulace účetních výkazů v podmínkách české účetní legislativy v oblasti daňových podvodů je zkrácení daně, zejména daně z příjmů a daně z přidané hodnoty. Proti této snaze minimalizovat výsledek hospodaření dané účetní jednotky mohou být motivy zcela opačné, a to s cílem lépe prezentovat podnik navenek resp. vykazovat vyšší objem výnosů, výše výsledku hospodaření, hodnoty aktiv, nižší hodnoty závazků apod.

Manipulaci účetních výkazů lze dle našeho názoru v podmínkách legislativy ČR a dostupných zdrojů členit do 3 stupňů v závislosti na závažnosti manipulace a postihů z.č. 563/1991 Sb., Zákona o účetnictví a z.č. 40/2009 Sb., Trestního zákona.

Níže uvedený obrázek ukazuje stupně manipulace účetních výkazů v závislosti na sankcích české účetní legislativy.

Obrázek č.9 : Stupně manipulace s účetními výkazy

Zdroj: vlastní

První stupeň motivované manipulace účetních výkazů představuje „běžné“ praktiky kreativního účetnictví v rámci nastavených pravidel české účetní legislativy tj. z.č. 563/1991 Sb., o účetnictví, vyhlášek MF, které provádějí některá ustanovení zákona o účetnictví a Českých účetních standardů.

Jde o takové metody oceňování aktiv, tvorby rezerv, opravných položek a „načasování“ podnikových operací tak, aby byly splněny zákonné „mantinely“ dané výše uvedenými předpisy s cílem uvést výkazy do takové podoby, kterou jejich tvůrci očekávají v závislosti na jejich zájmech.

Těmito technikami není významně narušen věrný a poctivý obraz účetnictví, tak jak je „nastaven“ v českých účetních předpisech. V některých případech naopak vidím volbu takovýchto technik kreativního účetnictví jako pozitivní. Může podniku v určitých momentech své existence napomoci překonat například přechodné úskalí finančních potíží získáním úvěru, minimalizovat výkyvy mezi jednotlivými účetními obdobími, které by mohly vrhat na podnik negativní pohled uživatelů účetní závěrky.

Druhý stupeň manipulace účetních výkazů lze spatřovat v technikách kreativního účetnictví, které významně narušuje věrný obraz účetnictví, tak jak je nastaven českou účetní legislativou. Jedná se zejména o volbu takových účetních metod, kdy účetní jednotka uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslující údaje, jejichž následkem je právě zkreslení věrného obrazu účetnictví, nebo nevede účetnictví správně v souladu s nastavenou účetní legislativou, resp. výše uvedenými účetními předpisy. Pracovně lze nazvat tento stupeň manipulace účetních výkazů jako „účetní přestupek“.

Volbou takovýchto kreativních metod manipulace účetních výkazů se účetní jednotka vystavuje riziku sankce dle §37 a §37a zákona o účetnictví ve výši 3% - 6% hodnoty aktiv.

Třetí stupeň manipulace účetních výkazů shledáváme nejzávažnějším, nicméně nejhůře prokazatelným v rámci postihu dle z.č. 40/2009, Trestní zákoník. V tomto stupni vidíme podvodné výkaznictví, kdy účetní jednotka uvede nebo opomene uvést nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo naopak předstírá neexistující, například daňové náklady, které nikdy nevznikly. V rámci účetnictví jde zejména o volbu takových technik a metod, kdy dojde k hrubému zkreslení obrazu účetnictví dle §254 Trestního zákoníku:

„Kdo nevede účetní knihy, zápisy nebo jiné doklady sloužící k přehledu o stavu hospodaření a majetku nebo k jejich kontrole, ač je k tomu podle zákona povinen, kdo v takových účetních knihách, zápisech nebo jiných dokladech uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje, nebo kdo takové účetní knihy, zápisy nebo jiné doklady změní, zničí, poškodí, učiní neupotřebitelnými nebo zatají, a ohrozí tak majetková práva jiného nebo včasné a řádné vyměření daně, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.

(2) Stejně bude potrestán, kdo uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje v podkladech sloužících pro zápis do obchodního rejstříku, nadačního rejstříku, rejstříku obecně prospěšných společností nebo rejstříku společenství vlastníků jednotek anebo v takových podkladech zamlčí podstatné skutečnosti, kdo v podkladech sloužících pro vypracování znaleckého posudku, který se příkládá k návrhu na zápis do obchodního rejstříku, nadačního rejstříku, rejstříku obecně prospěšných společností nebo rejstříku společenství vlastníků jednotek uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo v takových podkladech zamlčí podstatné údaje, nebo kdo jiného ohrozí nebo omezí na právech tím, že bez zbytečného odkladu nepodá návrh na zápis zákonem stanoveného údaje do obchodního rejstříku, nadačního rejstříku, rejstříku obecně prospěšných společností nebo rejstříku společenství

vlastníků jednotek nebo neuloží listinu do sbírky listin, ač je k tomu podle zákona nebo smlouvy povinen.“

§ 259 Trestního zákoníku postihuje vystavení nepravdivého potvrzení o jeho finanční situaci a jeho majetkových poměrech a §264 Trestního zákoníku řeší postihy zkresení údajů a nevedení podkladů ohledně vývozu zboží a technologií dvojího užití.

Po seznámení se s praktickou aplikací sankcí Trestního zákoníku u soudu, v rámci svých zkušeností daňového poradce, současně také po konzultacích s odborníky FÚ a některými dotčenými subjekty, jde v praxi o komplikovaně postižitelnou oblast z hlediska sankcí, protože u soudu je složité prokazovat úmysl právě při naplnění dikce příslušných ustanovení Trestního zákoníku v oblasti zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění.

Sankce Trestního zákoníku se samozřejmě týkají i zkrácení daní a neodvedení daně, které úzce souvisejí v podmínkách české účetní legislativy se stanovením základu daně, a to v §240, §241. Zde je postižitelnost daňových subjektů nepoměrně vyšší než u výše uvedeného zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění.

12.2 Metody manipulace účetních výkazů dle položek účetní závěrky

Výše uvedené metody členění kreativního účetnictví do stupňů ve vztahu k závažnosti manipulace účetních výkazů vycházejí z „hranic“ vymezených sankcemi českých legislativních předpisů. Hranici mezi 1. a 2. stupněm kreativního účetnictví tvoří použití takových účetních metod, které jsou svých obsahem postižitelné sankcemi zákona o účetnictví (ZoÚ). Hranice mezi 2. a 3. stupněm kreativního účetnictví je vymezena prokázáním úmyslu ve smyslu postižitelnosti trestním zákoníkem.

Na základě prostudování dostupných informací a praktických zkušeností a konzultací s odborníky daňových poradců, auditorů a pracovníků FÚ byla zpracována případová studie kreativního účetnictví dle jednotlivých položek účetních výkazů.

12.3 Případová studie manipulace účetních výkazů a možných sankcí

I. STUPEŇ KREATIVNÍHO ÚČETNICTVÍ

I. stupeň kreativního účetnictví představuje použití takových metod manipulace účetních výkazů, které může účetní jednotka využít v rámci podmínek ČÚL a splnění níže specifikovaných podmínek. Použití kreativních metod účetnictví v I. stupni by nemělo významně ohrozit věrný a poctivý obraz účetnictví, a to v mezích české účetní legislativní úpravy účetnictví, tj. zákona o účetnictví, vyhlášek MF provádějících zákon o účetnictví a Českých účetních standardů.

Níže uvedené metody I. stupně kreativního účetnictví zahrnují účetní případy dle jednotlivých položek účetních výkazů:

POHLEDÁVKY ZA UPSANÝ VK

1. V rozvaze jsou vykázány fiktivní nesplacené vklady společníků, a to po několik účetních období.

MAJETEK

1. Posunutí okamžiku pro zařazení majetku do užívání - oddálení odpisování. Důsledkem je vykázání vyššího výsledku hospodaření a vyšší hodnoty netto aktiv – u nevýznamných hodnot a bez prokazatelného účelu.

2. Posunutí okamžiku pro zařazení majetku do užívání – zařazení majetku do užívání předčasně. Důsledkem je vykázání nižšího výsledku hospodaření a nižší hodnoty netto aktiv – u nevýznamných hodnot a bez prokazatelného účelu.

Poznámka: jedná se o zkrácení daně z příjmů v případě uplatnění daňových odpisů ve smyslu zákona č. 582/1992 Sb., o daních z příjmů.

3. Vykázání aktiv, která nepatří do položky aktiv:

a) vykázání drobného majetku do dlouhodobého majetku a naopak, pokud účetní jednotka má upraveno ve svém vnitřním předpise (vnitropodnikové směrnici),

b) zahrnutí položek do pořizovací ceny majetku, které tam nepatří, například správní režie, tak, aby se mohla vykázat dle účetních pravidel jako dlouhodobý majetek,

c) zahrnutí položek do pořizovací ceny dlouhodobého majetku, které tam nepatří například opravy a udržování po době zařazení do užívání,

d) zahrnutí položek do pořizovací ceny dlouhodobého majetku, které tam nepatří například opravy a udržování po době zařazení do užívání,

e) oběžný majetek oceněný ve vlastní režii. Přímé náklady na jeho pořízení jsou ve výši posouzení pro drobný majetek. Administrativní náklady, odbytové náklady typu reklamy, další režijní náklady vynaložené pro zákazníky, náklady na skladování = jsou s přičtením k přímým nákladům v celkové výši převyšující hodnotu dlouhodobého majetku:

- Účetní jednotka zahrne do kalkulace vlastních nákladů maximum nepřímých nákladů.

4. Neexistence opravných položek:

a) vykazování dlouhodobého majetku, který není v používání – pokud jeho hodnota není významná vzhledem k ostatnímu majetku,

b) vykazování dlouhodobého majetku v hodnotě, která je vyšší než zpětně získatelná částka, tj. po odečtení nákladů prodeje – netvoření opravných položek,

c) vykazování majetku, který nelze prodat a není využíván, není-li prokázán úmysl,

d) rozhodnutí o likvidaci majetku, který nelze prodat a není využíván,

e) netestování goodwillu na snížení hodnoty – opravná položka netvořena.

5. Posouzení oprav a údržby a technického zhodnocení:

a) vykazování technického zhodnocení jako náklady na opravy a údržby – pro nevýznamnou hodnotu vzhledem k celkové hodnotě ostatních aktiv.

Pozn.: Při uplatnění těchto výdajů do daňově uznatelných nákladů, důsledkem je zkrácení daně z příjmů.

b) vykazování nákladů na opravy a údržbu jako technické zhodnocení načasování technického zhodnocení – mezi účetními obdobími – posunutí dopředu/dozadu.

6. Mimobilanční financování: SPE jednotky zvláštního určení: důvodem je daňová optimalizace a přesun aktiv z rozvahy, vykazovat v rozvaze pouze likvidní aktiva – pouze za situace, kdy neprokázán úmysl (Trestní zákoník).

7. Nákup a zpětný prodej aktiv.

FINANČNÍ AKTIVA

1. Příliš optimistické ocenění podílu v jiné společnosti.
2. Příliš pesimistické ocenění podílu v jiné společnosti.
3. Volba metody ocenění:
 - a) metoda ekvivalence – změna hodnoty vlastního kapitálu,
 - b) metoda historické ceny – změna výše výsledku hospodaření.
4. Nesprávná aplikace zajišťovacího derivátu, pokud se jedná o nevýznamné částky :
 - a) derivát posouzen jako zajišťovací (místo změny VH změna VK)
5. Posouzení cenných papírů se záměrem držení dlouhodobého za cenné papíry k obchodování a opačně, pokud se jedná o nevýznamné částky a neprokázání účelu :
 - a) za určené k obchodování – přecenění reálnou hodnotou – změna výsledku hospodaření,
 - b) za držené dlouhodobě - nepřeceňují se (může být výhodné pro účetní jednotku při poklesu hodnoty),
 - c) nakupované směnky za realizovatelné – změna vlastního kapitálu (vykazování v reálné hodnotě),
 - d) nakupované směnky držené do splatnosti – nevzniká přecenění.

POHLEDÁVKY

1. Vykazování pohledávek:
 - a) pohledávky nejsou vykazovány v rozvaze v závislosti na pravděpodobnosti inkasa a lhůtě splatnosti – pokud se nejedná o významnou okolnost (promlčení pohledávky, konkurz),
 - b) účetní jednotka odhadla riziko splacení skupiny pohledávek po splatnosti ve výši na 100 % - vytvořila opravnou položku v této výši – účetní jednotka musí zdůvodnit svůj odhad,
 - c) účetní jednotka nevytvořila opravnou položku k uvedeným pohledávkám – účetní jednotka musí podepřít (prokázat) své tvrzení, že se jedná o vymahatelné pohledávky,
 - d) účetní jednotka vytváří pouze daňové opravné položky – viz bod a) – významné okolnosti,

e) účetní jednotka vytváří paušální opravné položky bez ověření vymahatelnosti – účetní jednotka musí prokázat reálnou vymahatelnost,

f) je nesprávně zvolené % opravné položky – viz bod a),

g) prezentace pohledávek - pohledávky s mínusem v závazcích.

2. Nedobytné pohledávky:

a) účetní jednotka se rozhodla jednorázově pohledávky odepsat, případně odhadne jejich výši (metoda přímého odpisu nebo metodou odhadu) – za situace, kdy účetní jednotka prokáže nedobytnost pohledávek,

b) účetní jednotka neodepíše pohledávky z rozvahy – účetní jednotka musí prokázat možnost vymahatelnosti pohledávek.

3. Výnosy – slevy z ceny: sjednána platební podmínka s odběrateli, pokud nezaplatí včas jsou pokutováni tím, že uhradí celkovou hrubou cenu faktury:

o účetní jednotka zaúčtuje hrubou hodnotu pohledávky do výnosů z prodeje zboží,

o účetní jednotka zaúčtuje očištěnou hodnotu pohledávky o slevu do výnosů z prodeje zboží, poté nevyužitou slevu jako sankci za pozdější uhrazení faktury

(zde dochází k rozdílům ve struktuře výnosů tj. mění hodnoty rentability tržeb a ukazatelů aktivity).

4. Reklasifikace pohledávek do jiných a poté se vyřadí = zlepšení věkové struktury pohledávek- pokud účetní jednotka zdůvodní účel deklasifikace.

5. Faktoring a jeho vykazování jako převod pohledávek na třetí osobu. Bez-regresní faktoring představuje plné převzetí rizika faktorem. Odpadá tvorba opravné položky. U regresního faktoringu, pokud není pohledávka uhrazena po sjednané splatnosti, vrací se postoupením zpět zákazníkovi – balík postoupených pohledávek ve výši 1000 tis. Kč za cenu 80 tis. Kč:

a) účetní jednotka klasifikuje jako prodej,

- zaúčtuje odpis pohledávky ve výši 1000 tis. Kč,

- zaúčtuje výnosy z prodeje ve výši 80 tis. Kč,

b) účetní jednotka klasifikuje jako úvěr:

- zaúčtovaná pohledávka zůstává v rozvaze ve výši 1000 tis. Kč.

- zaúčtuje krátkodobý úvěr (půjčku) ve výši 80 tis. Kč.

6. Poskytování půjček a výpůjček vždy na konci období.

ZÁSoby

1. Cirkulační neboli kruhové transakce:

- a) společnost prodala své zásoby zboží v prodejní ceně s marží,
- b) společnost současně nakoupila od 2. společnosti následně stejné zboží za stejnou cenu.

2. Parkovací transakce: účetní jednotka má na skladě neprodejné zásoby. Nechce tvořit opravné položky, proto „zaparkuje“ zásoby v rozvaze jiné účetní jednotky - prodej zásob a následný odkup v dalším účetním období.

3. Oceňování při vyskladnění, má možnost volby mezi FIFO, váženým průměrem a individuálním oceněním:

Rozdíl mezi metodou FIFO (rozdíl v ocenění zásob oproti průměru) a váženým aritmetickým průměrem – bez prokázání účelovosti.

4. Tvorba opravných položek u nízkoobrátkových zásob zboží:

- účetní jednotka netvoří opravnou položku.

5. Nedostatečná aktualizace kalkulací výrobních nákladů u výrobků - pokud nejsou dotčeny obvyklé ceny dle §23 zákona o daních z příjmů,

6. Aktivace nedokončené výroby v nižších/vyšších nákladech – variabilně použitá výrobní režie na nedokončenou výrobu – účetní jednotka musí zdůvodnit ve své vnitřní směrnici,

7. Aktivace nedokončené výroby – zařazení některých položek přímých nákladů mezi režijní náklady, vyjma ocenění nedokončené výroby ke dni účetní závěrky.

8. Aktivace nedokončené výroby – zahrnutí administrativních, správních nebo distribučních nákladů do ocenění nedokončené výroby ke dni účetní závěrky.

9. Ocenění zvířat – příchovků (nebo jiného druhu zásob vyrobených ve vlastní režii) – účetní jednotka deklaruje, že není schopna stanovit vlastní náklady, ocení odhadnutou cenou dle odhadu odborníka – na úrovni reprodukční pořizovací ceny (skutečné vlastní náklady budou významně nižší než reprodukční PC) – účetní jednotka musí prokázat a zdůvodnit svůj postup ocenění.

10. Pokles tržní hodnoty zásob například finanční krize – nezohlednění opravné položky – účetní jednotka musí zdůvodnit prodejnost zásob.

PENÍZE

1. Opakující se dotace pokladny, vklady společníků například na výplaty cestovních náhrad.
2. Opakující se dotace pokladny, vklady společníků na dorovnání záporných zůstatků pokladny na konci měsíce.
3. Převody peněžních prostředků mezi jednotlivými roky, zejména záměrné půjčky společníků na konci a na počátku účetního období.

VLASTNÍ KAPITÁL

Záměrné vklady – zvýšení VK mateřskou společností před koncem účetního období.
Vracení vkladů do VK na počátku účetního období.

REZERVY

1. Účtováno pouze o zákonných rezervách – za situace, kdy účetní jednotka zdůvodní.
2. U soudních sporů – rezerva netvořena z důvodu odhadu ekonoma. Přitom pravděpodobnost výhry sporu je ke dni ÚZ odhadnuta na 50%, a to za situace zdůvodnění účetní jednotkou.
3. U soudních sporů – rezerva tvořena z důvodu odhadu ekonoma = pravděpodobnost výhry sporu ke dni ÚZ je 50% ,a to za situace zdůvodnění účetní jednotkou.
4. U soudních sporů – právník odhadne pravděpodobnost výhry sporu na 60%. Účetní jednotka vytvoří přesto rezervu, za podmínky zdůvodnění účetní jednotkou.
5. V účetnictví nejsou zachyceny všechny důvody pro tvorbu rezerv – rezervy netvořeny:
 - a) restrukturalizace,
 - b) záruční opravy,
 - c) soudní spory,
 - d) zaměstnanecké požitky, a to za podmínky zdůvodnění účetní jednotkou.
6. Rezervy tvořené v účetnictví zohledňují pouze současné nikoli budoucí ceny.

7. Rezervy tvořeny na budou ztráty (v ČÚL není přesně definováno, ale R by se měla tvořit na ztrátu běžného ÚO s dopady v příštích obdobích).

8. Tvorba rezervy na odstupné – zjištěno, že nebylo ke dni ÚZ rozhodnutí o propuštění zaměstnanců, na které tvořena rezerva.

9. Tvorba rezervy na odstupné – ke dni ÚZ bylo rozhodnutí o propuštění, v následujícím roce zaměstnanci nepropuštěni – rezerva nezrušena.

10. Rezerva na generální opravy strojů – netvořena.

ZÁVAZKY

1. Mimobilanční financování: SPE jednotky zvláštního určení: důvodem je daňová optimalizace a přesun pasiv z rozvahy (cíl vykazovat v rozvaze pouze likvidní aktiva), v případě trestního řízení je riziko posouzení ve 3. stupni kreativního účetnictví resp. sankce dle Trestního zákoníku.

2. Prezentace v Příloze k ÚZ: potenciální budoucí závazky v příloze neuvedeny – v 1. stupni kreativního účetnictví z důvodu složitosti postihu dle sankcí zákona o účetnictví v podmínkách ČÚL – složitá prokazatelnost FÚ u soudních jednání.

3. Prezentace v Příloze k ÚZ: manuální vylepšení věkové struktury závazků - v 1. stupni kreativního účetnictví z důvodu složitosti postihu dle sankcí zákona o účetnictví v podmínkách ČÚL – složitá prokazatelnost FÚ u soudních jednání.

4. Poskytování půjček a výpůjček vždy na počátku období – na konci vracení.

NÁKLADY, VÝNOSY

1. Výnosy – slevy z ceny: sjednána platební podmínka s odběrateli, pokud nezaplatí včas, jsou pokutováni tím, že uhradí celkovou hrubou cenu faktury.

- účetní jednotka zaúčtuje hrubou hodnotu pohledávky do výnosů z prodeje zboží s tím, že poté nevyužitou slevu zaúčtuje jako sankci za pozdější uhrazení faktury, místo aby účetní

jednotka zaúčtovala očištěnou hodnotu pohledávky o slevu do výnosů z prodeje zboží, (dle ČÚ) – účetní jednotka musí odůvodnit svůj postup – obsah přednost nad formou.

(Pozn.: zde dochází k rozdílům ve struktuře výnosů tj. rentabilitu tržeb a ukazatelů aktivity).

2. Účtování platební podmínky – skonta:

- účetní jednotka zaúčtuje skonto jako snížení vyfakturovaných výnosů, místo aby účetní jednotka zaúčtovala skonto do nákladů (dle ČÚL).

3. Vykazování výnosů ze služeb v podmínkách ČÚL i zákonem o dani z přidané hodnoty s povinností přiznat DPH: nedokončené nepředané služby je možné vyfakturovat dopředu ještě před uskutečněným předáním:

a) účetní jednotka vyfakturovala dopředu služby v hodnotě 1000 tis. Kč, budou poskytnuty až v následujícím účetním období,

b) účetní jednotka fakturuje služby až v následujícím období.

4. Výnosy vykázány předčasně (viz podmínky INCOTERMS).

5. Nadhodnocení obratu – předem fakturované služby neuskutečněné v daném účetním období a zaúčtované do výnosů.

6. Nepodložená fakturace zaúčtovaná do výnosů – účetní jednotka musí zdůvodnit fakturaci.

7. Nákupy a prodeje zásob za stejné ceny, kdy standardně řešeno komisním prodejem nebo dobropisy (nahodnocení obratu).

8. Nákupy a prodeje zásob za stejné ceny, kdy namísto standardních dobropisů reklamovaného zboží dochází k předprodeji (nahodnocení obratu).

9. Prezentace výnosů a nákladů: zahrnutí mimořádných zisků do výnosů z provozní činnosti - v 1. stupni kreativního účetnictví z důvodu složitosti postihu dle sankcí zákona o účetnictví v podmínkách ČÚL – složitá prokazatelnost FÚ u soudních jednání.

10. Využití možnosti a nejasných předpisů ČÚL v případě časového rozlišování: věcné a časové nerozlišení nákladů u opakovaných plateb, nevýznamných položek.

II. STUPEŇ KREATIVNÍHO ÚČETNICTVÍ

II. stupeň manipulace účetních výkazů resp. kreativního účetnictví zahrnuje použití takových účetních metod, které narušují věrný obraz účetnictví nebo vedou účetnictví

nesprávně. Svými důsledky mají podobu „účetních chyb“, které jsou pod sankcí zákona o účetnictví resp. §33, §37, §37a) do 3% hodnoty aktiv.

POHLEDÁVKY ZA UPSANÝ VK

1. Zvyšování základního kapitálu prostřednictvím vkladů na bankovní účet, které jsou účtovány namísto základního kapitálu na závazky za společníky.

Možný postih FÚ: nesprávné účetnictví §33a) ZÚ – PP pokuta od 0,5% - 1% dle významnosti položky k ostatním položkám vlastního kapitálu.

MAJETEK

1. Doba odpisování neodpovídá době amortizace:

- a) prodloužení doby odpisování – ušetří na odložené dani – zvýší VH (hodnotu A),
- b) zkrácení doby odpisování – sníží VH (hodnotu A).

Možný postih FÚ: pokuta 1% hodnoty aktiv - výše postihu zohledňuje skutečnost, že je součástí marže.

2. Posunutí okamžiku pro zařazení majetku do užívání:

- a) oddálení odpisování – vyšší VH (A),
- b) zařazení předčasně – nižší VH (A).

Možný postih FÚ: malá pravděpodobnost postihu FÚ, v případě postihu sankce v rozmezí 0,5% - 2% v závislosti na významnosti položky vzhledem k ostatním aktivům. U varianty b) bude zvažována skutečnost, zda zkrácena daňová povinnost.

3. Vykázání aktiv, která nepatří do položky aktiv:

- a) vykázání drobného majetku do dlouhodobého majetku a naopak,

Možný postih FÚ: za předpokladu posouzení úmyslu – nesoulad mezi účetními obdobími – sankce 1,5% - 2% hodnoty aktiv dle významnosti položky vzhledem k ostatním položkám aktiv.

b) nezahrnutí položek do pořizovací ceny majetku, které tam patří, například část výrobní režie, tak aby nesplňovala dle pravidel hranici pro dlouhodobý majetek,

Možný postih FÚ: 1,5% - 3% hodnoty aktiv dle významnosti položky vzhledem k ostatním položkám aktiv.

c) oběžný majetek oceněný ve vlastní režii. Přímé náklady na jeho pořízení jsou ve výši posouzení pro drobný majetek. Administrativní náklady, odbytové náklady typu reklamy, další režijní náklady vynaložené pro zákazníky, náklady na skladování = jsou s přičtením k přímým nákladům v celkové výši převyšující hodnotu dlouhodobého majetku:

- Účetní jednotka stanoví ve své kalkulaci náklady ve výši přímých nákladů.

Možný postih FÚ: 1% hodnoty aktiv.

4. Neexistence opravných položek:

a) vykazování dlouhodobého majetku, který není v používání,

Možný postih FÚ: dle významnosti položky dlouhodobého majetku na výši ostatního dlouhodobého majetku – sankce ve výši 1% - 2% hodnoty aktiv.

b) vykazování dlouhodobého majetku v hodnotě, která je vyšší než zpětně ziskatelná částka, tj. po odečtení nákladů prodeje.

Možný postih FÚ: v případě významně odlišného odhadu od skutečné realizační ceny- sankce ve výši do 1% hodnoty aktiv (malé riziko možnosti postihu FÚ).

5. Posouzení oprav a údržby a technického zhodnocení:

a) vykazování technického zhodnocení jako náklady na opravy a údržby,

Možný postih FÚ: dle významnosti vzhledem k výši hodnoty majetku sankce v rozmezí 1,5% -2% hodnoty aktiv.

6. Odložená daň – majetek, na který nebyla vytvořena opravná položka prodán významně pod svou ZC – nezaúčtován odložený daňový závazek (592/481).

Možný postih FÚ: v případě auditovaných společností – sankce ve výši 0,5%.

FINANČNÍ AKTIVA

1. Nespolehlivé účetní závěrky dceřiné společnosti – zahrnuto do konsolidace.

Možný postih FÚ: sankce – dceřiná společnost má nevěrný obraz do výše 3% hodnoty aktiv.

2. Neprovedená konsolidace.

Možný postih FÚ: sankce do výše 3% hodnoty aktiv.

3. Nesprávná aplikace zajišťovacího derivátu:

- derivát posouzen jako zajišťovací (místo změny VH změna VK).

Možný postih FÚ: u významného rozsahu chyby vzhledem k ostatním derivátům sankce v rozmezí 0,5%- 2,5% hodnoty aktiv.

4. Posouzení cenných papírů se záměrem držení dlouhodobého cenného papíru k obchodování a opačně :

a) za určené k obchodování – přecenění reálnou hodnotou – změna VH,

Možný postih FÚ: u významného rozsahu chyby vzhledem k ostatním cenným papírům sankce v rozmezí 1,5%- 2% hodnoty aktiv.

b) za držené dlouhodobě - nepřeceňují se (výhodné při poklesu hodnoty),

Možný postih FÚ: u významného rozsahu chyby vzhledem k ostatním derivátům sankce v rozmezí 0,5%- 2,5% hodnoty aktiv.

POHLEDÁVKY

1.

a) pohledávky nejsou vykazovány v rozvaze v závislosti na pravděpodobnosti inkasa a lhůtě splatnosti,

Možný postih FÚ:– pokud se jedná o významnou okolnost (promlčení pohledávky, konkurz – sankce ve výši 0,5% hodnoty aktiv.

b) účetní jednotka odhadla riziko splacení skupiny pohledávek po splatnosti ve výši na 100 % - vytvořila opravnou položku v této výši,

Možný postih FÚ: Pokud účetní jednotka nezdůvodní výši opravné položky – sankce ve výši 0,5% hodnoty aktiv.

c) promlčené pohledávky vykazované bez opravných položek nebo s opravnými položkami neodpovídající reálnému vymožení pohledávek,

Možný postih FÚ: 0,5 % hodnoty aktiv.

d) účetní jednotka nevytvořila opravnou položku k uvedeným zásobám,

Možný postih FÚ: při neprokázání prodejnosti zásob dle významu položky do výše 1% hodnoty aktiv.

e) účetní jednotka vytváří pouze daňové opravné položky,

Možný postih FÚ: pokud je rozdíl reality a tvořených opravných položek významný – sankce FÚ 0,5% hodnoty aktiv.

f) účetní jednotka vytváří paušální opravné položky bez ověření vymahatelnosti,

Možný postih FÚ: pokud účetní jednotka neprokáže adekvátní výši opravných položek vzhledem k jejich vymahatelnosti a jedná se o významný rozdíl – sankce 0,5% hodnoty aktiv.

g) je nesprávně zvolené % opravné položky,

Možný postih FÚ: pokud se jedná o významné položky – sankce 0,5% hodnoty aktiv.

h) vykazování neexistujících pohledávek,

Možný postih FÚ: sankce do výše 3% hodnoty aktiv.

j) nepřepočtení pohledávek v cizí měně ke dni účetní závěrky resp. nevykázání kurzové ztráty, kurzového zisku.

Možný postih FÚ: sankce podle významu 1% - 2% hodnoty aktiv.

k) nezaúčtované kurzové rozdíly – kurzového zisku a kurzové ztráty.

Možný postih FÚ: sankce podle významu 1% - 2% hodnoty aktiv.

l) chybně propočtené a zaúčtované kurzové rozdíly u pohledávek s částečnou úhradou resp. se zálohami předem.

Možný postih FÚ: sankce podle významu 1% - 2% hodnoty aktiv.

m) v účetní závěrce nevykázané některé pohledávky.

Možný postih FÚ: sankce dle významu 0% - 3% hodnoty aktiv.

n) krátkodobé pohledávky vykázány jako dlouhodobé a naopak.

Možný postih FÚ: dle významu 0,5% - 1% hodnoty aktiv.

2. Nedobytné pohledávky:

a) účetní jednotka se rozhodla jednorázově pohledávky odepsat, případně odhadne jejich výši (metodou přímého odpisu nebo metodou odhadu).

Možný postih FÚ: Při neprokázání nedobytnosti sankce 0,5% hodnoty aktiv.

b) účetní jednotka neodepíše pohledávky z rozvahy.

Možný postih FÚ: Při neprokázání nedobytnosti sankce 0,5% hodnoty aktiv.

3. Reklasifikace pohledávek do jiných a poté se vyřadí = zlepšení věkové struktury pohledávek.

Možný postih FÚ: Pokud účetní jednotka nezdůvodní účel – sankce ve výši 0,5% hodnoty aktiv.

4. Neúplnost v tvorbě dohadných položek aktivních – účetní jednotka má nastaven okamžik uskutečnění účetního případu na den vystavení a to je až následující účetní období – není zaúčtována dohadná položka v běžném účetním období.

Možný postih FÚ: pokuta do výše 0,5% hodnoty aktiv.

ZÁSoby

1. Oceňování při vyskladnění, má možnost volby mezi FIFO, váženým průměrem a individuálním oceněním:

Rozdíl mezi metodou FIFO (rozdíl v ocenění zásob +50 tis. Kč, náklady – 50 tis. Kč oproti průměru) a váženým aritmetickým průměrem.

2. Tvorba opravných položek u nízkoobrátkových zásob zboží:

- Účetní jednotka tvoří opravnou položku ve výši 50 %.

Možný postih FÚ: Účetní jednotka nedoloží tvorbu opravné položky – sankce do výše 1% hodnoty aktiv.

3. Nedostatečná aktualizace kalkulací výrobních nákladů a výrobků, kdy jsou dotčeny obvyklé ceny.

Možný postih FÚ: sankce do výše 3% hodnoty aktiv.

4. Aktivace nedokončené výroby v nižších/vyšších nákladech – variabilně použitá výrobní režie na nedokončenou výrobu.

Možný postih FÚ: pokud bude následkem použití této metody zkrácení daně – sankce do výše 2% hodnoty aktiv.

5. U realizovaných zakázek prostřednictvím subdodavatelů – nevyfakturované náklady od subdodavatele za provedené služby nezařazeny do ocenění vlastních nákladů nedokončené výroby (nevytvořena dohadná položka pasivní – viz kapitola ZÁVAZKY).

Možný postih FÚ: sankce ve výši 1% -1,5% hodnoty aktiv.

6. Záměna druhů zásob například kompenzace mezi zbožím různých barev, rozměrů apod.

Možný postih FÚ: došlo ke ztížení kontroly FÚ špatně provedenou inventarizací – dle typu činnosti a rozsahu kompenzace – sankce ve výši 1% - 2% hodnoty aktiv.

7. Ocenění skladových zásob u způsobu účtování B, skladová evidence oceněna k rozvahovému dni korunou na podkladě marže odhadem dle výsledků minulého účetního období (sklad korunou).

Možný postih FÚ: dle rozsahu činnosti a „správnosti“ úvahy – sankce v rozmezí 2% -3% hodnoty aktiv.

8. Při účtování zp. B zásob zboží došlo u evidence fyzických pohybů během účetního období u jednotlivých druhů zboží k záporným zůstatkům kusů na skladě.

Možný postih FÚ: dle rozsahu sankce do výše 3% hodnoty aktiv.

Pokud inventarizace k rozvahovému dni provedena, zjištěné inventarizační rozdíly zaúčtovány.

Možný postih FÚ: sankce do výše 2% hodnoty aktiv.

9. Zahrnutí zásob v komisním prodeji do vykazovaných zásob v účetních výkazech.

Možný postih FÚ: dle objemu vykazovaných zásob v komisním prodeji - sankce ve výši 1%-2% hodnoty aktiv.

PENÍZE

1. Skutečný stav se liší od účetního stavu:

a) pokladna podhodnocena,

Možný postih FÚ: dle významu činnosti – sankce ve výši 1% - 3% hodnoty aktiv.

b) pokladna nadhodnocena, nepodložené zůstatky účtu 261.

Možný postih FÚ: účetnictví nepravdivé §33a) – sankce ve výši 1% - 3% hodnoty aktiv.

2. Záporný stav pokladny k rozvahovému dni.

Možný postih FÚ: sankce ve výši 1% - 3% hodnoty aktiv.

3. Záporný stav pokladny na konci některého měsíce v průběhu účetního období.

Možný postih FÚ: sankce ve výši 1% - 3% hodnoty aktiv.

VLASTNÍ KAPITÁL

1. Nesprávné zachycení vkladů a výplat – účetně zachyceny vklady od mateřské společnosti, ve skutečnosti jde o vklady od klíčových dodavatelů.

Možný postih FÚ: nesprávné účetnictví §33a) – sankce do maximální výše 1% hodnoty aktiv.

2. Zvýšení VK matkou v cizí měně – matka pošle částku v jiném kurzu, než ve kterém bylo zvýšení VK rozhodnuto – v účetnictví není zohledněn přeplatek resp. nedoplatek.

Možný postih FÚ: nesprávné účetnictví §33a) – sankce ve výši 0,5% - 1% hodnoty aktiv.

3. Zvýšení VK matkou v cizí měně – nezaúčtovány kurzové rozdíly – výsledkově.

Možný postih FÚ: nesprávné účetnictví §33a) – sankce ve výši 0,5% hodnoty aktiv.

REZERVY

1. Účtováno pouze o zákonných rezervách.

Možný postih FÚ: za situace, kdy účetní jednotka nezdůvodní oprávněnost tvorby – sankce ve výši 0,5% - 1% hodnoty aktiv.

2. Je tvořena rezerva pouze pro daňové účely – o tvorbě rezervy neúčtováno.

Možný postih FÚ: sankce ve výši 0,5% hodnoty aktiv.

3. U soudních sporů – rezerva netvořena z důvodu odhadu ekonomů = PP-nost výhry sporu ke dni ÚZ je 50% - postačující?

Možný postih FÚ: za situace, kdy účetní jednotka nezdůvodní – sankce ve výši 0,5% hodnoty aktiv.

4. U soudních sporů – rezerva tvořena z důvodu odhadu ekonomů = PP-nost výhry sporu ke dni ÚZ je 50% - postačující?

Možný postih FÚ: za situace, kdy účetní jednotka nezdůvodní – sankce ve výši 0,5% hodnoty aktiv.

5. U soudních sporů – právník napíše, že je PP-nost výhry sporu 60% - účetní jednotka vytvoří přesto rezervu.

Možný postih FÚ: za situace, kdy účetní jednotka nezdůvodní (nevysvětlí) – sankce ve výši 0,5% hodnoty aktiv.

6. V účetnictví nejsou zachyceny všechny důvody pro tvorbu rezerv – rezervy netvořeny:

- a) restrukturalizace,
- b) záruční opravy,
- c) soudní spory,
- d) zaměstnanecké požitky.

Možný postih FÚ: za situace, kdy účetní jednotka nezdůvodní – sankce ve výši 0,5% hodnoty aktiv.

7. Rezervy tvořené v účetnictví zohledňují pouze současné nikoli budoucí ceny.

Možný postih FÚ: za situace zdůvodnění účetní jednotkou bez sankce – ztížená možnost sankcí z pohledu FÚ.

8. Rezerva nerozpuštěna (není další důvod k tvorbě) (VH).

Možný postih FÚ: sankce dle rozsahu ve výši 0,5% - 1% hodnoty aktiv.

9. Tvorba rezervy na odstupné – ke dni ÚZ bylo rozhodnutí o propuštění, v následujícím roce zaměstnanci nepropuštěni – rezerva nezrušena.

Možný postih FÚ: sankce ve výši 0,5% hodnoty aktiv.

10. Generální oprava posouzena jako technické zhodnocení a vytvořena rezerva.

Možný postih FÚ: sankce ve výši 0,5% hodnoty aktiv.

ZÁVAZKY

1. Presentace závazků: vykazování závazků v rozvaze v pohledávkách s mínusem.

Možný postih FÚ: pokuta ve výši 0,5% hodnoty aktiv. V případě prokázání úmyslu – Trestní zákoník viz III. stupeň manipulace účetních výkazů.

2. Neúplnost v tvorbě dohadných položek pasivních – okamžik uskutečnění účetního případu dle vnitropodnikové směrnice nastaven na den doručení daňového dokladu (doručen a vystaven v následujícím účetním období) – účetní jednotka zaúčtovala do nákladů následujícího účetního období resp. nezaúčtovala dohadnou položku pasivní v běžném účetním období.

Možný postih FÚ: pokuta ve výši 0,5% hodnoty aktiv (v případě řešení u soudu, pravděpodobnost problému FÚ z pohledu oprávněnosti výše sankce).

3. U zakázek realizovaných se subdodavateli zaúčtovány celkové výnosy k zakázce, ale nevyfakturovány související náklady od subdodavatele – netvořena dohadná položka na tyto náklady.

Možný postih FÚ: pokuta ve výši 0,5% hodnoty aktiv.

4. Došlo k významnému nesouladu výše závazků s evidencí protistrany:

- a) vykázána vyšší hodnota závazků,
- b) vykázána nižší hodnota závazků.

Možný postih FÚ: pokuta ve výši 0,5% hodnoty aktiv (§33a ZoÚ).

5. Nedošlo k propočtení závazků v cizí měně závěrkovým kurzem (náklady, výnosy).

Možný postih FÚ: pokuta ve výši 0,5% hodnoty aktiv.

6. Kurzové rozdíly přepočtené závěrkovým kurzem nesprávně stanoveny u závazků, které byly částečně hrazeny nebo byly uhrazeny zálohy v minulých letech, například chybou automatické operace účetního softwaru.

Možný postih FÚ: pokuta ve výši 0,5% hodnoty aktiv.

7. Presentace závazků: nesprávné rozdělení závazků:

- a) druhově (záměna jednotlivých druhů závazků),
- b) časově (záměna krátkodobých a dlouhodobých závazků).

Možný postih FÚ: pokuta ve výši 0,5% hodnoty aktiv.

8. Stav závazků snížen reklasifikací pohledávek.

Možný postih FÚ: pokuta ve výši 0,5% hodnoty aktiv.

9. Presentace v Příloze k ÚZ: potenciální budoucí závazky v příloze neuvedeny.

10. Presentace v Příloze k ÚZ: manuální vylepšení věkové struktury závazků.

Bod 9-10: Možný postih FÚ: pokuta ve výši 0,5% hodnoty aktiv (v případě řešení u soudu, pravděpodobnost problému FÚ z pohledu prokázání oprávněnosti výše sankce).

NÁKLADY, VÝNOSY

1. Nedodržení věcné a časové souvislosti nákladů a výnosů (časové rozlišení).

Možný postih FÚ: pokuta max. do výše 1% hodnoty aktiv.

2. U sdružení nebo u zakázek realizovaných se subdodavatelem byl vykázán výsledek sdružení resp. nepřeučtován podíl nákladů a výnosů na subdodavatele resp. účastníka sdružení

Možný postih FÚ: pokuta v rozmezí 1% - 2% hodnoty aktiv.

3. Nepodložená fakturace zaúčtovaná do výnosů, účtování o neexistujících nákladech.

Možný postih FÚ: v případě nezdůvodnění účetní jednotkou sankce do výše 3% hodnoty aktiv.

4. Presentace výnosů a nákladů: zahrnutí mimořádných zisků do výnosů z provozní činnosti.

Možný postih FÚ: pokuta ve výši 0,5% hodnoty aktiv (v případě řešení u soudu, pravděpodobnost problému FÚ z pohledu prokázání oprávněnosti výše sankce).

III. STUPEŇ KREATIVNÍHO ÚČETNICTVÍ

III. stupeň aplikace kreativního účetnictví zahrnuje takovou manipulaci účetních výkazů, která je postižitelná v rámci sankcí z.č.40/2009 Sb., Trestního zákoníku, trestných činů

hospodářské kriminality, a to s úmyslem spáchání podvodného jednání. Obsahové vymezení trestných činů hospodářské kriminality je uvedeno v literární rešerši bod 4.

Tento 3. stupeň manipulace účetních výkazů má nejzávažnější důsledky pro jejich tvůrce, na druhé straně prokázání úmyslu aktivním jednáním, opomenutím významných informací nebo předstíráním neexistujících skutečností (například předstíráním neexistujících nákladů) je velmi složité a tímto ne příliš pravděpodobné.

Účetní případy uvedené v II. stupni kreativního účetnictví platí i pro III. stupeň kreativního účetnictví za situace. V tomto stupni již nejde o rozsah účetní chyby, ale vstupuje zde záměr resp. úmyslné jednání.

Proto v účetních případech III. stupně uvádíme pouze případy nad rámec uvedených v II. stupni manipulace účetních případů.

Možné postihy Trestního zákoníku pro III. stupeň manipulace účetních výkazů:

Trestný čin krádeže, zkrácení daně, zkreslování údajů o stavu hospodaření jmění - odnětí svobody na šest měsíců až tři léta, zákaz činnosti nebo peněžitý trest. U bodu 2 trestný čin zpronevěry, krádeže – odnětí svobody podle závažnosti až 8 let.

MAJETEK

1. Vykazování účetní hodnoty majetku, který není fyzicky ve stavu obchodního majetku – fiktivní kupní smlouvy na nákup majetku.

2. Vykazování účetní hodnoty majetku, který není fyzicky ve stavu obchodního majetku – majetek je v neoprávněném užívání fyzických osob (například manažerů).

3. Kupní smlouvy (faktury) na pořízení majetku uměle vystaveny na vyšší částku než skutečně účetní jednotka za majetek uhradila.

4. Záměrné znehodnocení dokladů na nákup, opravy, technické zhodnocení, rezervy a vyřazení majetku.

ZÁSoby

1. Účelové úmyslné zkreslení ocenění zásob, účelovost nezdůvodněna v rámci metod ZÚ, nepopsána v příloze k ÚZ.

2. Vykazování účetní hodnoty zásob k dni ÚZ, který není fyzicky na skladě – fiktivní kupní smlouvy na nákup majetku, neřešené, nezaúčtovaná manka a škody.

3. Vykazování účetní hodnoty zásob, které nejsou fyzicky ve stavu obchodního majetku – majetek je v neoprávněném užívání zásob fyzickými osobami (například manažery, zaměstnanci, příbuznými atd.).

4. Kupní smlouvy (faktury) na pořízení majetku uměle vystaveny na vyšší částku než skutečně účetní jednotka za majetek uhradila.

PENÍZE

1. Zejména chybějící stav peněžních prostředků v pokladně oproti vykázanému účetnímu stavu na účtech pokladen a peněz na cestě.

2. Falešně vystavené pokladní doklady, zaúčtované doklady o neuskutečněných výdajích.

3. Výplaty mezd a odměn zaměstnancům tzv. „černým duším“, kteří již v podniku nepracují, popř. nikdy nepracovali.

4. Inkaso úhrad za vystavené faktury jinou osobou například účetním.

POHLEDÁVKY

Zfalšované doklady vystavených faktur, stornovaných dokladů, dobropisů.

NÁKLADY, VÝNOSY

1. Účtování o neexistujících nákladech, výnosech, které byly zaúčtovány na podkladě zfalšovaných, upravených dokladů.

2. Účtování o mzdách zaměstnanců tzv. „černých duších“, kteří již v podniku nepracují, popř. nikdy nepracovali.

12.4 Kreativní účetnictví aplikované v oblastech oceňování vybraných položek účetních výkazů

Podhodnocení aktiv ve vazbě na vykazování podniku

V souladu se zásadou opatrnosti musí účetní jednotka k závěrkovému dni zaúčtovat nejisté ztráty, které se promítnou do rozvahy jako snížení hodnoty majetku proti snížení hospodářského výsledku. Praktickým problémem zůstává, zda účetní jednotka opravnou položku vůbec zaúčtuje a v jaké odhadované výši. V mezinárodní účetní legislativě je tato otázka řešena prostřednictvím IAS 36 – Snížení hodnoty aktiv, kde je částka ztráty vymezena v návaznosti na definici zpětně získatelné částky aktiva. Toto řešení lépe zobrazuje reálnou hodnotu aktiva.

Například podnik podnikající v oblasti obchodu má na skladě značné zásoby těžko prodejného zboží, jejichž pořizovací cena na trhu klesla za dobu uskladnění například o 50 % (tzv. ležáky). Tím, že podnik záměrně neklasifikuje toto zboží jako rizikovou skupinu a nevytvoří opravnou položku ve výši 50 % k těmto zásobám nebo odhadne jejich hodnotu výrazně pod 50 %, zkreslí tímto způsobem hodnotu aktiv směrem nahoru a současně vylepší pohled na podnik při hodnocení jeho finančního zdraví.

12.5 Analýza metod oceňování v účetnictví

Pokud podnik pořizuje dlouhodobé aktivum formou úvěru a úroky zahrne do vstupní ceny majetku, zvýší tím vykazovaný zisk příslušného období a současně ve své rozvaze vykáže vyšší hodnotu dlouhodobých aktiv. Tímto příznivě ovlivní svůj kredit hodnocení jeho finančního zdraví zmíněného účetního období. V opačném případě zvýší náklady a sníží daňovou povinnost. Česká účetní legislativa navíc taxativně vymezuje některé náklady, které jsou součástí pořizovací ceny dlouhodobých aktiv. V případě úroků, zejména z úvěru do data zařazení majetku do užívání, ponechává rozhodnutí na účetní jednotce. Úroky tak mohou zásadně ovlivnit pořizovací cenu dlouhodobého aktiva a tímto i různou výši nákladů v době nákupu či jinak po dobu jeho životnosti. Pro názornost (jako důkaz závažnosti tohoto problému) uvažujme průměrnou úrokovou míru různých cizích zdrojů ve výši 10 % p.a.

Určení vstupní ceny u dlouhodobého majetku vytvořeného vlastní činností, tj. stanovení vlastních nákladů, představuje opět jistou dávku „kreativity“. České účetní předpisy vymezují

tyto náklady v úrovni přímých nákladů a nepřímých nákladů bezprostředně souvisejících s vytvořením dlouhodobého aktiva – tedy přímé náklady plus výrobní režie související s jeho vytvořením. Další část nepřímých nákladů správního charakteru, pokud přesáhne doba výroby jedno účetní období, je ponechána na rozhodnutí účetní jednotky. Právě hodnota správní režie může při výrobě aktiva po dobu přesahující jedno účetní období významně ovlivnit hodnotu dlouhodobého aktiva oběma směry. Nebylo by vhodnější jednotně vymezit % podíl celkové výše režijních výdajů jako nedílnou součást vstupní ceny dlouhodobého aktiva vždy a bez výjimek, například v určitém procentním rozpětí tak, aby byla zajištěna důslednost v propočtu marží do vstupní ceny dlouhodobého majetku?

12.5.1 Vliv metody odpisování na vykazování věrného a poctivého obrazu podniku

Kreativita při tvorbě účetních odpisových plánů představuje široké pole působnosti v české i mezinárodní účetní legislativě. České účetní předpisy vymezují odpisování jako odpis vstupní ceny po dobu používání aktiva ve vazbě na čas nebo výkony.

Metoda sestavení účetního odpisového plánu tak přísluší dané účetní jednotce a její volba, stejně tak jako odhad životnosti aktiva, může zásadně ovlivnit vykazované hodnoty aktiva v rozvaze a výši dosaženého zisku a odložené daně.

Uvažujme prosperující firmu, která investuje rozsáhlé zdroje do pořízení dlouhodobého majetku; majetek, který je daňově odpisován zrychleně v druhé odpisové skupině, tj. 5 let. Účetní odpisy si účetní jednotka stanoví dle odhadu doby použitelnosti na 10 let. Tento rozdíl se projeví v odložené dani, tj. firma ušetří na dani s tím, že odloženou daň státu vrátí. Firma prosperuje, a tak po ukončení daňového odpisování pořizuje stroj nový. Kdy nastává u této firmy situace, kdy jí vzniká povinnost platit státu „víc“, resp. vrátit, co v minulosti ušetřila? Tato situace nastává, pokud se stane firma náhle ztrátovou - zaostává, prochází recesí a hrozí jí úpadek. V této situaci je otázkou, (s již předem danou odpovědí), zda v tento okamžik bude schopna vrátit ušetřené peněžní prostředky.

Modernizace nebo opravy a udržování? Vliv jejich posouzení na vykazování podniku

Hodnotu dlouhodobých aktiv vykázaných v rozvaze do značné míry ovlivňuje posouzení zhodnocení majetku. Příčinou kreativního účetnictví je určení, zda se jedná o technické zhodnocení majetku nebo o náklad typu běžná oprava a údržba. Zákon č.586/92 Sb., zákon

o daních z příjmů definuje podstatu technického zhodnocení. V praxi ale problematika posouzení jako zvýšené vstupní ceny dlouhodobého aktiva nebo běžný náklad na dosažení, zajištění a udržení příjmů je otázkou širšího pohledu. Důsledkem jistých kreativních řešení je buď snížení hospodářského výsledku běžného období nebo zvýšení ceny aktiva pro odpisování. Zvolená metoda odpisování a současně načasování technického zhodnocení ze zvýšené vstupní ceny do jisté míry také ovlivňují vykazání výše aktiv a hospodářského výsledku.

V praxi se můžeme setkat s různými účetními i daňovými triky. Uvažujme firmu (poplatníka), který nakupuje do svého majetku nákladná aktiva se skrytým úmyslem použití majetku pro osobní účely manažerů a vlastníků. Takovým majetkem může být například jachta pořízená formálně za účelem operativního pronájmu na moři. Jachta je pořízena za nemalou částku, nárokována nemalá částka daně z přidané hodnoty a současně uplatněny zrychlené odpisy, současně je zaúčtováno o vstupní ceně aktiva a jeho oprávkách. Jachta je odvezena na moře, samozřejmě vše na náklady firmy. Je uzavřena smlouva o spolupráci s firmou, která má zajistit zákazníky přímo na místě. Mezi tím je jachta využívána majiteli a manažery. Dříve než je možné posoudit ziskovost takového aktiva, stávající jachta její uživatele omrzí, a tak se rozhodnou pro její prodej. Aby se dala v rámci zákonných pravidel prodat za minimální hodnotu, „dochází“ k poškození lodi, například k jejímu potopení. Protože není problém doložit následně do účetnictví doklad o opravě lodi, není tato situace účetně a daňově zhodnocena jako škoda, jejíž následkem bylo vyřazení aktiva. U škody je totiž daňově uznatelná pouze částka do výše úhrady, zejména pojišťovnou nebo tím, kdo škodu způsobil. Kreativně je tato situace posouzena jako prodej za minimální cenu z důvodu poškození aktiva, které bylo následně opraveno. Nedochází k jeho vyřazení z důvodu takovéto „události“. Ve skutečnosti kupující - občan uhradí firmě mimo smlouvu vyšší částku a obě strany jsou spokojené. Vlastníci jsou rádi, že mohou nakoupit na novou sezónu jinou loď, současně si uplatní další nárok na odpočet daně z přidané hodnoty a mají hotové peníze, které se v účetnictví vůbec nezobrazí. Nový majitel lodi je potěšen velmi příznivou kupní cenou lodi.

Pokud by pro tento podnik bylo prioritou vykazání co nejpříznivějšího výsledku hospodaření za situace, kdy by jeho manažeri a vlastníci chtěli využívat majetek ve smyslu výše uvedených osobních výhod, zřejmě by zakoupili toto aktivum a daňově odpisovali 5 let. Účetní odpisový plán by vytvořili s odhadem na dobu životnosti jachty například na 10-15 let. Při posuzování dalších výdajů mohou být tyto klasifikovány jako technické zhodnocení této lodi, které ji nějakým způsobem zhodnocuje nebo modernizuje. Technické zhodnocení pak

zvyšuje účetní hodnotu aktiva a současně hodnotu pro daňové odpisování. Výsledkem takového řešení bude daňová výhoda ve smyslu uplatnění nároku na odpočet daně z přidané hodnoty a uplatnění daňových odpisů a účetně vykázaní příznivějšího výsledku hospodaření z důvodu nižších účetních odpisů. Přitom v rozvaze v položce aktiv bude zřejmá netto účetní zůstatková hodnota tohoto dlouhodobého aktiva. Je i zde patrné, že stejná situace může mít různá řešení dle požadovaných priorit.

Dokazování zásady přednosti „obsahu před formou“ se u takovýchto transakcí správci daně jen těžko dokazuje, nemluvě již o prokázání úmyslného podvodu v trestním řízení.

12.5.2 Vliv metod oceňování zásob na vykazování podniku

Zvolenou metodou oceňování úbytku zásob může podnik ovlivnit v čase výši vykázaných zásob v rozvaze a současně výši hospodářského výsledku. V naší účetní legislativě podnik může volit mezi metodou (váženého) aritmetického průměru, metodou FIFO (cena první nakoupené zásoby je použita pro spotřebu nebo prodej), metoda skutečné ceny (použitelná pouze pokud lze přiřadit ke každému spotřebovanému nebo prodanému kusu jeho pořizovací cenu). Vážený aritmetický průměr je často používán a představuje nejmenší stupeň rozptylu cen. Metoda FIFO v době inflace vede k vykázaní nejvyššího hospodářského výsledku a nadhodnocení aktiv, v případě poklesu cen je efekt metody oceňování FIFO opačný.

V praxi působí další komplikace také postupy vykazování hodnoty zásob při poskytnutí různých slev, skont a rabatů. Záleží pak do jisté míry opět na prioritách daného podniku – na daňových prioritách nebo na vykázaní co nejvyššího kladného výsledku hospodaření. Tímto záměrem může podnik kreativně „upravit“ hodnotu zásob ve svých účetních výkazech. Za současných podmínek je téměř nemožné postihnout výrobu a prodej zboží mimo faktury, bez prověření materiálových bilancí.

12.6 Finanční zdraví podniku v kontextu kreativního účetnictví

Rozbor finanční situace podniku a jeho finančního zdraví je v praxi řešen širokým spektrem rozličných metod. Pomocí poměrových ukazatelů se hledá řešení problematiky produktivity, rentability, solventnosti a zadluženosti. Jsou řešeny různé bonitní a bankrotní

modely, které mají ukázat, zda podnik bude perspektivně prosperovat nebo upozornit na rizikové faktory, které mohou být příčinou úpadku podniku.

Výše popsaná kreativita vstupních údajů finanční analýzy, tj. použití účetních metod v oblasti oceňování, zásadní měrou ovlivní matematický výsledek výpočtu těchto ukazatelů.

Pro příklad lze uvést Altmanův model bankrotu podniku (Z-skóre), více viz [99]. Na podkladě volby kombinace poměrových ukazatelů Altman hodnotí finanční zdraví podniku v závislosti na hodnotě dosaženého Z-skóre. Podniky jsou takto členěny do skupin: podniky, u nichž lze předpokládat uspokojivou finanční situaci, dále tzv. „šedá zóna“ pro podniky u nichž nelze stanovit vyhraněné výsledky a poslední skupinu tvoří podniky, které jsou ohroženy vážnými finančními problémy.

Z-skóre zahrnuje tyto poměrové ukazatele: pracovní kapitál/celková aktiva; zisk po zdanění/celková aktiva; zisk před zdaněním a úroky/celková aktiva; tržní hodnota vlastního kapitálu/celkové dluhy; celkové tržby/celková aktiva.

Analýzou výše uvedených oblastí kreativního účetnictví v oblasti oceňování vybraných položek účetních výkazů je zřejmé, že podnik může do značné míry zkreslit obraz podniku. V konečném důsledku lze ovlivnit výsledek Z-skóre u podniků a posunout svůj obraz do skupiny podniků s uspokojivou finanční situací, když v podniku již působí negativní příčiny finančních problémů podniku.

Nejvyšší zásadou vedení účetnictví je věrný a pravdivý obraz, anglicky "true and fair view", označovaný též jako věrný obraz (věrné zobrazení). Mimo tento kladný tvůrčí přístup, který je projevem kreativního postupu řízení a účetnictví podniku, provázený zodpovědností za výběr metody a zpracování objektivních dat, je zde i pojednávávané kreativní účetnictví, charakteristické snahou přizpůsobit hospodářské transakce nebo způsob účtování o nich záměrům určité skupiny uživatelů účetních výkazů. Jako ukázkou hospodářských transakcí ve smyslu záporně kreativního managementu lze v současné době uvést například rychlý odprodej aktiv za nízkou cenu bez předchozí tvorby opravné položky, což vede v dalších fázích k tunelování podniku. Obdobné fiktivní prodeje a nákupy a další netransparentní operace se v účetnictví objeví jako cílový stav. Úmyslné zkreslování údajů v účetnictví samém z důvodu získání prospěchu je možné téměř ve všech položkách rozvahy; může dosáhnout kvalifikování jako podvod coby úmyslný trestní čin a jeho postih, upravený Trestním zákonem. Jak ale prokázat úmysl zaměstnance nebo vedení? Prokázání úmyslu, jak

již bylo zmíněno, pro získání neoprávněné nebo protiprávní výhody zůstává v reálném životě „tvrdým oříškem“.

Lze namítnout, že pokud firma postupuje plně v souladu s Českou účetní legislativou auditu, neměl by tento problém vůbec nastat. Pokud ale daňový poradce a zejména auditor zjistí takovéto nedostatky, v tento okamžik vyvstávají profesní otázky auditora jako nezávislé osoby, současně při požadavku zachování mlčenlivosti a loajality.

Kde potom leží hranice mezi účetním podvodem a přijatelnou mírou kreativity zpracování účetních dat? Jaké jsou symptomy úmyslného účetního podvodu a jaké kreativního účetnictví? Aktuální otázkou je pak stanovení hranic mezi kreativním účetnictvím v rámci zákonných předpisů a nelegálními účetními podvody, na které se vztahuje Trestní zákon. Tyto a množství dalších vyplývajících otázek představují ne zcela zaplněný prostor pro další analýzy, systematizaci poznatků praxe v oblasti příčin a důsledků kreativního účetnictví a účetních podvodů a současně způsobů jejich prevence a odpovídající represe.

13 Vypovídací schopnost účetních výkazů

Pro věrné a pravdivé posouzení finančního zdraví podniku je potřeba vzít v úvahu vedle taktik kreativního účetnictví také omezení účetních dat finančních výkazů.

13.1 Rozvaha

Omezení, která vyplývají z výkazu Rozvaha, sestaveného dle legislativy ČÚL, představuje skutečnost, že účetní data uvedená ve výkaze neodpovídají aktuálnímu ocenění resp. jsou vykazovány převážně v historických cenách. Pokud jsou uvedena data v aktuální ceně, jedná se o případy, kdy je reálná cena nižší než historická cena a účetní jednotka by měla v rámci zásady opatrnosti vytvořit opravnou položku ke korekci hodnoty nebo o ocenění k rozvahovému dni u cenných papírů určených k obchodování, finančních derivátů. Při tvorbě opravných položek záleží opět na záměrech účetní jednotky a důslednosti, se kterou naplňuje zásadu opatrnosti.

Odpisy nevyjadřují často skutečné opotřebení aktiv, účetní jednotka zde má hranice, jakým způsobem stanoví odpisový plán aktiv, přitom daňové odpisy jsou určeny dle zákona

o daních z příjmů odlišně.

Představme například prosperující firmu, která investuje rozsáhlé zdroje do pořízení dlouhodobého majetku; stanoví si pro majetek, který je daňově odpisován zrychleně v druhé odpisové skupině, tj. 5 let. Účetní odpisy si stanoví dle odhadu doby použitelnosti na 10 let. Tento rozdíl se projeví v odložené dani, tj. firma ušetří na daní s tím, že odloženou daň státu vrátí, ale.....?! Jak jsme již uvedli, firma prosperuje, tak po ukončení daňového odpisování pořizuje stroj nový. Leckoho asi napadne, kdy nastává u této firmy situace, kdy jí vzniká povinnost platit státu „víc“, resp. vrátit, co v minulosti ušetřila. Tato situace nastává, pokud se stane firma náhle ztrátovou - zaostává, prochází recesí a hrozí jí úpadek. V této situaci je otázkou s již předem danou odpovědí, zda v tento okamžik bude schopna vrátit ušetřené peněžní prostředky?!

Bez zajímavosti není, že v uvedených příkladech byly výsledkem auditu „bez výhrad“? Třeba i v situaci, kdy jsou v některých momentech podrobovány auditu jen předkládané podklady, se kterými se i záměrně spokojí a zjevné souvislosti unikají; ať už z jakéhokoliv důvodu.

Tento problém by mohl být vyloučen třeba jednoduchým řešením spočívajícím ve vykazání pravdivého a věrného obrazu daňové povinnosti podniku namísto věrného a pravdivého obrazu jeho účetnictví; alespoň prozatím. Jenomže je zde institut účetnictví, který se oprávněně snaží oddělit od problematiky daňové, účelově řízené. Nelze zabránit zkreslování, spíše mimo nasazení morálně vyspělých jedinců stanovit rozumný kompromis mezi zájmy zúčastněných stran a vymežit způsob evidence v podniku, odpovídající tomuto v co nejvyšší možné míře.

Na druhé straně se zvýšení reálné hodnoty v důsledku růstu cenové hladiny v účetních datech v souladu s účetní legislativou ČR nezachycuje, vyjma výše uvedených případů cenných papírů k obchodování, finančních derivátů.

Účetní výkazy nezobrazuje určité významné složky, na kterých může být závislá do jisté míry úspěšnost podniku například kvalitu lidských zdrojů, kvalifikace pracovníků, politickou podporu, know-how a goodwill – kromě specifických operací podniku například při prodeji podniku.

Omezení v českém účetnictví je způsobeno tím, že finanční leasing aktiv není reálná hodnota aktiva vykazována v aktivech, ale prostřednictvím časově rozlišených nákladů přímo do výsledku hospodaření podniku.

Rezervy, jejichž podstatou je zisk, tedy vlastní kapitál. Přitom jsou dle českého účetnictví vykazovány v nákladech, tj. snižuje vlastní kapitál, současně jsou ale vykazovány v dlouhodobých závazkách, tj. v cizím kapitálu.

V případech, kdy podnik vykázal v minulých letech účetní ztrátu, nemá toto v Rozvaze vliv na výši základního kapitálu resp. je vykazováno jako výsledek hospodaření minulých let.

Dalším problémem vzhledem k vypovídací schopnosti rozvahy je skutečnost, kdy účetnictví umožňuje podniku vykazovat v rozvaze aktiva, která jsou nevyužívaná, tj. nepřinášející podniku žádný ekonomický užitek.

13.2 Výkaz zisků a ztrát

Omezením Výkazů zisků a ztrát je skutečnost, že tento výkaz nezobrazuje tok, přírůstek kapitálu se takto může vykazovat bez vazby na jeho formu.

Výsledek hospodaření daného účetního období odráží pouze činnost v určitém období v souladu s aktuálním principem nákladů a výnosů. Přitom výsledek hospodaření i výsledek resp. výnosy, které nebyly generovány na tržním principu – jedná se o aktivaci vnitropodnikových služeb a změnu stavu zásob vlastní výroby.

Obsahem provozního výsledku hospodaření jsou činnosti, které zahrnují nejen provozní činnosti například prodej aktiv, prodej materiálu.

13.3 Zkvalitnění vypovídací schopnosti účetních výkazů

Veškerá výše uvedená omezení do jisté míry zkreslují hodnocení finančního zdraví podniku. Při výpočtu jednotlivých poměrových ukazatelů, bonitních a bankrotních modelů vycházejícím z finančních výkazů sestavených dle českých účetních předpisů, by měly být

vzaty v úvahu.

V kontextu výše uvedených souvislostí považujeme za velmi důležitou součást účetní závěrky vyhotovení Přílohy k účetní závěrce v nové formě. Zpracování obsahově kvalitní Přílohy k účetní závěrce ve smyslu vysvětlení rizikových skupin manipulace účetních výkazů vyžaduje vypracování podrobné podrozvahové evidence v účetním systému v souladu s českými účetními předpisy.

Tato nová forma navržené Přílohy k účetní závěrce bude zobrazovat skupinu významných skutečností, resp. rizikových faktorů manipulace účetních výkazů, vysvětlujících v čase 3-5 let rozdíl mezi účetním výsledkem hospodaření a peněžním tokem. Dalším prvkem, který by měl zkvalitnit věrný a poctivý obraz účetnictví ve světle české účetní legislativy, je doplnění povinnosti zpracovat do účetní závěrky vedle rozvahy a výkazu zisků a ztrát také výkaz Cash flow, a to pro všechny účetní jednotky.

14 Účetní výkazy a hodnocení finančního zdraví podniku

14.1 Případová studie – vypovídací schopnost kreativního účetnictví

Pro demonstraci problematiky byly použity vybrané praktiky kreativního účetnictví 1., 2. a 3. stupně manipulace účetních výkazů Windows dressing a mimobilančního financování.

V případové studii kreativního účetnictví jsou aplikovány účetní případy windows dressing a mimobilančního financování. Případová studie zahrnuje podnik, který vyhotovuje účetní výkazy ve variantách A a B.

Varianta A manipuluje účetní výkazy s cílem maximalizovat výsledek hospodaření a hodnotu aktiv, naproti tomu varianta B sleduje cíl minimalizace výsledku hospodaření.

Prostřednictvím aplikace technik kreativního účetnictví tak může podnik v rámci earning managementu, income smoothing a big bath (velká lázeň) sledovat určené cíle.

Účetní operace, představující příkladové částky, jsou uvedeny v tis. Kč, jsou zaokrouhlené na celé tis. Kč. Grafy a poměrové ukazatele, které jsou výsledkem manipulace

účetních výkazů firmy A a firmy B, ukazují změnu ve výsledcích hodnocení finančního zdraví podniku, za předpokladu, že podnik nerealizuje žádné další účetní případy neuvedené v případové studii kreativního účetnictví.

Účetní operace

1. Window dressing

- Účet 353 tento účet lze nahodnotit fiktivní hodnotou nesplacených peněžních vkladů majitelů podniku, v takové hodnotě lze vykazovat v rozvaze po několik účetních obdobích.
- Účet 013 pořízení software – vytvořen ve vlastní režii pro obchodování s ním, s reálnou dobou použitelnosti 5let:
 - Účetní jednotka ocenila software v historických nákladech s tím, že náklady vykázané na pořízení softwaru vykazala pouze v takové výši, která podle jejích účetních pravidel nepředstavují výši pro vykázaní dlouhodobého nehmotného majetku = software vykázan v nákladech.
 - Účetní jednotka ocenila sw v maximální hodnotě = přiřadila k přímým nákladům na tvorbu maximální podíl vynaložené režie = 1000 tis. Kč bude vykázáno v rozvaze jako DNHM.
 - Účtová skupina 02x pořízení dlouhodobého hmotného majetku 1000 tis. Kč, součástí je úvěr s 10% p.m.:
 - Účetní jednotka se rozhodla kapitalizovat úroky do doby pořízení do pořizovací ceny DHM
 - Účetní jednotka se rozhodla úroky do doby pořízení nekapitalizovat, vykazala je v nákladech.
 - Modernizace dlouhodobého majetku vykázána účetní jednotkou například u stavby:
 - Jako technické zhodnocení, tj. do dlouhodobých aktiv.
 - Došlo k záměně technického zhodnocení za opravu, tj. vykázáno v nákladech.

- Načasování provedené modernizace dlouhodobého nehmotného (hmotného) majetku – za celé účetní období 1000 tis. Kč (dle ZDP hranice pro TZH DHM v součtu za celé období od 40 tis. Kč, pro TZH DNM samostatně uvedené do užívání od 60 tis. Kč):

- Společnost načasovala provedení technických zhodnocení DNM tak, že z celkových předpokládaných nákladů 1000 tis. Kč 50 % výdajů načasovala na začátek následujícího účetního období tj. 50 % vykázala v nákladech běžného období, 50 % v nákladech příštího období.

- Společnost vykázala provedená technická zhodnocení.

- Odpis dlouhodobých hmotných (nehmotných) aktiv, doba reálné použitelnosti 10 let v pořizovací ceně 1000 tis. Kč, rovnoměrné odpisování:

- Účetní jednotka stanoví odpisový plán na dobu použitelnosti 5 let.

- Účetní jednotka stanoví odpisový plán na dobu použitelnosti 15 let.

- Snížení hodnoty aktiva – účetní odhad zpětně získatelné částky, zásada opatrnosti:

- Účetní jednotka tvoří opravnou položku ve výši 50 % snížení hodnoty aktiva z hodnoty 1000 tis. Kč z důvodu ztráty tržní hodnoty.

- Účetní jednotka netvoří opravnou položku.

- Podnik má v obchodním majetku dlouhodobý hmotný majetek (nehmotný), který není využívaný a není možné jej prodat v ZC 1000 tis. Kč ke dni ÚZ:

- Účetní jednotka se rozhodne aktivum vyřadit, zlikvidovat

- Účetní jednotka nadále vykazuje aktivum v rozvaze.

- Goodwill:

- Účetní jednotka testuje na snížení vykazované hodnoty - snížení o 1000 tis.Kč

- Účetní jednotka netestuje resp. nesníží hodnotu goodwillu.

- Výsledky výzkumu a vývoje – vynaložené náklady 1000 tis.Kč:

- Aktivace do dlouhodobého nehmotného aktiva.

- Zaúčtování do nákladů v období vzniku.

- Oběžný majetek oceněný ve vlastní režii. Přímé náklady na jeho pořízení jsou ve výši 1000 tis. Kč. Administrativní náklady, odbytové náklady typu reklamy, další režijní náklady vynaložené pro zákazníky, náklady na skladování jsou v celkové výši 500 tis. Kč:
 - Účetní jednotka stanoví ve své kalkulaci náklady ve výši přímých nákladů.
 - Účetní jednotka zahrne do kalkulace vlastních nákladů maximum nepřímých nákladů.

- Cirkulační neboli kruhové transakce:
 - Společnost prodala své zásoby zboží v hodnotě 1000 tis. Kč druhé společnosti za 1100 tis. Kč.
 - Společnost současně nakoupila od druhé společnosti následně stejné zboží za 1100 tis. Kč.

- Parkovací transakce: účetní jednotka má na skladě neprodejné zásoby ve výši 1000 tis. Kč. Nechce tvořit opravné položky, proto „zaparkuje“ zásoby v rozvaze jiné účetní jednotky resp. realizuje jako prodej zásob a následný odkup v dalším účetním období.

- Oceňování při vyskladnění, má možnost volby mezi FIFO, váženým průměrem a individuálním ocenění:
 - Rozdíl mezi metodou FIFO (rozdíl v ocenění zásob +50 tis. Kč, náklady – 50 tis. Kč oproti průměru) a váženým aritmetickým průměrem.

- Tvorba opravných položek u nízkoobrátkových zásob zboží – ze vstupní ceny 1000 tis. Kč:
 - Účetní jednotka tvoří opravnou položku ve výši 50 %.
 - Účetní jednotka netvoří opravnou položku.

- Krátkodobé a dlouhodobé investice – u dlouhodobých investic vhodných pro prodej se změna tržní hodnoty zaúčtuje do fondu z přecenění ve výši 100 tis. Kč:
 - Při maximalizaci VH se účetní jednotka rozhodne o převod z investic vhodných pro prodej do skupiny obchodovatelných investic, jde o cenné papíry s nárůstem tržní hodnoty 50 tis. Kč.

- Pohledávky: měly by být vykazovány v rozvaze v závislosti na pravděpodobnosti inkasa a lhůtě splatnosti.

- Účetní jednotka odhadla riziko splacení skupiny pohledávek po splatnosti ve výši 1000 tis. Kč na 100 % - vytvořila opravnou položku v této výši.

- Účetní jednotka nevytvořila opravnou položku k uvedeným zásobám.

- Nedobytné pohledávky v hodnotě 1000 tis. Kč:

- Účetní jednotka se rozhodla jednorázově pohledávky odepsat, případně odhadne jejich výši (metoda přímého odpisu nebo metodou odhadu).

- Účetní jednotka neodepíše pohledávky z rozvahy.

- Výnosy – slevy z ceny: sjednána platební podmínka s odběrateli, pokud nezaplatí včas, jsou pokutováni tím, že uhradí celkovou hrubou cenu faktury:

- Účetní jednotka zaúčtuje hrubou hodnotu pohledávky do výnosů z prodeje zboží.

- Účetní jednotka zaúčtuje očištěnou hodnotu pohledávky o slevu do výnosů z prodeje zboží, poté nevyužitou slevu jako sankci za pozdější uhrazení faktury.

(zde dochází k rozdílům ve struktuře výnosů, tj. rentabilitu tržeb a ukazatelů aktivity).

- Vykazování výnosů ze služeb v podmínkách ČÚL i ZDPH s povinností přiznat DPH: nedokončené nepředané služby je možné vyfakturovat dopředu ještě před uskutečněným předáním:

- Účetní jednotka vyfakturovala dopředu služby v hodnotě 1000 tis. Kč, budou poskytnuty až v následujícím účetním období.

- Účetní jednotka fakturuje služby až v následujícím období.

- Přesun závazků z dlouhodobých do krátkodobých představuje zlepšení likvidity podniku: přesun v hodnotě 1000 tis. Kč.

- Sjednání půjček před koncem účetního období (lepší ukazatele likvidity).

2. Mimobilanční financování

- Vykazování rezerv na nejisté závazky: problém spolehlivého odhadu a definování nejistoty, například možné ztráty z vedených soudních sporů, postihnutí dalších rizik. V ČÚ se nerozlišují podmíněné závazky jako v IAS 37. Rezervy se v ČÚL vykazují v cizím kapitálu, současně prostřednictvím nákladů snižují vlastní kapitál:

- Účetní jednotka vykáže rezervu ve výši 1000 tis. Kč.
- Účetní jednotka nevykáže rezervu.

- SPE jednotky zvláštního určení: důvodem je daňová optimalizace a přesun aktiv a pasiv z rozvahy, vykazovat v rozvaze pouze likvidní aktiva.

- Faktoring a jeho vykazování jako převod pohledávek na třetí osobu. Bez-regresní faktoring představuje plné převzetí rizika faktorem. Odpadá tvorba opravných položek. U regresního faktoringu, pokud není pohledávka uhrazena po sjednané splatnosti, vrací se postoupením zpět zákazníkovi – balík postoupených pohledávek ve výši 1000 tis. Kč za cenu 80 tis. Kč:

- Účetní jednotka klasifikuje jako prodej :
Zaúčtuje odpis pohledávky ve výši 1000 tis. Kč
Zaúčtuje výnosy z prodeje ve výši 80 tis. Kč
- Účetní jednotka klasifikuje jako úvěr:
Zaúčtovaná pohledávka zůstává v rozvaze ve výši 1000 tis. Kč
Zaúčtuje krátkodobý úvěr (půjčku) ve výši 80 tis. Kč

Zaúčtování účetních operací

popis techniky	částka v tis.Kč	varianta A	
		max.VH, Aktiv	
		MD	D
I.Window dressing:			
Nahodnocené pohledávky za upsaný VK	1000	353	411
Pořízení softwaru = vykázáno v nákladech	1000	X	X
Pořízení softwaru = vykázáno v DNM	1000	0.13	623
Pořízení DHM = kapitalizace úroků	1100	02x	závazky tř.3
Pořízení DHM = úroky vykázány v nákladech	1000 100	X X	X X
Pořízení technického zhodnocení stavby	1000	0.21	závazky tř.3
Záměna technického zhodnocení a opravy	1000	X	X
Technické zhodnocení 50% v nákladech načasování	500	X	X
Technické zhodnocení vykázání v dlouh.aktivech	1000	sk. 01	závazky tř.3
Roční odpis dlouhodobého aktiva 15 let	67	551	08x
Roční odpis dlouhodobého aktiva 5 let	200	X	X
Tvorba OP sníž. hodnoty dlouh. hm. Aktiva	500	X	X
vyřazení dlouhodobého aktiva v ZC-mimoř. Odpis	1000	X	X
vyřazení dlouhodobého aktiva v ZC – likvidace	1000	X	X
Netvořena OP	0	X	X
Snížena hodnota goodwillu	500	X	X
Aktivace výsledků výzkumu a vývoje	1000	12	623
vynaložené náklady na výzkum a vývoj	1000	Tř.5	závazky tř.3
Zahrnutí výsledků výzkumu a vývoje do nákladů	1000	X	X
Ocenění oběžného majetku ve VN přímé náklady	1000	X	X
Ocenění oběžného majetku ve VN podíl nepřímých nákladů	500	X	X
Ocenění oběžného majetku ve VN max. nepřímých nákladů	1500	sk.12	sk. 61
vynaložené nepřímé náklady	500	sk.51	závazky tř.3
Kruhové transakce: prodej zásob	1100	311	604
Kruhové transakce- výdej zboží	100	504	132
Kruhové transakce: nákup zboží	1100	132	závazky tř.3
Parkovací transakce: prodej zásob	1100	311	604
Parkovací transakce: vyskladnění zásob	1000	504	132
Ocenění zásob při vyskladnění metodou FIFO (rozdíl metod)	50	132	504
Tvorba OP u nízkoobrátkového zboží 50%	500	X	X
nákup cenných papírů dlouhodobých	100	06x	závazky tř.3
zvýšení tržní hodnoty investice	50	06x	414
převod investice mezi obchodovatelné	50	414	664
tvorba OP u vybrané skupiny pohledávek po splatnosti	1000	X	X
Odpis nedobytných pohledávek	1000	X	X
hrubá výše pohledávek se sjednanou platební podmínkou skonta	1100	pohledávky sk.31	604
čistá výše pohledávky bez sjednaného skonta	1000	X	x

skonto jako sankce za pozdní úhradu pohledávky	100	X	X
předem vyfakturované výnosy za služby	1000	pohledávky sk.31	604
přesun z dlouhodobých do krátkodobých závazků	1000	Dlouh.závazky	Krátk. Závazky
II. Mimobilanční financování			
tvorba rezervy	1000	X	X
vytvořená fakturovaná pohledávka za zboží	1000	pohledávky sk.31	604
odpis postoupených pohledávek	1000	546	pohledávky sk.31
prodej pohledávky faktorovi	800	Pokladna	646
poskytnutí půjčky faktorem	800	X	X

popis techniky	částka v tis.Kč	Varianta B	Min. VH
		MD	D
I.Window dressing:			
Nadhodnocené pohledávky za upsání VK	1000	X	X
Pořízení softwaru = vykázáno v nákladech	1000	518	623
Pořízení softwaru = vykázáno v DNM	1000	X	X
Pořízení DHM = kapitalizace úroků	1100	X	X
Pořízení DHM = úroky vykázány v nákladech	1000 100	02x 562	závazky tř.3 závazky tř.3
Pořízení technického zhodnocení stavby	1000	X	X
Záměna technického zhodnocení a opravy	1000	511	závazky tř.3
Technické zhodnocení 50% v nákladech načasování	500	518	závazky tř.3
Technické zhodnocení vykázání v dlouh.aktivech	1000	X	X
Roční odpis dlouhodobého aktiva 15 let	67	X	X
Roční odpis dlouhodobého aktiva 5 let	200	551	08x
Tvorba OP sníž. hodnoty dlouh. hm. Aktiva	500	559	09x
Vyřazení dlouhodobého aktiva v ZC-mimoř. Odpis	1000	549	0.82
Vyřazení dlouhodobého aktiva v ZC – likvidace	1000	0.82	02x
Netvořena OP	0	X	X
snížena hodnota goodwillu	500	559	09x
aktivace výsledků výzkumu a vývoje	1000	X	X
vynaložené náklady na výzkum a vývoj	1000	X	X
zahrnutí výsledků výzkumu a vývoje do nákladů	1000	tř.5	závazky tř.3
ocenění oběžného majetku ve VN přímé náklady	1000	Sk.12	sk.61
ocenění oběžného majetku ve VN podíl nepřímých nákladů	500	Sk.51	závazky tř.3
ocenění oběžného majetku ve VN max. nepřímých nákladů	1500	X	X
vynaložené nepřímé náklady	500	X	X
Kruhové transakce: prodej zásob	1100	X	X
Kruhové transakce- výdej zboží	100	X	X
Kruhové transakce: nákup zboží	1100	X	X
Parkovací transakce: prodej zásob	1100	X	X
Parkovací transakce: vyskladnění zásob	1000	X	X

Ocenění zásob při vyskladnění metodou FIFO (rozdíl metod)	50	X	X
Tvorba OP u nízkoobrátkového zboží 50%	500	559	19x
nákup cenných papírů dlouhodobých	100	06x	závazky tř.3
zvýšení tržní hodnoty investice	50	06x	414
převod investice mezi obchodovatelné	50	X	X
tvorba OP u vybrané skupiny pohledávek po splatnosti	1000	559	391
Odpis nedobytných pohledávek	1000	546	pohledávky sk.31
hrubá výše pohledávek se sjednanou platební podmínkou skonta	1100	X	X
Čistá výše pohledávky bez sjednaného skonta	1000	pohledávky sk. 311	604
skonto jako sankce za pozdní úhradu pohledávky	100	pohledávky sk. 311	648
předem vyfakturované výnosy za služby	1000	X	X
přesun z dlouhodobých do krátkodobých závazků	1000	dlouh.závazky	krátk. Závazky
II. Mimobilanční financování			
tvorba rezervy	1000	554	sk.45
vytvořená fakturovaná pohledávka za zboží	1000	pohledávky sk. 311	604
odpis postoupených pohledávek	1000	X	X
prodej pohledávky faktorovi	800	X	X
poskytnutí půjčky faktorem	800	Pokladna	249

Rozdílná finanční data, která vstupují do hodnocení finančního zdraví podniku, při sledování cíle minimalizace nebo maximalizace výsledku hospodaření jasně ukazují, do jaké míry lze výsledek pomocí hry čísel předurčit.

14.2 Hodnocení finančního zdraví podniku zmanipulovaných účetních výkazů

Na podkladě zpracované případové studie z kapitoly 14.1, kde byly aplikovány konkrétní techniky kreativního účetnictví s cílem maximalizovat (varianta A) nebo minimalizovat vybrané účetní hodnoty (varianta B). Pro příslušné účetní období byly zpracovány účetní výkazy - Rozvaha a Výkaz zisků a ztrát pro variantu A a variantu B manipulace účetních výkazů, viz přílohy č. 2 a č. 3.

Z rozboru vykazovaných dat vyplývá významný rozdíl ve vykazovaném výsledku hospodaření před zdaněním pro dané účetní období a to pro variantu A 5.133 tis. Kč a pro variantu B ztrátu -5.700 tis. Kč. Rozdíl ve vykazovaných hodnotách lze sledovat v provozním i finančním výsledku hospodaření. Mimořádného výsledku hospodaření se u obou variant nedotkl žádný ze zvolených účetních případů, a to s ohledem na volbu běžných

transakcí vztahujících se k předmětu činnosti účetní jednotky. Také v IFRS se vůbec nevykazují mimořádné náklady resp. výnosy.

Tabulka č. 7: Struktura výnosů a nákladů pro variantu A a B pro dané ÚO

Struktura výnosů a nákladů			
Rozbor struktury	Řádek	Účetní období	
		Varianta A	Varianta B
A	b	v tis.Kč	v tis.Kč
Provozní náklady		4 517	6 200
Provozní výnosy		9 600	7 600
Provozní výsledek hospodaření	29	5 083	1 400
Finanční náklady		0	100
Finanční výnosy		0	0
Finanční výsledek hospodaření	50	0	-100
Daň z příjmu za běžnou činnost	49	0	0
Výsledek hospodaření za běžnou činnost	52	5 133	-5 700
Mimořádné náklady	54	0	0
Mimořádné výnosy	53	0	0
Daň z příjmu z mimořádné činnosti	55	0	0
Mimořádný výsledek hospodaření	58	0	0
Náklady celkem		4 517	6 300
Výnosy celkem		9 600	7 600
Výsledek hospodaření před zdaněním	61	5 133	-5 700

Rozbor struktury	Řádek	Změna var.A – var.B	
		Absolutní	Index
A	b	Varianta A	Varianta B
Provozní náklady		1 683	1,37
Provozní výnosy		-2 000	0,79
Provozní výsledek hospodaření	29	-3 683	0,28
Finanční náklady		100	
Finanční výnosy		0	
Finanční výsledek hospodaření	50	-100	
Daň z příjmu za běžnou činnost	49	0	
Výsledek hospodaření za běžnou činnost	52	-10 833	-1,11
Mimořádné náklady	54	0	
Mimořádné výnosy	53	0	
Daň z příjmu z mimořádné činnosti	55	0	
Mimořádný výsledek hospodaření	58	0	
Náklady celkem		1 783	1,39
Výnosy celkem		-2 000	0,79
Výsledek hospodaření před zdaněním	61	-10 833	-1,11

Zdroj: Vlastní výpočty

Z tabulky č. 7 vyplývají pro variantu A a variantu B manipulace vykazovaných nákladů a výnosů ve výkazu zisků a ztrát rozdílné účetní informace. Finanční data z tohoto výkazu poté vstupují do hodnocení finančního zdraví podniku, a to s odlišnou vypovídací schopností. Při sledování cíle minimalizace nebo maximalizace výsledku hospodaření resp. hodnoty brutto aktiv ukazují, do jaké míry lze výsledek vykazovaných hodnot pomocí hry čísel významně ovlivnit.

Tabulka 8: Vývoj majetkové struktury pro variantu A a B pro dané ÚO

Vývoj majetkové struktury

Položka	Řádek v roz- vaze	Varianta A		Varianta B	
		Absolutní částka v tis.Kč	%	Absolutní částka v tis.Kč	%
AKTIVA CELKEM	1	11 933	100,0%	1 550	100,0%
Stálá aktiva	3	5 183	43,4%	150	9,7%
Dlouhodobý nehmotný majetek	4	3 000	57,9%	0	0,0%
Dlouhodobý hmotný majetek	13	2 033	39,2%	0	0,0%
<i>Pozemky</i>	14	0	0,0%	0	
<i>Stavby</i>	15	1 000	49,2%	0	
<i>movitých věcí</i>	16	1 033	50,8%	0	
<i>Pěstitelské celky trvalých porostů</i>	17	0	0,0%	0	
<i>Základní stádo a tažná zvířata</i>	18	0	0,0%	0	
<i>Jiný dlouhodobý hmotný majetek</i>	19	0	0,0%	0	
<i>Nedokončený dlouhodobý hmotný majetek</i>	20	0	0,0%	0	
<i>Poskytnuté zálohy na DHM</i>	21	0	0,0%	0	
<i>Opravná položka k nabytému majetku</i>	22	0	0,0%	0	
Dlouhodobý finanční majetek	23	150	7,4%	150	
Oběžná aktiva	31	5 750	48,2%	1 400	90,3%
Zásoby	32	650	11,3%	500	35,7%
Dlouhodobé pohledávky	39	0	0,0%	0	0,0%
Krátkodobé pohledávky	48	4 300	74,8%	100	7,1%
Krátkodobý finanční majetek	58	800	13,9%	800	57,1%
Ostatní aktiva - přechodné účty aktiv	0	0	0,0%	0	0,0%

Zdroj: Vlastní výpočty

Z tabulky č. 8 vyplývají významné rozdíly mezi vykazovanými hodnotami jednotlivých položek aktiv pro varianty A a B manipulace účetních výkazů. Významné rozdíly jsou

vykázány v oběžných i dlouhodobých aktivech a to opět v závislosti na volbě kreativní účetní metody – pro zadanou případovou studii jsou významné rozdíly ve vykazovaných oběžných i dlouhodobých aktivech, a to zejména v položkách dlouhodobém hmotném a nehmotném majetku, krátkodobých pohledávkách a zásobách. Z celkových aktiv tvoří podíl pro dlouhodobá (stálá) aktiv pro variantu A výši 43,4%, pro variantu B výši 9,7% . Podíl oběžného majetku pro variantu A je ve výši 48,2% a pro variantu B ve výši 90,3%, v absolutní částce jsou vykázána oběžná aktiva pro variantu A ve výši 5750 tis. Kč, pro variantu B ve výši 1400 tis. Kč.

Tabulka č. 9: Vývoj struktury pasiv pro variantu A a B pro dané ÚO

Vývoj struktury pasiv					
Stav k 31. 12. ÚO					
Položka	řádek v rozvaze	Varianta A		Varianta B	
		Absolutní Částka	%	Absolutní Částka	%
PASIVA CELKEM	67	11 933	100%	1 550	100%
Vlastní kapitál	68	6 133	51%	-5 650	-365%
Základní kapitál	69	1 000	16%	0	0%
Kapitálové fondy	73	0	0%	50	-1%
Fondy ze Zisku	78	0	0%	0	0%
Výsledek hospodaření minulých Let	81	0	0%	0	0%
Výsledek hospodaření běžného ÚO (+/-)	84	5 133	84%	-5 700	101%
Cizí zdroje	85	5 800	49%	7 200	465%
Rezervy	86	0	0%	1 000	14%
Dlouhodobé závazky	87+104	1 000	17%	0	0%
Krátkodobé závazky	94+105+106	4 800	83%	6 200	86%
Ostatní pasiva a přechodné účty pasiv	0	0	0%	0	0%

Zdroj: Vlastní výpočty

Také tabulka č. 9, která ukazuje rozdíly ve struktuře pasiv z účetních výkazů sestavených pro variantu A a variantu B v závislosti na zvolených kreativních metodách účetnictví, obsahuje také rozdíly ve vykazovaných hodnotách položek pasiv v oblasti cizího i vlastního kapitálu (ovlivněný zejména vykazovaným výsledkem hospodaření běžného období). Počáteční stav základního kapitálu není z praktických důvodů vykázán. Podíl cizích zdrojů z celkových pasiv tvoří pro variantu A 49% - v absolutní částce 5800 tis.Kč, pro variantu B

procentní podíl 465% - v absolutní částce 7200 tis.Kč. Podíl vlastního kapitálu pro variantu A tvoří 51% z celkových pasiv – v absolutní částce 6133 tis. Kč, pro variantu B tvoří podíl vlastního kapitálu -365% - v absolutní částce -5650 tis. Kč. Je potřeba výsledky posuzovat s ohledem na záměrnou manipulaci dat do extrémních hodnot – minimalizace, maximalizace.

Z výše uvedených údajů však v tabulkách analyzujících účetní výkazy vyplývají významné rozdíly ve výsledcích jednotlivých položek aktiv, pasiv, nákladů a výnosů, a to na podkladě použitých účetních metod. Jak významné rozdíly budou v jednotlivých účetních hodnotách vykazány závisí na motivech tvůrce výkazů, volbě technik kreativního účetnictví, a to z pohledu kvality (volbě technik) a kvantity (volbě částek) jednotlivých účetních metod kreativního účetnictví.

Tabulka č. 10: Poměrové ukazatele pro varianty A a B daného ÚO

Poměrové ukazatele			
č.	Ukazatel	varianta A	varianta B
1.	Rentabilita a nákladovost		
1.1.	Rentabilita aktiv (ROA)	43,02%	-367,74%
1.2.	Rentabilita vlastního kapitálu (ROE)	83,69%	100,88%
1.3.	Rentabilita tržeb	96,85%	-285,00%
1.4.	Rentabilita dlouhodobého kapitálu	71,96%	100,88%
1.5.	Rentabilita nákladů	113,64%	-90,48%
1.6.	Čisté ziskové rozpětí	52,95%	17,11%
1.7.	Nákladovost	0,85	3,15
2.	Likvidita		
2.1.	Běžná	1,20	0,23
2.2.	Pohotová	1,06	0,15
2.3.	Okamžitá	0,17	0,13
2.4.	Provozní	1,07	-0,87
2.5.	Podíl prac. kapitálu na celkových aktivech	0,08	-2,58
3.	Aktivita		
3.1.	Obrat aktiv	0,44	1,29
3.2.	Obrat stálých aktiv	1,02	13,33
3.3.	Obrat HIM	2,61	
3.4.	Obrat oběžných aktiv	0,92	1,43
3.5.	Doba obratu stálých aktiv (ve dnech)	357	27
3.6.	Doba obratu HIM (ve dnech)	140	0
3.7.	Doba obratu oběžných aktiv (ve dnech)	396	256
3.8.	Doba obratu zásob (ve dnech)	45	91
3.9.	Doba obratu pohledávek (ve dnech)	296	18
3.10.	Doba obratu dluhů (ve dnech)	508	493
3.11.	Doba samoreprodukce	1,0	0,0

4.	Struktura kapitálu		
4.1.	Zadluženost (1)	0,16	0,00
4.2.	Zadluženost (2)	0,08	0,00
4.3.	Zadluženost (3)	0,49	4,00
4.4.	Zadluženost vlastního jmění	0,95	-1,10
4.5.	Míra finanční samostatnosti	1,06	-0,91
4.6.	Podíl vlast. zdrojů na celk. aktivech	51,4%	-364,5%
4.7.	Finanční páka	1,95	-0,27
4.8.	Úrokové krytí		-56,00
4.9.	Doba návratnosti úvěru	0,00	-0,15
4.10.	Poměr Cash-flow z provozní činnosti ke stavu celkov. Závazků	88,5%	-91,9%
5.	Kapitálový trh		
5.1.	Čistý zisk na akcii (EPS)		
5.2.	Peněžní tok na akcii		
5.3.	Dividenda na akcii (DA)	- Kč	- Kč
5.4.	Dividendový výnos		
5.5.	Cena akcie k zisku P/E		
5.6.	Ziskový výnos		
5.7.	Účetní hodnota akcie		
5.8.	Cena (akcie) k (tržní) hodnotě		
5.9.	Výplatní poměr		
5.10.	Výplatní poměr k nom. Hodnotě akcie		
	Tržní hodnota podniku (v tis. Kč) *		

Zpřesněné poměrové ukazatele

(Poměroví ukazatelé zaměřené na hlavní činnost)

č.	Ukazatel	varianta A	Varianta B
1.	Rentabilita		
1.1a.	Rentabilita aktiv (ROA) *)	43,02%	-361,29%
1.2a.	Rentabilita vlastního kapitálu (ROE)*)	83,69%	99,12%
1.3a.	Rentabilita tržeb *)	96,85%	-280,00%
1.3b.	Rentabilita tržeb *) **)	96,85%	-280,00%
1.4a.	Rentabilita dlouhodobého kapitálu *)	71,96%	99,12%
1.5a.	Rentabilita nákladů *)	113,64%	-88,89%
1.6a.	Čisté ziskové rozpětí *)	53,47%	-73,68%
3.	Aktivita		
3.1a.	Obrat aktiv **)	0,44	1,29
3.5a.	Doba obratu stálých aktiv (ve dnech)**)	357	27
3.6a.	Doba obratu HIM (ve dnech)**)	140	0
3.9a.	Doba obratu pohledávek (ve dnech) **)	296	18
3.10a.	Doba obratu dluhů (ve dnech)**)	331	986

*) ve výpočtu ukazatele je použito místo čistého zisku velikost EBIT (čistý zisk + daň + nákladové úroky)

***) ve výpočtu ukazatele je použito místo celkových tržeb pouze tržeb z obchodní a výrobní činnosti

Zdroj: vlastní zpracování

Při hodnocení finančního zdraví podniku se jednotlivé ukazatele v tabulce č.10, vycházející z finančních výkazů dané účetní jednotky sestavené pro variantu A a variantu B, významně liší. Pokud sledujeme hlavní činnost podniku, ve které bývá aplikována většina technik manipulace účetních výkazů, lze sledovat rozdíly v jednotlivých poměrových ukazatelích, například poměr zisku před zdaněním, úroky (EBIT) a aktiv tzv. ROA pro variantu A ve výši 43,02%, pro variantu B rentabilita aktiv tvoří -361,29%.

Ukazatel rentability (ziskovosti) tržeb, počítán z EBIT a výnosů z obchodní, výrobní činnosti, je také významný rozdíl - pro variantu A s výsledkem 96,85% a pro variantu B činí -280 %.

Ukazatel rentability nákladů se také významně liší – pro variantu A 113,64%, ve srovnání výsledku varianty B, kdy činí -88,89%.

Není účelem disertační práce se zabývat detailně finanční analýzou resp. obsahem a vypočítací schopností poměrových ukazatelů finanční analýzy, pro cíl disertační práce jsou důležité významné rozdíly vypočtených poměrových ukazatelů, ze kterých finanční analýza při hodnocení finančního zdraví podniku vychází.

Ve zpracovávané disertační práci na téma Kreativní účetnictví a účetní podvody ve vazbě na věrný a poctivý obraz účetnictví jsou dále rozpracovány jednotlivé metody manipulace účetních výkazů, jejich zařazení do jednotlivých stupňů manipulace a návrhy pravděpodobné sankce u 2. a 3. stupně dle podmínek české účetní legislativy a trestního práva.

15 Návrh hodnocení míry manipulace účetních výkazů

15.1 Manipulace účetních výkazů 2. a 3. stupně

Pokud se snažíme hledat odpověď na otázku: „Jak identifikovat zmanipulované výkazy“, může být odpovědí řešení následující hypotézy:

„Mezi výsledkem hospodaření a přírůstkem peněžního toku (Cash flow) je v čase 3-5 let úzký vztah – v sumě vedou v rozhodném období s menšími odchylkami ke stejnému výsledku.“

Pokud se tedy bude suma výsledku hospodaření a suma přírůstkem peněžního toku v čase významně odlišovat, je potřeba, aby účetní jednotka tyto významné výkyvy věrohodně zdůvodnila. V opačném případě se jedná o zmanipulované účetní výkazy v 2. nebo 3. stupni kreativního účetnictví – stupně vymezeny viz kapitola 12.

15.2 Případová studie – analýza VH a CF v čase 3 let

Při hledání odpovědi na otázku, zda výsledek hospodaření a přírůstek peněžního toku (CF) směřuje v čase k obdobné hodnotě, je možné reprezentovat na zjednodušené případové studii.

Uvažujme podnik v čase účetních období roku 2010, 2011, 2012 s těmito předpoklady a účetními případy:

- Účetní jednotka se zabývá obchodní činností – prodej s 30% marží, ležáky prodá v 3. roce za pořizovací cenu.
- Účetní jednotka si vzala od banky účelový úvěr na pořízení DHM – tento majetek odpisuje v souladu se svým účetním odpisovým plánem 5 let.
- Účetní jednotka pořídila v roce 2010 DNM vyrobený ve vlastní režii – odpis 3 roky.
- Účetní jednotka investovala v roce 2010 do finančních aktiv.
- Účetní jednotka má pohledávky po splatnosti – inkasuje 80% nominální hodnoty pohledávek v běžném období.

- Účetní jednotka má na skladě k rozvahovému dni nízkoobrátkové zboží tzv. ležáky.
- Účetní jednotka netvoří opravné položky, netvoří rezervy, účelově nemanipuluje účetní výkazy.

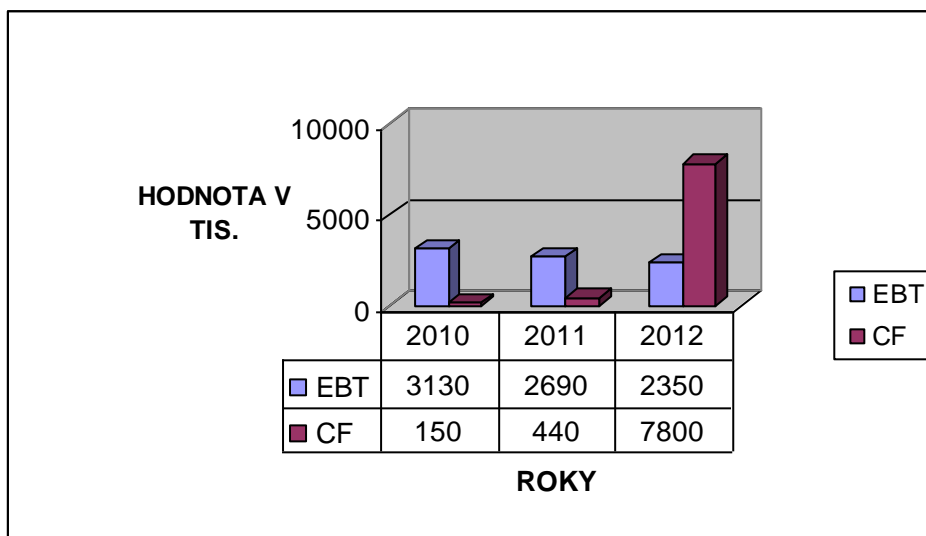
Účetní deník v účetních obdobích roku 2010, 2011 a 2012 je uveden v přílohách č. 4 až příloha č. 6.

V přílohách č.7-12 jsou uvedeny finanční výkazy dané účetní jednotky tj. Výkaz zisků a ztrát, Rozvaha pro účetní období let 2010, 2011 a 2012.

15.3 Návrh hodnocení manipulace účetních výkazů v čase

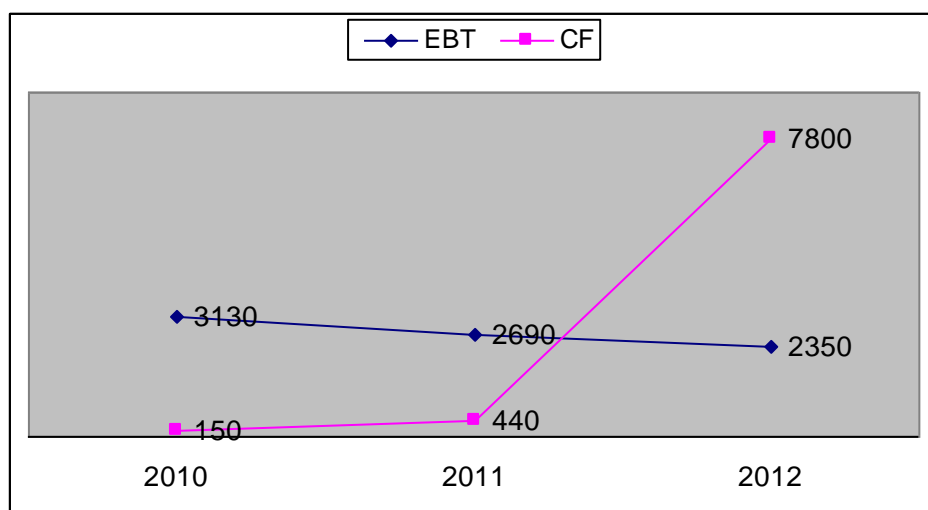
Následující obrázky č. 10 a č. 11 ukazují hodnoty výsledku hospodaření před zdaněním (EBT) a CF v tis. Kč v čase 3-letého období, v období let 2010, 2011 a 2012.

Obrázek č.10.: Vývoj EBT a CF v období let 2010, 2011, 2012

Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek č. 11: EBT a CF v období let 2010, 2011, 2012

Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek č.12: Zjištění rozdílu sumy EBT a CF za období 2010, 2011, 2012

SUMA EBT = 8170 TIS., SUMA CF = 8390 TIS.
ROZDÍL V ČASE 220 tis.Kč /SUMA EBT=2,7%

Výkyvy VH a přírůstku CF v letech
 způsobeny netvořením OP, rezerv, investicemi –
 v čase jsou

vyrovnány	x nevyrovnány
------------------	----------------------

APLIKACE	Riziko podvodu
KÚ	3. stupeň MÚV
1. stupeň MÚV	podvodné
2. stupeň MÚV	výkaznictví

*** pomoc auditorům
 při stanovení míry
 rizika, jeden z testů věcné správnosti

Zdroj: vlastní zpracování

Výše uvedený obrázek ukazuje výsledek sumy CF a EBT za roky 2010, 2011, 2012. Rozdíl sumy mínus sumy EBT za tato 3 období činí 220 tis.Kč. Podíl rozdílu k sumě EBT za 3 období činí 2,7% resp. EBT a CF nevykazují v období roku 2010, 2011, 2012 významné rozdíly.

Příčiny významných výkyvů v průběhu účetních období jednotlivých let mohou být způsobeny obchodní politikou, pravidly časového rozlišování nákladů a výnosů, na obecné úrovni do jisté míry i volbou technik kreativního účetnictví 1. stupně. Při použití technik kreativního účetnictví 1. stupně dochází v podstatě k přesunu resp. přelívání nákladů a výnosů mezi jednotlivými účetními obdobími, proto se v čase výkyvy vyrovnají. Pokud se výkyvy v čase nevyrovnají, mělo by být od účetní jednotky vyžadováno důvěryhodné vysvětlení těchto rozdílů.

Pokud účetní jednotka není schopna tyto rozdíly v čase 3-5 let vysvětlit, měly by být účetní výkazy podrobeny detailnějšímu zkoumání.

Test věcné správnosti s názvem „Test manipulace účetních výkazů“ v období 5 let (dále jen TMÚV by pak vypadal následovně:

$$TMÚV = \frac{\text{Suma (EBT1 + EBT2+EBT3+EBT4+EBT5)} - \text{Suma (CF1 +CF2+CF3+CF4+CF5)}}{\text{Suma EBT}}$$

Pokud bude absolutní hodnota vyšší než hodnota, kterou auditor určil pro danou účetní jednotku jako významnou (materiální), je zvýšené riziko zmanipulovaných účetních výkazů.

Tento postup by mohl být auditory využíván jako jeden z prvních testů věcné správnosti, které externí auditor při ověřování účetní závěrky provede.

Auditor ověřuje, zda účetní výkazy splňují podmínku věrného a poctivého zobrazení. Pokud účetní jednotka nevysvětlí auditorovi významné rozdíly mezi CF a EBT v čase, měl by auditor v důsledku tohoto přehodnotit výši auditorského rizika (zjišťovacího rizika). Výsledek tohoto testu tedy auditor následně může a podle našeho názoru by měl zohlednit ve svém odborném úsudku o riziku nalezení významných (materiálních) nesprávností.

15.4 Model Beneish

Model Beneish je matematický model, používaný pro finanční modely. Obsahuje osm proměnných s tím, že je možné zjistit manipulace účetních dat. A to na základě závěrky společnosti, propočtením tzv. M skóre.

Uvedený model stejně jako zmíněné praktiky forenzního účetnictví (Forensic Accounting) - užívá účetnictví, auditing, investigativní dovednosti, vhodné jako podklad pro soudní řízení, pojednává o obchodní realitě v dané situaci.

Pracuje s proměnnými:

1. DSRI - Days' sales in receivable index: index poměru pohledávek k výnosům v poměru období t a t-1.
2. GMI - Gross margin index, index hrubé marže jako poměru marže z prodeje v období t-1 a t.
3. AQI - Asset quality index, index kvality neoběžných aktiv k celkovým aktivům v období t k období t-1.
4. SGI - Sales growth index, index růstu prodeje.
5. DEPI - Depreciation index, index odpisů.
6. SGAI - Sales and general and administrative expenses index, index výdajů na prodej, režii, správu
7. LVGI - Leverage index, index pákového efektu celkových dluhů k celkovým aktivům v období t k období t-1.
8. TATA - Total accruals to total assets, celkové akruální částky ku částce celkových aktiv v období t.

M-skóre menší než -2,22 naznačuje, že společnost nebude manipulátor. M-skóre větší než - 2,22 signály, že společnost bude pravděpodobně manipulátor účetních dat.

Model Beneish představuje jiný pohled na manipulaci účetních dat. Pokud účetní jednotka dosáhne M-skóre vyšší hodnoty než 2,22 , vypočítané z výše uvedených 8 ukazatelů, model předpokládá, že tato účetní jednotka manipulovala účetní data zahrnutého účetního období, více viz [147].

16 Vyhodnocení manipulace účetních výkazů a doporučení

Cílem disertační práce bylo vyhodnocení možností, způsobů a identifikace manipulace účetních výkazů, současně stanovení mezí kreativního účetnictví včetně navržení metodiky identifikace zmanipulovaných účetních výkazů v podmínkách České republiky, a to ve vazbě na zajištění věrného a pravdivého obrazu účetnictví.

V souladu s legislativou České republiky byla navržena metodika stanovení stupně manipulace účetních výkazů ve vazbě na pravděpodobné sankce.

Byla zpracována případová studie manipulace účetních výkazů a možných sankcí technik kreativního účetnictví ve formě tzv. manuálu technik kreativního účetnictví. V případové studii byly prezentovány jednotlivé položky účetních výkazů a konkrétních technik kreativního účetnictví. Účetní případy byly poté roztříděny do jednotlivých stupňů manipulace účetních výkazů a současně pro každou techniku navrženy sankce v souladu se ZoÚ a TrZ.

Při analýze kreativních metod účetnictví byla věnována pozornost analýze metod oceňování v účetnictví, které představují významný prostor pro manipulaci účetních výkazů.

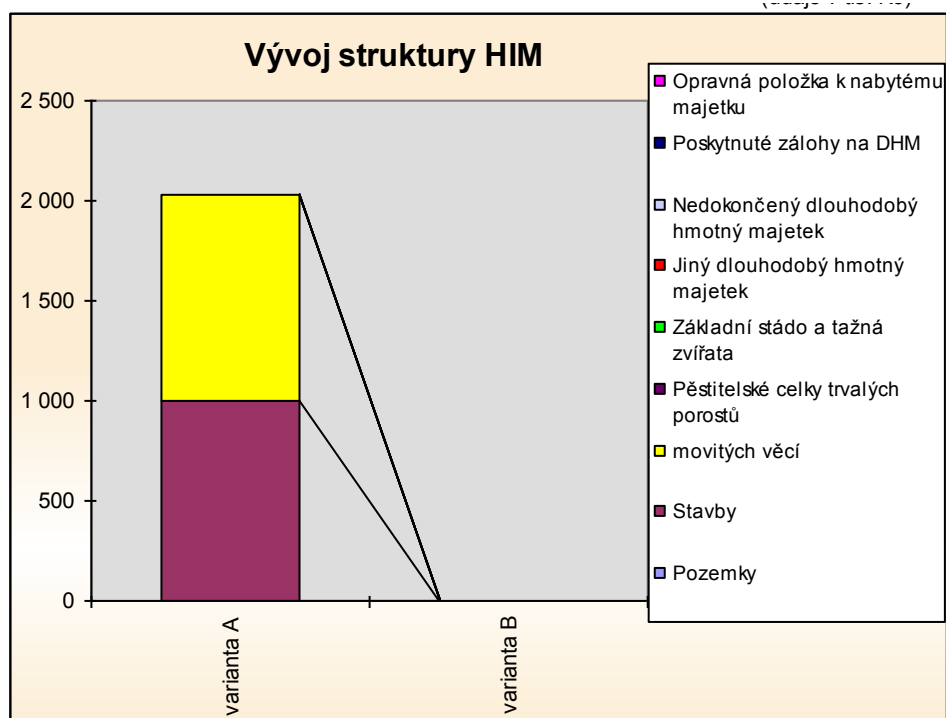
Případová studie vypovídací schopnosti kreativního účetnictví pro varianty manipulace účetních výkazů, (minimalizace a maximalizace výsledku hospodaření resp. hodnoty aktiv) prokázala významný dopad použití metod kreativního účetnictví ve formě technik window dressing a mimobilančního financování na vypovídací schopnost účetních výkazů a následné hodnocení finančního zdraví podniku, a to na podkladě manipulace s hodnotami účetních výkazů.

Pro vyhodnocení analýzy dle stanovených cílů disertační práce jsou podstatné významné rozdíly ve vykazovaných účetních výkazech, a to při použití technik manipulace účetních výkazů v podmínkách ČÚL. Z hlediska cíle disertační práce není nutné na tomto místě se zabývat konkrétními hodnotami poměrových ukazatelů finanční analýzy.

Níže uvedené obrázky ukazují hodnoty konkrétních vykazovaných hodnot účetních výkazů z tabulek uvedených v kapitole 14.2. a účetní výkazy zpracované pro varianty A a B v přílohách č. 2 a č.3.

Níže uvedené obrázky č. 13, 14, 15, 16 zobrazují rozdíly ve vykazovaných hodnotách aktiv, pasiv a rentability pro zpracované účetní výkazy vyplývající z této případové studie, kde byly účetní jednotkou výkazy manipulovány ve variantách A (maximalizace hodnoty aktiv a výsledku hospodaření) a B (minimalizace hodnoty aktiv a výsledku hospodaření), a to v závislosti na zájmech tvůrců účetních výkazů.

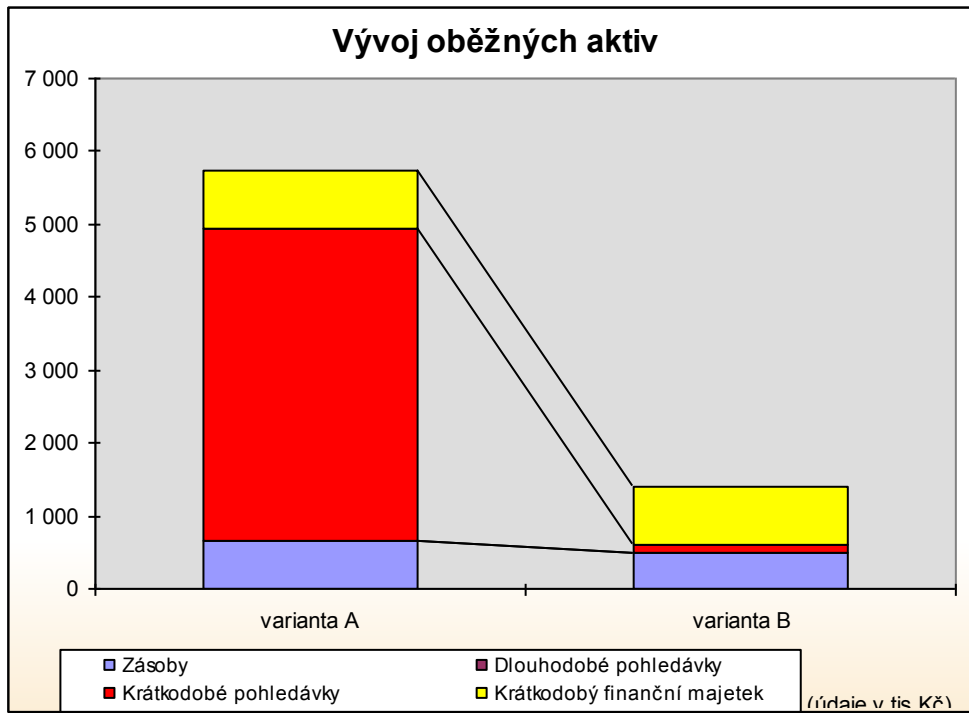
Obrázek č. 13: Vykazovaný stav hmotného majetku pro varianty A a B

Zdroj: vlastní zpracování

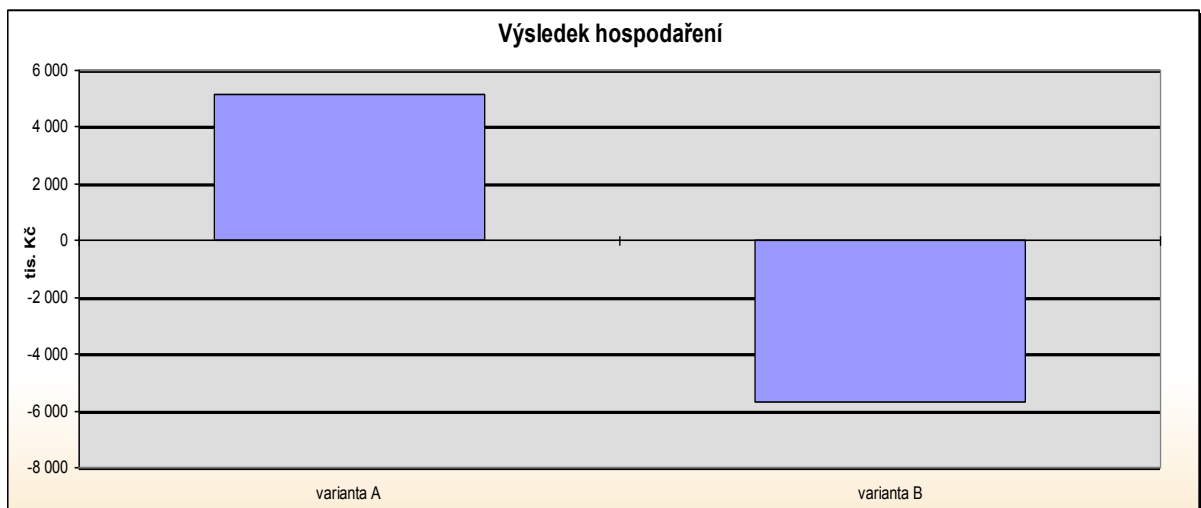
Obrázek č. 14 demonstruje vykazované hodnoty ve vazbě na tabulku č. 10 a rozvahu uvedenou v příloze č. 2. Vidíme, že pro variantu A se podařilo účetní jednotce maximalizovat hodnotu vykazovaných aktiv, pro variantu B účetní jednotka v daném účetním období nevykázala žádná dlouhodobá aktiva.

Obrázek č.14: Vykazovaný stav oběžných aktiv pro varianty A a B

Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek č.15: Rozdíly výsledku hospodaření pro varianty A a B

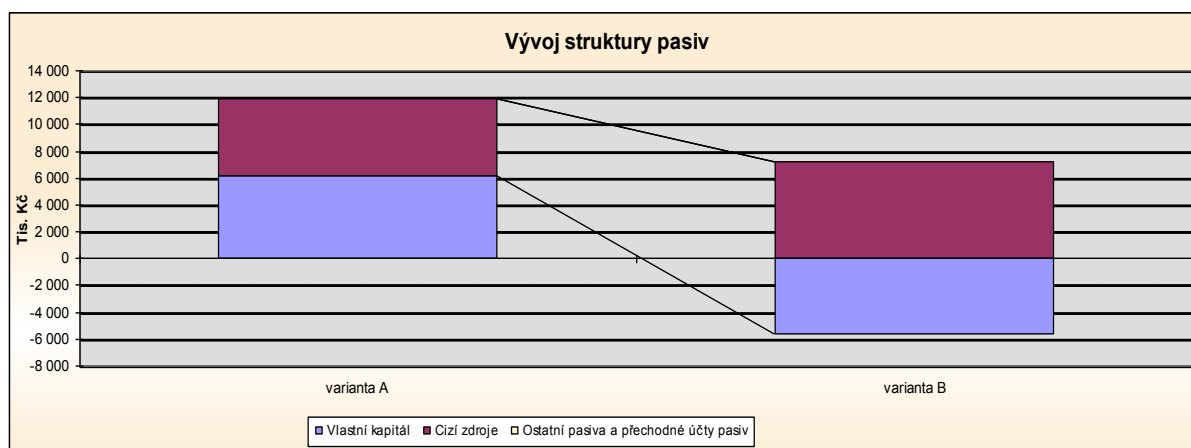

Zdroj: vlastní zpracování

Na výše uvedeném obrázku č. 15 vidíme rozdíly ve vykazovaných hodnotách výsledku hospodaření u vybraných účetní případů při využití kreativních metod účetnictví pro variantu A a B resp. max. a min. vykazovaných hodnot. Konkrétní vykazované hodnoty lze nalézt v příloze č. 3 pro výkaz zisků a ztrát a tabulce č.9 v kapitole 14.2.

Pro variantu A účetní jednotka v daném účetním období vykazuje účetní zisk ve výši 5133tis.Kč, pro variantu B dokonce účetní ztrátu ve výši -5700tis.Kč.

Obrázek č. 16: Vykazovaný stav pasiv pro varianty A a B

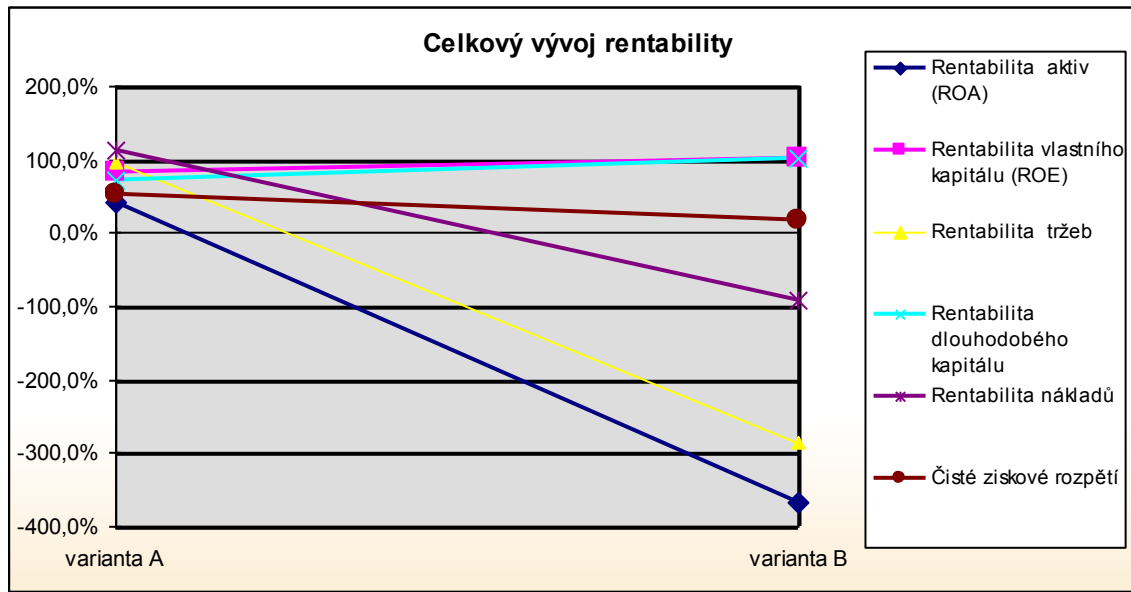

Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek č. 16 ukazuje pro jednotlivé varianty manipulace účetních výkazů směrem k maximalizaci a minimalizaci vybraných hodnot resp. varianty A a B také významně odlišné hodnoty ve struktuře vykazovaných pasiv. Významně se mění vykazované účetní hodnoty vlastního i cizího kapitálu.

Konkrétní vykazované hodnoty vycházejí ze zpracované rozvahy v příloze č. 2 a mají vazbu na tabulku č. 11 viz kapitola 14.2.

Obrázek č.17: Celkový vývoj rentability pro varianty A a B

Zdroj: vlastní zpracování

Na obrázku č. 17 vidíme vývoj rentability počítané z vykazovaných hodnot varianty A a varianty B, kdy se pro jednotlivé varianty manipulace účetních výkazů v daném účetním období významně liší rentabilita tržeb, rentabilita nákladů i rentabilita aktiv.

Dále byla ověřena hypotéza pro návrh hodnocení míry manipulace účetních výkazů: „Mezi výsledkem hospodaření a přírůstkem peněžního toku (cash flow) je v čase 3-5 let úzký vztah resp. v součtu za rozhodná období vedou ke stejné hodnotě“. Pro ověření této hypotézy byla zpracována případová studie v čase 3 let pro účetní období let 2010, 2011 a 2012 a to pro podnik, běžné účetní případy a nezmanipulované účetní výkazy (bez použití technik kreativního účetnictví). Výsledky případové studie ukázaly, že v čase 3-5 let je mezi výsledkem hospodaření a přírůstkem peněžního toku úzký vztah. Proto je možné na podkladě tohoto vztahu vysledovat, zda účetní výkazy v čase vykazují zvýšené riziko zmanipulování. V tomto případě jde o zmanipulování účetních výkazů nad rámec přesunů věcné a časové souvislosti nákladů a výnosů mezi účetními obdobími.

16.1 Doporučení

Výsledky práce ukazují, že při posuzování vypovídací schopnosti výkazů účetní závěrky je nezbytné vzít v úvahu techniky manipulace účetních výkazů ve vazbě na motivy tvůrců těchto výkazů. Použití kreativních metod účetnictví může být za určitých okolností pro podnik pozitivní. Pokud podnik použije manipulaci účetních výkazů resp. kreativní účetnictví I. stupně, může do jisté míry ovlivnit vykazované hodnoty účetních výkazů a současně tyto výsledky využít pro budoucí pozitivní vývoj fungování podniku. **Autorka doporučuje, aby se tvůrci i uživatelé účetních závěrek seznámili se základními technikami kreativního účetnictví a pohledem možností a mezí jeho využití, možnými sankcemi pro jednotlivé techniky v rámci účetní legislativy České republiky. Autorka doporučuje, aby uživatelé účetních výkazů blíže specifikovali přebírané účetní pojmy. Jako možné vodítko pro stanovení míry rizika aplikace technik kreativního účetnictví mohou využít navrženou metodiku tří stupňů manipulace účetních výkazů.**

Vypovídací schopnost účetních výkazů sestavených v podmínkách české účetní legislativy má, ve srovnání s vykazováním v jiných národních účetních soustavách, svá specifika. Věrný a pravdivý obraz účetní závěrky sestavené dle české účetní legislativy a IFRS nebo US GAAP tak nabývá významně odlišných podob. **Autorka doporučuje, aby při hodnocení finanční situace podniku uživatelé účetních závěrek vzali v úvahu vedle technik manipulace účetních výkazů také specifika vykazování rizikových položek dle české účetní legislativy, jejichž přehled je součástí práce. Důsledek nerespektování těchto specifík, jak bylo v práci prokázáno, může mít za následek významné rozdíly například při hodnocení finančního zdraví podniku.**

Vztah mezi výsledkem hospodaření a přírůstkem peněžního toku (sumou přírůstku cash flow) a navržená metodika hodnocení manipulace účetních výkazů v čase by mohla být přínosem pro uživatele účetních závěrek a zejména auditory, kteří v rámci provádění auditu posuzují riziko zjištění účetního podvodu. Auditóři často řeší komplikovaný problém, jak posoudit riziko účetního podvodu v rámci ISA 240, jakým způsobem zajistit do spisu auditora důkazy o tom, že v dané účetní jednotce riziko podvodu nevzniká. Auditóři by v rámci provádění testů věcné správnosti mohli využít tohoto testu pro zjištění, zda je zvýšené riziko zmanipulovaných účetních výkazů. **Autorka se domnívá, že by mohlo být příhodné**

zařazení v práci navrženého testu manipulace účetních výkazů mezi testy věcné správnosti pro zobrazení věrného a poctivého obrazu účetnictví. V dalším je možno navrhnout, aby tento test využily zejména subjekty, které se budou zabývat posouzením rizika podvodného účetního výkaznictví u vybrané účetní jednotky.

Významné výkyvy výsledku hospodaření a sumy přírůstku peněžního toku (cash flow v čase 3-5 let by měly být vysvětleny účetní jednotkou tak, aby například auditor získal přiměřenou jistotu, že účetní výkazy nejsou záměrně zmanipulovány resp. zmanipulovány ve 3. stupni navržené metodiky kreativního účetnictví.

17 Závěr

Základní podmínkou využívání účetních výkazů pro řízení podniku, kontrolu a vykazování pro jiné účely je, aby věrně a pravdivě zobrazovaly skutečnost. Účetní informace jsou pro většinu zájmových skupin stále jedním ze zásadních informačních zdrojů o podniku. Je tedy logické, že každá zájmová skupina bude očekávat pro splnění svých cílů jiné hodnoty. Proto je důležité vymezit v rámci účetní legislativy určité meze použití různých účetních technik a postupů, které používají účetní jednotky k reprezentaci těchto svých záměrů. Tyto cíle a potažmo požadované hodnoty mají zpravidla svou motivaci v přístupu k hodnocení podniků. Hledání v tomto směru co nejvýstižnějšího vyjádření hodnocení podniků formou zdokonalování matematického aparátu, rozkladu ukazatelů a posléze jeho použití na bázi ne zcela věrohodných čísel, nemusí vždy přinést požadovaný přesný výsledek.

Samozřejmě se jedná o široké spektrum problémů a nelze je zdaleka obsáhnout v jedné práci, byť s tematicky vyčerpávajícím zpracováním. Na vybrané aktuální problémy reaguje předložená disertační práce. Text se zabývá konkrétní interpretací získaných hodnot z účetnictví, ve druhé linii zahrnuje porozumění samotné tvorbě finančních výkazů, respektive záměrů tvůrců těchto výkazů. Předložená disertační práce se věnuje oblasti kreativních úprav účetnictví z pozice podniku v oblastech, ve kterých může mít podnik významný vliv na obsah finančních výkazů a tímto ovlivnit i obraz svého finančního zdraví, stejně tak výši své daňové povinnosti nebo získání požadované dotace, ať již provozní nebo účelové.

Současně se práce snaží odpovědět na otázku, jaké jsou důsledky zmanipulovaných účetních výkazů při hodnocení finančního zdraví podniku a vypovídací schopnosti finančních výkazů. V tomto směru je v práci uvedena případová studie praktik kreativního účetnictví (windows dressing a technik mimobilančního financování) 2 různých variant manipulace účetních výkazů v návaznosti na rozdílné výsledky hodnocení finančního zdraví daného podniku. Dále byl učiněn pokus o vymezení určitých hranic manipulace účetních výkazů na bázi vymezení ZoÚ a TrZ ve 3 stupních manipulace účetních výkazů. Návrh příslušných sankcí byl konzultován s auditory, daňovými poradci a pracovníkem kontrolního oddělení FÚ.

Následně byla v disertační práci řešena otázka: „Jak identifikovat zmanipulované účetní výkazy, resp. zda je možné rozpoznat zmanipulované účetní výkazy. Odpověď na tuto otázku by velmi zjednodušila situaci nejen uživatelům účetní závěrky, ale zejména auditorům, kteří představují nezávislé a odborně způsobilé osoby, jejichž úlohou je zvýšit důvěru uživatelů účetní závěrky.

V práci byla ověřena hypotéza, zda je mezi výsledkem hospodaření a přírůstkem peněžního toku (cash flow) v čase 3-5 let úzký vztah, resp. zda v součtu jejich hodnot za 3-5 let vedou s menšími odchylkami k podobnému výsledku. Tato hypotéza byla v práci ověřena případovou studií, kdy byly aplikovány a analyzovány výsledky hospodaření a přírůstky hospodaření na konkrétních účetních operacích resp. účetních výkazech v období 3 let na případové studii konkrétní účetní jednotky. Na podkladě výsledku této případové studie byla pak navržena jedna z možností hodnocení manipulace účetních výkazů v čase. Podle našeho názoru je možné uvedený přístup aplikovat jako jeden z testů prováděných externími auditory při ověřování věrného a poctivého obrazu účetní jednotky, také ve vazbě na aplikaci mezinárodního auditorského standardu ISA 240, který se zabývá povinnostmi auditora při zjištění podvodu v účetní jednotce v rámci ověřování účetní závěrky.

Východiskem pro zpracování této obsáhlé problematiky bylo studium účetní a daňové legislativy, tuzemských i zahraničních zdrojů týkajících se různých pohledů a názorů na techniky kreativního účetnictví. Pro zpracování disertační práce bylo využito především 14-leté odborné zkušenosti z praxe daňového a účetního poradce, poznatků z mnohých absolvovaných školení v odborné oblasti z účetnictví, financí a právních souvislostí operací kapitálových společností, daňové optimalizace v podmínkách České republiky i mezinárodním měřítku.

V rámci řešení dané problematiky byla výhodou osobní účast na několika projektech jako řešitele pro vybrané obchodní společnosti a rovněž zahraniční stáž. Získané informace byly

podpořeny výsledky interních grantů Ekonomické fakulty Jihočeské univerzity, které byly obhájeny v roce 2008 a 2010.

18 Summary

The crucial condition of financial statements is to provide reliable and true information. Accounting information is an important source of information about a business entity for the majority of interest groups. This Ph.D. thesis deals with the specific interpretation of accountancy data. Its second line deals with understanding of financial statement preparation and intents of those who prepare them. Logically, each interest group expects different values to fulfil different objectives. Therefore, it is important to set certain limits within accountancy legislation for techniques and processes used by accounting entities to realize their intents. These aims and requested values are usually motivated by the approach to the assessment of business entities. Searching for the most appropriate expression of assessment by improving mathematical systems, decomposition of indicators consequently used within not completely reliable numbers does not have to lead to exact results as desired.

Obviously, the wide scope of the problem is impossible to include in a single work even if prepared comprehensively. This thesis deal with creative correction of accountancy from the business entity's point of view that may be used to significantly influence financial reports and the picture of the financial health, its tax liability as well as a possibility to obtain an operational or special-purpose subsidy.

The thesis tries to set certain limits of financial statements manipulation within Czech accountancy legislation. It searches for answers to the following question: "What are the results of manipulated financial statements?" when assessing the financial health of a business entity and the predicative abilities of financial statements. The thesis includes a case report of Windows dressing creative accountancy practices and off-balance financing for two variants of possible manipulation of financial statements in connection to different results of financial health assessment of those two variants in the business entity.

The thesis also answers the questions: "What are acceptable limits of financial statement manipulation" and "It is possible to set these limits?" The solution to these questions is presented as the third degree of financial statement manipulation.

In the thesis, a case report of creative accounting assessment technique was prepared for each degree of financial statement manipulation with accountancy cases and creative accounting techniques classified according to the appropriate degree of financial statement manipulation. Supposed sanctions in accordance to the legislation in the Czech Republic are suggested. Possible sanctions were consulted with specialists - auditors, tax advisors and with a specialist from the audit department of the revenue office.

Consequently, the question how to identify manipulated financial statements and if such identification is possible was discussed. Solution of this problem would simplify the work of financial statement users as well as auditors who represent independent specialists and should increase the reliability of financial statement users.

In the thesis, the hypothesis of the narrow relation between the profit/loss and the cash-flow increase in the 3 – 5 year period – if they would lead to the same result in the sum of 3 – 5 year results within the tolerance has been proposed and verified.

The hypothesis was tested in a case study that verified and analysed the profit/loss and profit increase of specified accounting operations and financial statements in the 3 year period.

Based on the result of the above mentioned case study, a possibility of evaluating the manipulation of financial statements in time has been proposed. According to the author of the thesis, proposed possibility could be applied by external auditors as a test of verifying true and reliable picture of an accountancy entity in relation to the application of the international ISA 240 standard that deals with the auditor's responsibilities relating to fraud in an audit of financial statements.

Problems that are dealt in the thesis are based on the study of accountancy and tax legislation, Czech and foreign resources related to different views and opinions on the creative accounting techniques. The thesis is based on previous 14-year professional qualification of the author as a tax and accountancy advisor and a number of specialized educational training on accounting, tax optimizing in the Czech Republic and internationally, finances and legal relations of corporate enterprises. Within this research, the author participated in several projects as a researcher for selected companies and I completed a foreign study stay. The author also participated as a researcher in internal grants of the Faculty of Economics of the University of South Bohemia finalized in 2008 and 2010.

19 Použitá literatura

- [1] AMAT, O., BLAKE, J. *The ethics of creative accounting [online]*. 2006 [cit. 2010-05-15]. Dostupné z: <<http://econpapers.repec.org/paper/upfupfgen/349.htm>>.
- [2] AMSTRONG CH., GUAY, W., WEBER, J. The role of information and financial reporting in corporate governance and debt contracting. *Journal of Accounting & Economics*. 2010, 50, 2/3: p. 179. ISSN 01654101
- [3] BAŠTA, T. *PricewaterhouseCoopers-Účetní podvody se nedají vyloučit [online]*. 2006. [cit. 2010-05-15]. Dostupné z: <http://www.pwc.com/cz/cze/inssol/issues/2006/UcetniPodvody_TB.html>.
- [4] BISHOP, T., BLOOM, C... *Center of audit quality* . [online]. 2010 . [cit. 2010-05-15]. Dostupné z: <<http://www.thecaq.org/Anti-FraudInitiative/CAQAnti-FraudReport.pdf>>.
- [5] BOHUŠOVÁ, H. *Harmonizace účetnictví a aplikace IAS/IFRS. Vybrané IAS/IFRS v podmínkách českých podniků*. Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-80-7357-366-9.
- [6] BRENNAN, N., McGRATH, M.. Financial Statement Fraud .Some Lessons From US and European Case Studies. *Australian Accounting Review*. 2007,17, s. 49-61. ISSN 1835-2561.2007.
- [7] CARDOVÁ, Zdenka. Malé a střední podniky - vymezení a specifika účetnictví a výkaznictví. *Český finanční a účetní časopis* 2006, I, 1/2006, s. 74-79. ISSN 1802-2200.
- [8] COLLINGWOOD, H. Why K-Mart's good news isn't. *Business Week*, March , 18. concerning the ethical acceptability of earnings management. *Journal of Business Ethics*, 1995, s.40. ISSN 1239-2685.
- [9] CONNER, I.E., CRISPIN, S.: *Význam účetnictví ve strategickém plánování*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1994, 142 s. ISBN 80-85605-97-X
- [10] CRUMBLEY, L., APOSTOLOU, N. The Accounting Profession and Financial Statement Fraud. *The Forensic Examiner*, 2003.1/2003,s..35-39.
- [11] ČANÍK, P., ŘEZBOVÁ, L., van ZAVREL, T.. *Metody a nástroje podnikatelské etiky*. 2. vyd. Praha: Oeconomica, 2006. 124 s. ISBN 80-245-1143-6.

- [12] DEQUECH,D. The new institutional economics and the theory of behavior under uncertainty. *Journal of Economic Behavior&Organization*, 2002. roč. 2006,č.59,s. 109-131.
- [13] DEQUECH,D.: Uncertainty in a strong sense: meaning and sources. *Economic issues*, 1997.
- [14] DODWELL,W. Six Years of the Sarbanes-Oxley Act: „Are We Better Off?“. *The CPA Journal*, 2008. č. 8, s. 38-43.
- [15] DOSTÁLOVÁ, D. Účetní závěrka a finanční souvislosti. *Sborník příspěvků z mezinárodní konference Finance a výkonnost firem ve vědě, výuce a praxi*, 2007, CD, ISBN 978-80-7318-536-7.
- [16] DYMI, A. Finacial Reporting Fraud Triangle. *Mortgage Servicing News*. 2010, 14, 12, s.29. ISSN 10931252.
- [17] DRÁBKOVÁ, Z. Účetní podvody – analýza aspektů ve vztahu k věrnému a pravdivému obrazu účetnictví. *Sborník příspěvků z mezinárodní konference INPROFORUM 2008*,. České Budějovice: EF JU v Českých Budějovicích, 2008, s.27-32, ISBN 978-80-7394-130-7.
- [18] DRÁBKOVÁ, Z., KOUŘILOVÁ, J.: Oceňování majetku dle české legislativy ve světle kreativního účetnictví na případu zemědělského podniku. *Sborník 8. ročníku Pedagogické konference*, Praha: VŠE v Praze, 2008, s. 30-36, ISBN 978-80-254-3536-6.
- [19] DRÁBKOVÁ, Z., KOUŘILOVÁ,J.: Finanční zdraví podniku ve světle praktického využití kreativního účetnictví v podmínkách ČR. *Acta universitatis*, 2008, IX, ISSN 1212-3285.
- [20] DRÁBKOVÁ, Z., OUBRECHTOVÁ, M. Harmonizace české účetní legislativy na mezinárodní účetní standardy pro SME. *Sborník z mezinárodní vědecké konference. České Budějovice Inproforum 2007*, České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Ekonomická fakulta, 2007, s. 141-145. ISBN 978-80-7394-016-4.
- [21] DRÁBKOVÁ, Z. Účetní podvody versus věrný a pravdivý obraz účetnictví. *Účetnictví*, 2009,č.10, s.29-31
- [22] DVOŘÁČEK, J., KAFKA, T. *Interní audit v praxi*. Brno: Computer Press, 2005. ISBN 80-251-0836-8.

- [23] DVOŘÁKOVÁ, D.: *Finanční účetnictví a výkaznictví podle mezinárodních standardů IFRS*, 2. Vydání. Praha: Computer Press a.s., 2008, 324 s. ISBN 978-80-251-1950-1.
- [24] EMERY, M. New Zealand's new structure - an international comparison. *Accountants Journal*, 1994. 73, č.2, s.65-72.
- [25] ERNST&YOUNG. *Zpráva o boji s podvody [on-line]*. 2009 [cit. 15.května 2010]. Dostupné na internetu: <<http://www.ey.com/CZ/cs/Newsroom/News-releases/Podvody--realisticka-reseni-realnych-rizik>>.
- [26] GOWTHORPE, C., BLAKE, J., PILKINGTON, C. *Ethical Issues in Accounting*. London: Routledge, 1998. 207 s. ISBN 0415171725
- [27] GRIFFITHS, I. *New Creative Accounting: How to Make Your Profits What You Want Them to Be*. Palgrave MacMillan, 1995. ISBN 0333628659.
- [28] JONES, M.. *Creative accounting, Fraud and International accounting scandals*. UK: John Wiley and Sons Ltd., 2010. 566 s. ISBN 9780470057650
- [29] KOLÁŘOVÁ, E. *Harmonizace finančního účetnictví na mezinárodní účetní standardy u malých a středních firem*. Brno: Vysoké učení technické v Brně, 2005. ISBN 80-214-2899-6.
- [30] KOVANICOVÁ, D. Problémy oceňování ve světle moderního finančního účetnictví. Část I – O oceňovacích bázích obecně a historických nákladech zvláště. *Účetnictví*, 2004, roč. 39, č. 1, s. 32-39.
- [31] KOVANICOVÁ, D. Problémy oceňování ve světle moderního finančního účetnictví. Část II – Oceňování na bázi běžných hodnot. *Účetnictví*, 2004, roč. 39, č. 2, s. 12-23.
- [32] KOVANICOVÁ, Dana. *Jak porozumět světovým, evropským, českým účetním výkazům*. Praha : BOVA POLYGON, 2004. 284 s. ISBN 80-7273-095-9.
- [33] KRUPOVÁ, L. *Kreativní účetnictví. Zneužívání účetnictví, možnosti a meze*. Praha: Komora auditorů ČR, 2001. 64 s. ISBN 80-902855-2-X.
- [34] KRUPOVÁ, L., VAŠEK, L. *IAS/IFRS: Mezinárodní standardy účetního výkaznictví*. Praha: VOX, 2009. ISBN: 978-80-86324-76-0.
- [35] LUMB, J. Historical Society Hosts Program on Fraud Detection. *PCAOB Reporter*, 2010, roč.8, č. 21, s. 4-7, ISSN 15487865.
- [36] MLÁDEK, R. *Světové účetnictví IFRS, US GAAP*. 3.vyd. Praha: Linde, 2005. 415 s. ISBN 80-7201-519-2.

- [37] MULFORD, CH., COMISKEY, E. *The Financial Numbers Game: Detecting Creative Accounting Practices*. LLC, 2002, ISBN-10 0-471-77073-6.
- [38] MULFORD, CH. *Creative Cash Flow Reporting: Uncovering Sustainable Financial Performance*. UK: LLC, 2005. ISBN 0-471-46918-1.
- [39] NASER, K., PENDLEBURY, M. A note on the use of creative accounting. *The British Accounting Review*, 1992, roč.24, č.2, s. 111-118.
- [40] PRICEWATERHOUSECOOPERS *Celosvětový průzkum hospodářské kriminality 2009 [on-line]*. 2010 [cit. 15.května 2010]. Dostupné z: <<http://www.pwc.com/cz/cs/hospodarska-kriminalita/hlavni-zjisteni-global.jhtml>>.
- [41] PETERKA, J. *EARCHIV [on-line]*. 2003 [cit. 15.května 2010]. Dostupné z: <<http://www.earchiv.cz/b03/b0901002.php3>>.
- [42] ROUNDY, D. Keeping your firm's assets under kontrol. *BusinessWest. Chicopee*: 2010. roč. 27, č. 29; s. 46-52
- [43] SCHILIT, H. *Financial Shenanigans*. UK: McGraw-Hill, 2002. 287 s. ISBN 0-07-138626-2.
- [44] WARREN, C., REEVE, J., DUCHAC, J. *Accounting*. 23. vyd. UK: South Western Pub, 2008, ISBN 978-0324662962.
- [45] THERRIEN, L. Electronics stores get a crael shock. *Business Week*, 1991. č.14,s. 42-48.
- [46] VOŠOBA, P. *Řízení firemních financí*, Praha: Ekopress, 1998, 214 s. ISBN 80-86119-05. [cit. 15.května 2010]. Dostupné z: <<http://www.pwc.com/cz/cs/hospodarska-kriminalita/hlavni-zjisteni-global.jhtml>>.

Kromě výše uvedených zdrojů byly při zpracování dizertační práce využity následující materiály a www stránky.

Vyhláška MF č.500/2002 Sb., v aktuálním znění

Portál EU *Přehled činností Evropské unie - Boj proti podvodům. Europa [online].* [cit. 15.května 2010]. Dostupné z: <http://europa.eu/pol/fraud/overview_cs.htm.>

EK *Výtah z doporučení Komise 2003/361/ES* ze dne 6. května 2003 o definici malých a středních podniků, EU: Úřední věstník, 20.5. 2003. č. L 124, s. 36.

České účetní standardy

Mezinárodní auditorské standardy ISA's

z.č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů

z.č. 40/ 2009, Trestní zákoník, účinný od 1.1. 2010.

z.č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů

z.č. 586/92 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů

<http://www.BusinessInfo.cz>

<http://www.czso.cz>

<http://www.europeum.org>

<http://www.euportal.cz>

<http://www.ey.com.cz>

<http://www.fmaccounting.com>

<http://www.gaap.cz>

<http://www.ipoint.financninoviny.cz>

<http://www.HospodarskeNoviny.cz>

<http://www.ihned.cz>

<http://www.idnes.cz>

<http://www.interscience.wiley.com/journal/>

<http://www.kdpcr.org>

<http://www.mfcr.cz>

<http://www.pwc.com>

<http://www.scribd.com>

<http://www.papers.ssrn.com>

<http://www.scribd.com/doc/33484680/The-Detection-of-Earnings-Manipulation-Messod-D-Beneish>

<http://www.winninginvesting.com/>

20 Seznam zkratek

A	aktiva
CF	peněžní tok (CASH FLOW)
CK	cizí kapitál
ČR	Česká republika
ČÚL	česká účetní legislativa
DHM	dlouhodobý hmotný majetek
DNM	dlouhodobý nehmotný majetek
DP	daň z příjmů
DPH	daň z přidané hodnoty
EBT	zisk před zdaněním
EBIT	zisk před zdaněním a úroky
EU	Evropská unie
FIFO	metoda oceňování u zásob „FIRST IN FIRST OUT“

FÚ	finanční úřad
ICAW	institut autorizovaných účetních zalců v Anglii a Walesu
IFRS	mezinárodní standardy účetního výkaznictví (international financial report standards)
HDP(GDP)	hrubý domácí produkt (Gross national product)
NH	národní hospodářství (národohospodářský)
OP	opravná položka
PWC	mezinárodní auditorská společnost PricewaterhouseCoopers
SME	střední a malé podniky
TrZ	trestní zákoník (z.č.. 40/2009 Sb., v aktuálním znění)
TZH	technické zhodnocení
US GAAP	obecně uznávané účetní standardy (generally accepted accounting principles)
ÚO	účetní období
ÚZ	účetní závěrka
VH	výsledek hospodaření
VK	vlastní kapitál
ZDP	zákon o daních z příjmů (z.č. 586/1992 Sb., v aktuálním znění)
ZDPH	zákon o dani z přidané hodnoty (z.č. 235/2004 Sb., v aktuálním znění)
ZoÚ	zákon o účetnictví (z.č.563/1991 Sb., o účetnictví, v aktuálním znění)

21 Seznam tabulek a obrázků

- Obrázek č. 1: Motivace manipulace účetních výkazů
- Obrázek č. 2: Běžné praktiky finančních čísel v účetnictví
- Obrázek č. 3: Nejčastější původci účetních podvodů
- Obrázek č. 4: Pohnutky ke spáchání podvodu
- Obrázek č. 5: Typy hospodářské kriminality v ČR
- Obrázek č. 6: Klasifikace neoprávněného nakládání s aktivy
- Obrázek č. 7: Schéma tendenčně upravených výkazů
- Obrázek č. 8: Manipulace účetních výkazů z různých hledisek
- Obrázek č.9: Stupně manipulace s účetními výkazy
- Obrázek č.10: Vývoj EBT a CF v období let 2010, 2011, 2012
- Obrázek č. 11: EBT a CF v období let 2010, 2011, 2012
- Obrázek č.12: Zjištění rozdílu sumy EBT a CF za období 2010, 2011, 2012
- Obrázek č. 13: Vykazovaný stav hmotného majetku pro varianty A a B
- Obrázek č.14: Vykazovaný stav oběžných aktiv pro varianty A a B
- Obrázek č.15: Rozdíly výsledku hospodaření pro varianty A a B
- Obrázek č.16: Vykazovaný stav pasiv pro varianty A a B
- Obrázek č.17: Celkový vývoj rentability pro varianty A a B
-
- Tabulka č. 1: Právní předpisy versus standardy IFRS
- Tabulka č. 2: Základní rozdíly IFRS a Českých účetních předpisů
- Tabulka č. 3: Odhalení podvodu v účetnictví dle studií společností EU, USA
- Tabulka č. 4: Počet odhalených případů
- Tabulka č. 5: Pojmy hospodářské kriminality
- Tabulka č. 6: Počet případů dle páchaných oblastí v roce 2004
- Tabulka č. 7: Struktura výnosů a nákladů pro varianty A a B pro dané ÚO
- Tabulka č. 8: Vývoj majetkové struktury pro varianty A a B pro dané ÚO
- Tabulka č. 9: Vývoj struktury pasiv pro varianty A a B pro dané ÚO
- Tabulka č. 10: Poměrové ukazatele pro varianty A a B pro dané ÚO

22 Přílohy

22.1 Příloha č.1: Vybraná ustanovení trestního zákoníku

„Hlava VI: Trestné činy hospodářské

Díl 2: Trestné činy daňové, poplatkové a devizové

§ 240 Zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby

- (1) *Kdo ve větším rozsahu zkrátí daň, clo, pojistné na sociální zabezpečení, příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, pojistné na úrazové pojištění, pojistné na zdravotní pojištění, poplatek nebo jinou podobnou povinnou platbu anebo vyláká výhodu na některé z těchto povinných plateb, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo zákazem činnosti.*
- (2) *Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,*
 - a) *spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nejméně se dvěma osobami,*
 - b) *poruší-li k usnadnění takového činu úřední uzávěru, nebo*
 - c) *spáchá-li takový čin ve značném rozsahu.*
- (3) *Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 ve velkém rozsahu.*

§ 241 Neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby

- (1) *Kdo jako zaměstnavatel nebo plátcce ve větším rozsahu nesplní svoji zákonnou povinnost za zaměstnance nebo jinou osobu odvést daň, pojistné na sociální zabezpečení, příspěvek na státní politiku zaměstnanosti nebo pojistné na zdravotní pojištění, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti.*
- (2) *Stejně bude potrestán, kdo jako zaměstnavatel ve větším rozsahu nesplní svoji zákonnou povinnost odvést pojistné na úrazové pojištění zaměstnanců.*
- (3) *Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, získá-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.*
- (4) *Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, získá-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.*

Hlava V: Trestné činy proti majetku

§ 205 Krádež

- (1) *Kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a*
- a) způsobí tak na cizím majetku škodu nikoliv nepatrnou,*
 - b) čin spáchá vloupáním,*
 - c) bezprostředně po činu se pokusí uchovat si věc násilím nebo pohrůžkou bezprostředního násilí,*
 - d) čin spáchá na věci, kterou má jiný na sobě nebo při sobě, nebo*
 - e) čin spáchá na území, na němž je prováděna nebo byla provedena evakuace osob, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.*
- (2) *Kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a byl za čin uvedený v odstavci 1 v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.*
- (3) *Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 větší škodu.*
- (4) *Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,*
- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,*
 - b) spáchá-li takový čin za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek, nebo*
 - c) způsobí-li takovým činem značnou škodu.*
- (5) *Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán,*
- a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu, nebo*
 - b) spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady ([§ 309](#)), teroristického útoku ([§ 311](#)) nebo teroru ([§ 312](#)).*
- (6) *Příprava je trestná.*

§ 206 Zpronevěra

- (1) *Kdo si přisvojí cizí věc nebo jinou majetkovou hodnotu, která mu byla svěřena, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.*
- (2) *Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 a byl-li za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán.*
- (3) *Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel*

potrestán, způsobil-li činem uvedeným v odstavci 1 větší škodu.

- (4) *Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,*
- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,*
 - b) spáchá-li takový čin jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného,*
 - c) spáchá-li takový čin za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek, nebo*
 - d) způsobil-li takovým činem značnou škodu.*
- (5) *Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán,*
- a) způsobil-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu, nebo*
 - b) spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§ 309), teroristického útoku (§ 311) nebo teroru (§ 312).*
- (6) *Příprava je trestná. “*

Zvláštní pozornost vzhledem k tématu je potřeba věnovat kapitole trestných činů hospodářských. Dle Trestního zákoníku jsou vymezena následovně:

„Hlava VI: Trestné činy hospodářské

Díl 3: Trestné činy proti závazným pravidlům tržní ekonomiky a oběhu zboží ve styku s cizinou

§ 254 Zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění

- (2) *Kdo nevede účetní knihy, zápisy nebo jiné doklady sloužící k přehledu o stavu hospodaření a majetku nebo k jejich kontrole, ač je k tomu podle zákona povinen, kdo v takových účetních knihách, zápisech nebo jiných dokladech uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje, nebo kdo takové účetní knihy, zápisy nebo jiné doklady změní, zničí, poškodí, učiní neupotřebitelnými nebo zatají, a ohrozí tak majetková práva jiného nebo včasné a řádné vyměření daně, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.*
- (3) *Stejně bude potrestán, kdo uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje v podkladech sloužících pro zápis do obchodního rejstříku, nadačního rejstříku, rejstříku obecně prospěšných společností nebo rejstříku společenství vlastníků jednotek anebo v takových podkladech zamlčí podstatné skutečnosti, kdo v podkladech sloužících pro vypracování znaleckého posudku, který se přikládá k návrhu na zápis do obchodního*

rejstříku, nadačního rejstříku, rejstříku obecně prospěšných společností nebo rejstříku společenství vlastníků jednotek uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo v takových podkladech zamlčí podstatné údaje, nebo kdo jiného ohrozí nebo omezí na právech tím, že bez zbytečného odkladu nepodá návrh na zápis zákonem stanoveného údaje do obchodního rejstříku, nadačního rejstříku, rejstříku obecně prospěšných společností nebo rejstříku společenství vlastníků jednotek nebo neuloží listinu do sbírky listin, ač je k tomu podle zákona nebo smlouvy povinen.

- (4) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 na cizím majetku značnou škodu.*
- (5) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 na cizím majetku škodu velkého rozsahu.*

§ 259 Vystavení nepravdivého potvrzení a zprávy

Kdo jménem banky nebo jiného podnikatele oprávněného k provozování finanční činnosti podle jiného právního předpisu vystaví jinému nepravdivé potvrzení o jeho finanční situaci nebo jeho majetkových poměrech, nebo kdo jako auditor vystaví jinému nepravdivou zprávu auditora nebo nepravdivé potvrzení o finanční situaci nebo majetkových poměrech, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.

§ 264 Zkreslení údajů a nevedení podkladů ohledně vývozu zboží a technologií dvojího užití

- (1) Kdo dosáhne na základě nepravdivého nebo neúplného údaje vydání povolení k vývozu zboží nebo technologií dvojího užití, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.*
- (2) Stejně bude potrestán, kdo podklady potřebné pro evidenci vývozu zboží a technologií dvojího užití zničí, poškodí, učiní neupotřebitelnými, zatají nebo evidenci nevede anebo kdo učiní zásah do technického nebo programového vybavení počítače, v němž se vede evidence tohoto zboží a technologií.“*

22.2 Příloha č.2: Rozvaha varianta A , varianta B

Rozvaha za sledované období (v tis. Kč)				
Označení	TEXT	řádek	Účetní období (Netto)	
			varianta A	varianta B
a	b	c	1	2
	AKTIVA CELKEM	1	11 933	1 550
A.	Pohledávky za upsané základní kapitál	2	1 000	0
B.	Stálá aktiva	3	5 183	150
<i>B. I.</i>	<i>Dlouhodobý nehmotný majetek</i>	<i>4</i>	<i>3 000</i>	<i>0</i>
I. 1.	Zřizovací výdaje	5	0	0
2.	Nehmotné výsledky výzkum. a vývoje	6	1 000	0
3.	Software	7	2 000	0
4.	Ocenitelná práva	8	0	0
5.	Goodwill	9	0	0
6.	Jiný dlouhodobý nehmotný majetek	10	0	0
7.	Nedokončený dl. nehmotný majetek	11	0	0
8.	Poskytnuté zálohy na DNM	12	0	0
<i>B. II.</i>	<i>Dlouhodobý hmotný majetek</i>	<i>13</i>	<i>2 033</i>	<i>0</i>
B. II. 1.	Pozemky	14	0	0
2.	Stavby	15	1 000	0
3.	Samostatné movité věci a soubory movitých věcí	16	1 033	0
4.	Pěstitelské celky trvalých porostů	17	0	0
5.	Základní stádo a tažná zvířata	18	0	0
6.	Jiný dlouhodobý hmotný majetek	19	0	0
7.	Nedokončený dlouhodobý hmotný majetek	20	0	0
8.	Poskytnuté zálohy na DHM	21	0	0
9.	Opravná položka k nabytému majetku	22	0	0
<i>B. III.</i>	<i>Dlouhodobý finanční majetek</i>	<i>23</i>	<i>150</i>	<i>150</i>
B. III. 1.	Podíly v ovládaných a řízených osobách	24	0	0
2.	Podíly v účetních jednotkách pod podstatným vlivem	25	0	0
3.	Ostatní dlouhodobé cenné papíry a podíly	26	150	150
4.	Půjčky a úvěry-ovládající a řídicí os., podst. VI	27	0	0
5.	Jiný dlouhodobý finanční majetek	28	0	0
6.	Pořizovaný dlouhodobý finanční majetek	29	0	0
7.	Poskytnuté zálohy na dlouhodobý fin. majetek	30	0	0
C.	Oběžná aktiva	31	5 750	1 400
<i>C. I.</i>	<i>Zásoby</i>	<i>32</i>	<i>650</i>	<i>500</i>
C. I. 1.	Materiál	33	0	0
2.	Nedokončená výroba a polotovary	34	1 500	1 000
3.	Výrobky	35	0	0
4.	Zvířata	36	0	0
5.	Zboží	37	-850	-500
6.	Poskytnuté zálohy na zásoby	38	0	0
<i>C. II.</i>	<i>Dlouhodobé pohledávky</i>	<i>39</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
C. II. 1.	Pohledávky z obchodních vztahů	40	0	0
2.	Pohledávky - ovládající a řídicí osoba	41	0	0
3.	Pohledávky - podstatný vliv	42	0	0
4.	Pohledávky za společníky, členy družstva a účastníky sdružení	43	0	0

Rozvaha za sledované období (v tis. Kč)				
Označení	TEXT	řádek	Účetní období (Netto)	
			varianta A	varianta B
a	b	c	1	2
5.	Dlouhodobé poskytnuté zálohy	44	0	0
6.	Dohadné účty aktivní (nevyfakturované výnosy)	45	0	0
7.	Jiné pohledávky	46	0	0
8.	Odložená daňová pohledávka	47	0	0
C. III.	Krátkodobé pohledávky	48	4 300	100
C. III. 1.	Pohledávky z obchodních vztahů	49	4 300	100
2.	Pohledávky - ovládající a řídicí osoba	50	0	0
3.	Pohledávky - podstatný vliv	51	0	0
4.	Pohledávky za společníky, členy družstva a účastníky sdružení	52	0	0
5.	Sociální zabezpečení a zdr. pojištění	53	0	0
6.	Stát - daňové pohledávky	54	0	0
7.	Krátkodobé poskytnuté zálohy	55	0	0
8.	Dohadné účty aktivní (nevyfakturované výnosy)	56	0	0
9.	Jiné pohledávky	57	0	0
C. IV.	Krátkodobý finanční majetek	58	800	800
C. IV. 1.	Peníze	59	800	800
2.	Účty v bankách	60	0	0
3.	Krátkodobé cenné papíry a podíly	61	0	0
4.	Požizovaný krátkodobý finanční majetek	62	0	0
D.	Ostatní aktiva - přechodné účty aktiv		0	0
D. I.	Časové rozlišení	63	0	0
D. I. 1.	Náklady příštích období	64	0	0
2.	Komplexní náklady příštích období	65	0	0
3.	Příjmy příštích období	66	0	0
	Kontrolní číslo		45 732	6 200
Označení	TEXT	řádek	Účetní období	
a	b	c	varianta A	varianta B
	PASIVA CELKEM	67	11 933	1 550
A.	Vlastní kapitál	68	6 133	-5 650
A. I.	Základní kapitál	69	1 000	0
A. I. 1.	Základní kapitál	70	1 000	0
2.	Vlastní akcie a vlastní obchodní podíly (-)	71	0	0
3.	Změny základního kapitálu	72	0	0
A. II.	Kapitálové fondy	73	0	50
A. II. 1.	Emisní ážio	74	0	0
2.	Ostatní kapitálové fondy	75	0	0
3.	Oceňovací rozdíly z přecenění majetku a závazků	76	0	50
4.	Oceňovací rozdíly z přecenění při přeměnách	77	0	0
A. III.	Fondy ze zisku	78	0	0
A. III. 1.	Zákonný rezervní fond / nedělitelný fond	79	0	0
2.	Statutární a ostatní fondy	80	0	0
A. IV.	Výsledek hospodaření minulých let	81	0	0
A. IV. 1.	Nerozdělený zisk minulých let	82	0	0
2.	Neuhrazená ztráta minulých let	83	0	0

22.3 Příloha č.3: Výkaz zisků a ztrát varianta A, varianta B

Výkaz zisků a ztrát (v tis. Kč)				
Označení	TEXT	č. řá- dku	Skutečnost v účetním období	
			varianta A	varianta B
a	b	c	1	2
I.	Tržby za prodej zboží	1	5 300	2 000
A.	Náklady vynaložené na prodané zboží	2	1 950	0
+	<i>Obchodní marže</i>	3	3 350	2 000
II.	<i>Výkony</i>	4	3 500	2 000
II. 1.	Tržby za prodej vlastních výrobků a služeb	5	0	0
2.	Změna stavu zásob vlastní činnosti	6	1 500	1 000
3.	Aktivace	7	2 000	1 000
B.	<i>Výkonná spotřeba</i>	8	1 500	4 000
B. 1.	Spotřeba materiálu a energie	9	0	0
B. 2.	Služby	10	1 500	4 000
+	<i>Přidaná hodnota</i>	11	5 350	0
C.	<i>Osobní náklady</i>	12	0	0
C. 1.	Mzdové náklady	13	0	0
C. 2.	Odměny členům orgánů spol. a družstva	14	0	0
C. 3.	Náklady na sociální zabezpečení a ZP	15	0	0
C. 4.	Sociální náklady	16	0	0
D.	Daně a poplatky	17	0	0
E.	Odpisy DHM a DNM	18	67	200
III.	Tržby z prodeje dl. majetku a materiálu	19	0	0
III. 1.	Tržby z prodeje dl. majetku	20	0	0
III. 2.	Tržby z prodeje materiálu	21	0	0
F.	Zůstatková cena prod. dl. majetku a materiálu	22	0	0
F. 1.	Zůstatková cena prodaného dl. majetku	23	0	0
F. 2.	Prodaný materiál	24	0	0
G. 1.	Změna stavu rezerv a opr. položek v provozní oblasti a komplexních nákladů příštích období	25	0	3 500
IV. 2.	Ostatní provozní výnosy	26	800	100
H. 1.	Ostatní provozní náklady	27	1 000	2 000
V. 2.	Převod provozních výnosů	28	0	0
I. 1.	Převod provozních nákladů	29	0	0
*	Provozní výsledek hospodaření	30	5 083	-5 600
VI.	Tržby z prodeje cenných papírů a podílů	31	0	0
J.	Prodané cenné papíry a vklady	32	0	0
VII.	<i>Výnosy z dl. finančního majetku</i>	33	0	0

22.4 Příloha č.4: Účetní deník firmy v účetním období roku 2010 - FIRMA 2010

Účetní deník

FIRMA 2010

Všechny záznamy

Období 1.1.2010 až 31.12.2010 (Okamžik uskutečnění)

Strana 1

7.11.2010

Okamžik uskutečnění	Doklad	Účet	Má dáti	Dal Druh	Text	Firma	Střed.	Výkon	Zakáz.
1.1.2010	h0000	211		PMO	Doplňte počáteční				
1.1.2010	h0000	701		PMO	Doplňte počáteční				
1.1.2010	pf0001	042	500 000,00	DLHM	dhm amortizace 5				
1.1.2010	pf0001	321		500 000,00 DLHM	dhm amortizace 5				
1.1.2010	pf0002	042	100 000,00	DLHM	dhm amortizace 5				
1.1.2010	pf0002	321		100 000,00 DLHM	dhm amortizace 5				
1.1.2010	ps0001	411		500 000,00	základní kapitál				
1.1.2010	ps0001	221	500 000,00		základní kapitál				
1.1.2010	ps0002	411		500 000,00	základní kapitál				
1.1.2010	ps0002	353	500 000,00		základní kapitál				
1.1.2010	ps0003	042		600 000,00	zařazení do užívání				
1.1.2010	ps0003	022	600 000,00		zařazení do užívání				
1.1.2010	ps0004	551	140 000,00		odpis 5let vč. TZH				
1.1.2010	ps0004	082		140 000,00	odpis 5let vč. TZH				
1.1.2010	ps0005	521	500 000,00		pořízení sw ve				
1.1.2010	ps0005	331		500 000,00	pořízení sw ve				
1.1.2010	ps0006	623		500 000,00	aktivace sw do				
1.1.2010	ps0006	013	500 000,00		aktivace sw do				
1.1.2010	ps0010	321	300 000,00		úvěr na pořízení				
1.1.2010	ps0010	461		300 000,00	úvěr na pořízení				
1.1.2010	ps0011	562	30 000,00		úroky z úvěru				
1.1.2010	ps0011	221		30 000,00	úroky z úvěru				
1.1.2010	ps0012	321		12 000 000,00	nákup zboží				
1.1.2010	ps0012	504	12 000 000,00		nákup zboží				
31.12.2010	ps0005	331	500 000,00		úhrada mzd.N				
31.12.2010	ps0005	221		500 000,00	úhrada mzd.N				
31.12.2010	ps0007	551	200 000,00		odpis sw smlouva				
31.12.2010	ps0007	073		200 000,00	odpis sw smlouva				
31.12.2010	ps0008	321		100 000,00	provedené TZH				
31.12.2010	ps0008	022	100 000,00		provedené TZH				
31.12.2010	ps0009	613		100 000,00	pořízení NV ve				
31.12.2010	ps0009	121	100 000,00		pořízení NV ve				
31.12.2010	ps0013	132			konečný stav				
31.12.2010	ps0013	504			konečný stav				
31.12.2010	ps0014	132			počáteční stav				
31.12.2010	ps0014	504			počáteční stav				
31.12.2010	ps0015	321	10 000 000,00		úhrada závazků				
31.12.2010	ps0015	221		10 000 000,00	úhrada závazků				
31.12.2010	ps0016	604		15 600 000,00	prodej zboží				
31.12.2010	ps0016	311	15 600 000,00		prodej zboží				
31.12.2010	ps0017	221		100 000,00	úhrada 1/3 úvěru				
31.12.2010	ps0017	461	100 000,00		úhrada 1/3 úvěru				
31.12.2010	ps0018	221	12 480 000,00		inkaso 80%				
31.12.2010	ps0018	311		12 480 000,00	inkaso 80%				
31.12.2010	ps0019	065	2 000 000,00		nákup c.p. drž.do				
31.12.2010	ps0019	221		2 000 000,00	nákup c.p. drž.do				
31.12.2010	ps0020	221		300 000,00	osobní náklady				
31.12.2010	ps0020	524	300 000,00		osobní náklady				
31.12.2010	ps0021	221	100 000,00		úroky z dlouh. FA				
31.12.2010	ps0021	665		100 000,00	úroky z dlouh. FA				

22.5 Příloha č.5: Účetní deník firmy v účetním období roku 2011 - FIRMA 2011

Účetní deník

Strana 1

FIRMA 2011

7.11.2010

Všechny záznamy

Období 1.1.2011 až 31.12.2011 (Okamžik uskutečnění)

Okamžik uskutečnění	Doklad	Účet	Má dáti	Dal Druh	Text	Firma	Střed.	Výkon	Zakáz.
1.1.2011	b0000	701		PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2011	b0000	221		PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2011	h0000	211		PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2011	h0000	701		PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2011	ps0000	701		500 000,00 PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2011	ps0000	013	500 000,00	PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2011	ps0001	022	700 000,00	PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2011	ps0001	701		700 000,00 PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2011	ps0002	701		2 000 000,00 PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2011	ps0002	065	2 000 000,00	PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2011	ps0003	701	200 000,00	PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2011	ps0003	073		200 000,00 PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2011	ps0004	701	140 000,00	PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2011	ps0004	082		140 000,00 PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2011	ps0005	121	100 000,00	PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2011	ps0005	701		100 000,00 PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2011	ps0006	701		3 120 000,00 PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2011	ps0006	311	3 120 000,00	PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2011	ps0007	321		2 400 000,00 PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2011	ps0007	701	2 400 000,00	PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2011	ps0008	701		PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2011	ps0008	331		PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2011	ps0009	701		500 000,00 PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2011	ps0009	353	500 000,00	PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2011	ps0010	701	1 000 000,00	PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2011	ps0010	411		1 000 000,00 PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2011	ps0011	461		200 000,00 PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2011	ps0011	701	200 000,00	PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2011	ps0012	431		3 130 000,00 PMO	Převod výsledku				
1.1.2011	ps0012	701	3 130 000,00	PMO	Převod výsledku				
31.12.2011	u0001	082		140 000,00	odpis dhm 5 let				
31.12.2011	u0001	551	140 000,00		odpis dhm 5 let				
31.12.2011	u0002	551	200 000,00		odpis sw smlouva				
31.12.2011	u0002	073		200 000,00	odpis sw smlouva				
31.12.2011	u0003	613			změna stavu NV				
31.12.2011	u0003	121			změna stavu NV				
31.12.2011	u0004	504	12 000 000,00		nákup zboží				
31.12.2011	u0004	321		12 000 000,00	nákup zboží				
31.12.2011	u0005	311	14 950 000,00		prodej zboží				
31.12.2011	u0005	604		14 950 000,00	prodej zboží				
31.12.2011	u0006	461	100 000,00		úhrada 1/3 úvěru				
31.12.2011	u0006	221		100 000,00	úhrada 1/3 úvěru				
31.12.2011	u0007	311		11 960 000,00	inkaso 80%				
31.12.2011	u0007	221	11 960 000,00		inkaso 80%				
31.12.2011	u0008	331		500 000,00	osobní náklady				
31.12.2011	u0008	524	500 000,00		osobní náklady				
31.12.2011	u0009	331	500 000,00		úhrada osobn.N				
31.12.2011	u0009	221		500 000,00	úhrada osobn.N				
31.12.2011	u0010	504		500 000,00	ks zboží na skladě				
31.12.2011	u0010	132	500 000,00		ks zboží na skladě				
31.12.2011	u0011	665		100 000,00	úroky z dlouh. FA				
31.12.2011	u0011	221	100 000,00		úroky z dlouh. FA				
31.12.2011	u0012	221		5 000 000,00	nákup c.p. drž.do				
31.12.2011	u0012	065	5 000 000,00		nákup c.p. drž.do				
31.12.2011	u0013	662		250 000,00	předeps. úroky z				
31.12.2011	u0013	065	250 000,00		předeps. úroky z				
31.12.2011	u0014	221		6 000 000,00	nákup podílu ve				

22.6 Příloha č.6: Účetní deník firmy v účetním období roku 2012 - FIRMA 2012

Účetní deník

Strana 1

FIRMA 2012

7.11.2010

Všechny záznamy

Období 1.1.2012 až 31.12.2012 (Okamžik uskutečnění)

Okamžik uskutečnění	Doklad	Účet	Má dáti	Dal Druh	Text	Firma	Střed.	Výkon	Zakáz.
1.1.2012	h0000	211		PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2012	h0000	701		PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2012	ps0000	701		500 000,00 PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2012	ps0000	013	500 000,00	PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2012	ps0001	022	700 000,00	PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2012	ps0001	701		700 000,00 PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2012	ps0003	065	2 000 000,00	PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2012	ps0003	701		2 000 000,00 PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2012	ps0004	701	400 000,00	PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2012	ps0004	073		400 000,00 PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2012	ps0005	701	280 000,00	PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2012	ps0005	082		280 000,00 PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2012	ps0006	701		100 000,00 PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2012	ps0006	121	100 000,00	PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2012	ps0007	701		500 000,00 PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2012	ps0007	132	500 000,00	PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2012	ps0008	701		6 110 000,00 PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2012	ps0008	311	6 110 000,00	PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2012	ps0009	321		3 400 000,00 PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2012	ps0009	701	3 400 000,00	PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2012	ps0010	701		500 000,00 PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2012	ps0010	353	500 000,00	PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2012	ps0011	411		1 000 000,00 PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2012	ps0011	701	1 000 000,00	PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2012	ps0012	428		3 130 000,00 PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2012	ps0012	701	3 130 000,00	PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2012	ps0013	701	100 000,00	PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2012	ps0013	461		100 000,00 PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2012	ps0014	431		2 690 000,00 PMO	Převod výsledku				
1.1.2012	ps0014	701	2 690 000,00	PMO	Převod výsledku				
1.1.2012	ps0023	701		590 000,00 PMO	Počáteční zůstatek				
1.1.2012	ps0023	221	590 000,00	PMO	Počáteční zůstatek				
31.12.2012	u0018	431	2 690 000,00		převod VH do				
31.12.2012	u0018	428		2 690 000,00	převod VH do				
31.12.2012	u0019	022		140 000,00	odpis dhm 5let				
31.12.2012	u0019	551	140 000,00		odpis dhm 5let				
31.12.2012	u0020	073		100 000,00	odpis dnhm dle				
31.12.2012	u0020	551	100 000,00		odpis dnhm dle				
31.12.2012	u0021	613	100 000,00		změna stavu NV				
31.12.2012	u0021	121		100 000,00	změna stavu NV				
31.12.2012	u0022	504	12 000 000,00		nákup zboží				
31.12.2012	u0022	221		12 000 000,00	nákup zboží				
31.12.2012	u0023	221		3 400 000,00	úhrada záv.min.let				
31.12.2012	u0023	321	3 400 000,00		úhrada záv.min.let				
31.12.2012	u0024	221	500 000,00		prodej ležáků za				
31.12.2012	u0024	604		500 000,00	prodej ležáků za				
31.12.2012	u0025	221	15 600 000,00		prodej zásob				
31.12.2012	u0025	604		15 600 000,00	prodej zásob				
31.12.2012	u0026	221		500 000,00	osobní náklady				
31.12.2012	u0026	521	500 000,00		osobní náklady				
31.12.2012	u0027	311		5 610 000,00	inkaso pohl. min. let				
31.12.2012	u0027	221	5 610 000,00		inkaso pohl. min. let				
31.12.2012	u0028	221		100 000,00	splacení úvěru				
31.12.2012	u0028	461	100 000,00		splacení úvěru				
31.12.2012	u0029	562	10 000,00		úroky z úvěru				
31.12.2012	u0029	221		10 000,00	úroky z úvěru				
31.12.2012	u0030	132		500 000,00	ps zboží na skladě				

22.7 Příloha č.7: Výkaz zisků a ztrát firmy k 31.12.2010

Dle vyhlášky č. 500/2002 sb.

VÝKAZ ZISKU A ZTRÁTY, druhové členění ve zjednodušeném rozsahu

ke dni 31.12.2010

(v jednotkách Kč)

Název a sídlo účetní jednotky

FIRMA

IČ

Označení a	TEXT b	Číslo řádku c	Skutečnost v účetním období	
			běžném 1	minulém 2
I.	Třžby za prodej zboží	01	15 600	0
A.	Náklady vynaložené na prodané zboží	02	12 000	0
+	Obchodní marže (I. - A.)	03	3 600	0
II.	Výkony	04	600	0
B.	Výkonová spotřeba	05	0	0
+	Přidaná hodnota (I. - A. + II.-B.)	06	4 200	0
C.	Osobní náklady	07	800	0
D.	Daně a poplatky	08	0	0
E.	Odpisy dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku	09	340	0
III.	Třžby z prodeje dlouhodobého majetku a materiálů	10	0	0
F.	Zůstatková cena prodaného dlouhodobého majetku a materiálů	11	0	0
G.	Změna stavu rezerv a opravných položek v provozní oblasti	12	0	0
IV.	Ostatní provozní výnosy	13	0	0
H.	Ostatní provozní náklady	14	0	0
V.	Převod provozních výnosů	15	0	0
I.	Převod provozních nákladů	16	0	0
*	Provozní výsledek hospodaření (zohlednění položek (+), až V.)	17	3 060	0

22.8 Příloha č.8: Rozvaha firmy k 31.12.2010

Dle vyhlášky č. 500/2002 Sb.

ROZVAHA

ve zjednodušeném rozsahu
ke dni 31.12.2010

Název a sídlo účetní jednotky
FIRMA

IČ

(v celých tisících Kč)

Označení a	AKTIVA b	Číslo řádku c	Běžné účetní období			Minulé úč. období
			Brutto 1	Korekce 2	Netto 3	Netto 4
	AKTIVA CELKEM (A. + B. + C. + D.I.)	001	7 070	-340	6 730	0
A.	Pohledávky za upsaný základní kapitál	002	500	0	500	0
B.	Dlouhodobý majetek (B.I. + B.II. + B.III.)	003	3 200	-340	2 860	0
B. I.	Dlouhodobý nehmotný majetek	004	500	-200	300	0
B. II.	Dlouhodobý hmotný majetek	005	700	-140	560	0
B. III.	Dlouhodobý finanční majetek	006	2 000	0	2 000	0
C.	Oběžná aktiva (C.I. + C.II. + C.III. + C.IV.)	007	3 370	0	3 370	0
C. I.	Zásoby	008	100	0	100	0
C. II.	Dlouhodobé pohledávky	009	0	0	0	0
C. III.	Krátkodobé pohledávky	010	3 120	0	3 120	0
C. IV.	Krátkodobý finanční majetek	011	150	0	150	0
D. I.	Časové rozlišení	012	0	0	0	0
Označení a	PASIVA b	Číslo řádku c	Stav v běžném účet. období 5		Stav v minulém účet. období 6	
	PASIVA CELKEM (A. + B. + C. I.)	013	6 730		0	
A.	Vlastní kapitál (A.I. + A.II. + A.III. + A.IV. + A.V.)	014	4 130		0	
A. I.	Základní kapitál	015	1 000		0	
A. II.	Kapitálové fondy	016	0		0	
A. III.	Rezervní fond, nedělitelný fond a ostatní fondy ze zisku	017	0		0	
A. IV.	Výsledek hospodaření minulých let	018	0		0	
A. V.	Výsledek hospodaření běžného účetního období /+ -/	019	3 130		0	
B.	Cizí zdroje (B.I. + B.II. + B.III. + B.IV.)	020	2 600		0	
B. I.	Rezervy	021	0		0	
B. II.	Dlouhodobé závazky	022	0		0	
B. III.	Krátkodobé závazky	023	2 400		0	
B. IV.	Bankovní úvěry a výpomoci	024	200		0	
C. I.	Časové rozlišení	025	0		0	

Sestaveno dne: 7.11.2010

Právní forma účetní jednotky:

Předmět podnikání účetní jednotky:

Podpisový záznam:

22.9 Příloha č.9: Výkaz zisků a ztrát firmy k 31.12.2011

Dle vyhlášky č. 500/2002 Sb.

VÝKAZ ZISKU A ZTRÁTY, druhové členění ve zjednodušeném rozsahu

ke dni 31.12.2011

(v celých tisících Kč)

Název a sídlo účetní jednotky

FIRMA

I	IČ

Označení a	TEXT b	Číslo řádku c	Skutečnost v účetním období	
			běžném 1	minulém 2
I.	Tržby za prodej zboží	01	14 950	15 600
A.	Náklady vynaložené na prodané zboží	02	11 500	12 000
+	Obchodní marže (I. - A.)	03	3 450	3 600
II.	Výkony	04	0	600
B.	Výkonová spotřeba	05	0	0
+	Přidaná hodnota (I. - A. + II. - B.)	06	3 450	4 200
C.	Osobní náklady	07	500	800
D.	Daně a poplatky	08		0
E.	Odpisy dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku	09	340	340
III.	Tržby z prodeje dlouhodobého majetku a materiálů	10	0	0
F.	Zůstatková cena prodaného dlouhodobého majetku a materiálů	11	0	0
G.	Změna stavu rezerv a opravných položek v provozní oblasti	12	0	0
IV.	Ostatní provozní výnosy	13	0	0
H.	Ostatní provozní náklady	14	0	0
V.	Převod provozních výnosů	15	0	0
I.	Převod provozních nákladů	16	0	0
*	Provozní výsledek hospodaření (zohlednění položek (+), až V.)	17	2 610	3 060

IČ:

Označení a	TEXT b	Číslo řádku c	Skutečnost v účetním období	
			běžném 1	minulém 2
VI.	Tržby z prodeje cenných papírů a podílů	18	0	0
J.	Prodané cenné papíry a podíly	19	0	0
VII.	Výnosy z dlouhodobého finančního majetku (součet VII.1. až VII.3.)	20	100	100
VIII.	Výnosy z krátkodobého finančního majetku	21	0	0
K.	Náklady z finančního majetku	22	0	0
IX.	Výnosy z přecenění cenných papírů a derivátů	23	0	0
L.	Náklady z přecenění cenných papírů a derivátů	24	0	0
M.	Změna stavu rezerv a opravných položek ve finanční oblasti	25	0	0
X.	Výnosové úroky	26	0	0
N.	Nákladové úroky	27	20	30
XI.	Ostatní finanční výnosy	28	0	0
O.	Ostatní finanční náklady	29	0	0
XII.	Převod finančních výnosů	30	0	0
P.	Převod finančních nákladů	31	0	0
*	Finanční výsledek hospodaření (zohlednění položek VI. až P.)	32	80	70
Q.	Daň z příjmů za běžnou činnost	33	0	0
**	Výsledek hospodaření za běžnou činnost (provozní výsledek hospodaření + finanční výsledek hospodaření - Q)	34	2 690	3 130
XIII.	Mimořádné výnosy	35	0	0
R.	Mimořádné náklady	36	0	0
S.	Daň z příjmů z mimořádné činnosti	37	0	0
*	Mimořádný výsledek hospodaření (XIII. - R. - S.)	38	0	0
T.	Převod podílu na výsledku hospodaření společníkům (+/-)	39	0	0
***	Výsledek hospodaření za účetní období (+/-) (výsledek hospodaření za běžnou činnost + mimořádný výsledek hospodaření - T)	40	2 690	3 130
***	Výsledek hospodaření před zdaněním (provozní výsledek hospodaření + finanční výsledek hospodaření + mimořádné výnosy - R.)	41	2 690	3 130

Sestaveno dne: 7.11.2010

Právní forma účetní jednotky:

Předmět podnikání účetní jednotky:

Podpisový záznam:

22.10 Příloha č.10: Rozvaha firmy k 31.12.2011

Dle vyhlášky č. 500/2002 Sb.

ROZVAHA

ve zjednodušeném rozsahu
ke dni 31.12.2011

Název a sídlo účetní jednotky
FIRMA

IČ

(v celých tisících Kč)

Označení a	AKTIVA b	Číslo řádku c	Běžné účetní období			Minulé úč. období
			Brutto 1	Korekce 2	Netto 3	Netto 4
	AKTIVA CELKEM (A. + B. + C. + D.I.)	001	11 000	-680	10 320	6 730
A.	Pohledávky za upsaný základní kapitál	002	500	0	500	500
B.	Dlouhodobý majetek (B.I. + B.II. + B.III.)	003	3 200	-680	2 520	2 860
B. I.	Dlouhodobý nehmotný majetek	004	500	-400	100	300
B. II.	Dlouhodobý hmotný majetek	005	700	-280	420	560
B. III.	Dlouhodobý finanční majetek	006	2 000	0	2 000	2 000
C.	Oběžná aktiva (C.I. + C.II. + C.III. + C.IV.)	007	7 300	0	7 300	3 370
C. I.	Zásoby	008	600	0	600	100
C. II.	Dlouhodobé pohledávky	009	0	0	0	0
C. III.	Krátkodobé pohledávky	010	6 110	0	6 110	3 120
C. IV.	Krátkodobý finanční majetek	011	590	0	590	150
D. I.	Časové rozlišení	012	0	0	0	0
Označení a	PASIVA b	Číslo řádku c	Stav v běžném účet. období		Stav v minulém účet. období	
	PASIVA CELKEM (A. + B. + C.I.)	013	10 320		6 730	
A.	Vlastní kapitál (A.I. + A.II. + A.III. + A.IV. + A.V.)	014	6 820		4 130	
A. I.	Základní kapitál	015	1 000		1 000	
A. II.	Kapitálové fondy	016	0		0	
A. III.	Rezervní fond, nedělitelný fond a ostatní fondy ze zisku	017	0		0	
A. IV.	Výsledek hospodaření minulých let	018	3 130		0	
A. V.	Výsledek hospodaření běžného účetního období /+ -/	019	2 690		3 130	
B.	Cizí zdroje (B.I. + B.II. + B.III. + B.IV.)	020	3 500		2 600	
B. I.	Rezervy	021	0		0	
B. II.	Dlouhodobé závazky	022	0		0	
B. III.	Krátkodobé závazky	023	3 400		2 400	
B. IV.	Bankovní úvěry a výpomoci	024	100		200	
C. I.	Časové rozlišení	025	0		0	

Sestaveno dne:

Právní forma účetní jednotky:

Předmět podnikání účetní jednotky:

Podpisový záznam:

22.11 Příloha č.11: Výkaz zisků a ztrát firmy k 31.12.2012

Dle vyhlášky č. 500/2002 Sb.

VÝKAZ ZISKU A ZTRÁTY, druhové členění ve zjednodušeném rozsahu ke dni 31.12.2012 (v celých tisících Kč)

Název a sídlo účetní jednotky
FIRMA

IČ

Označení a	TEXT b	Číslo řádku c	Skutečnost v účetním období	
			běžném 1	minulém 2
I.	Tržby za prodej zboží	01	16 100	14 950
A.	Náklady vynaložené na prodané zboží	02	12 500	11 500
+	Obchodní marže (I. - A.)	03	3 600	3 450
II.	Výkony	04	-100	0
B.	Výkonová spotřeba	05	0	0
+	Přidaná hodnota (I. - A. + II.-B.)	06	3 500	3 450
C.	Osobní náklady	07	500	500
D.	Daně a poplatky	08	0	0
E.	Odpisy dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku	09	240	340
III.	Tržby z prodeje dlouhodobého majetku a materiálů	10	0	0
F.	Zůstatková cena prodaného dlouhodobého majetku a materiálu	11	0	0
G.	Změna stavu rezerv a opravných položek v provozní oblasti	12	0	0
IV.	Ostatní provozní výnosy	13	0	0
H.	Ostatní provozní náklady	14	500	0
V.	Převod provozních výnosů	15	0	0
I.	Převod provozních nákladů	16	0	0
*	Provozní výsledek hospodaření (zohlednění položek (+), až V.)	17	2 260	2 610

IČ:

Označení a	TEXT b	Číslo řádku c	Skutečnost v účetním období	
			běžném 1	minulém 2
VI.	Tržby z prodeje cenných papírů a podílů	18	0	0
J.	Prodané cenné papíry a podíly	19	0	0
VII.	Výnosy z dlouhodobého finančního majetku (součet VII.1. až VII.3.)	20	2 100	100
VIII.	Výnosy z krátkodobého finančního majetku	21	0	0
K.	Náklady z finančního majetku	22	2 000	0
IX.	Výnosy z přecenění cenných papírů a derivátů	23	0	0
L.	Náklady z přecenění cenných papírů a derivátů	24	0	0
M.	Změna stavu rezerv a opravných položek ve finanční oblasti	25	0	0
X.	Výnosové úroky	26	0	0
N.	Nákladové úroky	27	10	20
XI.	Ostatní finanční výnosy	28	0	0
O.	Ostatní finanční náklady	29	0	0
XII.	Převod finančních výnosů	30	0	0
P.	Převod finančních nákladů	31	0	0
*	Finanční výsledek hospodaření (zohlednění položek VI. až P.)	32	90	80
Q.	Daň z příjmů za běžnou činnost	33	0	0
**	Výsledek hospodaření za běžnou činnost (provozní výsledek hospodaření + finanční výsledek hospodaření - Q)	34	2 350	2 690
XIII.	Mimořádné výnosy	35	0	0
R.	Mimořádné náklady	36	0	0
S.	Daň z příjmů z mimořádné činnosti	37	0	0
*	Mimořádný výsledek hospodaření (XIII. - R. - S.)	38	0	0
T.	Převod podílu na výsledku hospodaření společníkům (+/-)	39	0	0
***	Výsledek hospodaření za účetní období (+/-) (výsledek hospodaření za běžnou činnost + mimořádný výsledek hospodaření - T)	40	2 350	2 690
***	Výsledek hospodaření před zdaněním (provozní výsledek hospodaření + finanční výsledek hospodaření + mimořádné výnosy - R.)	41	2 350	2 690

Sestaveno dne:

Právní forma účetní jednotky:

Předmět podnikání účetní jednotky:

Podpisový záznam:

22.12 Příloha č.12: Rozvaha firmy k 31.12.2012

Dle vyhlášky č. 500/2002 Sb.

ROZVAHA

ve zjednodušeném rozsahu
ke dni 31.12.2012

Název a sídlo účetní jednotky
FIRMA

IČ

(v celých tisících Kč)

Označení a	AKTIVA b	Číslo řádku c	Běžné účetní období			Mínulé úč. období
			Brutto 1	Korekce 2	Netto 3	Netto 4
	AKTIVA CELKEM (A. + B. + C. + D.I.)	001	10 090	-920	9 170	10 320
A.	Pohledávky za upsaný základní kapitál	002	500	0	500	500
B.	Dlouhodobý majetek (B.I. + B.II. + B.III.)	003	1 200	-920	280	2 520
B. I.	Dlouhodobý nehmotný majetek	004	500	-500	0	100
B. II.	Dlouhodobý hmotný majetek	005	700	-420	280	420
B. III.	Dlouhodobý finanční majetek	006	0	0	0	2 000
C.	Oběžná aktiva (C.I. + C.II. + C.III. + C.IV.)	007	8 390	0	8 390	7 300
C. I.	Zásoby	008	0	0	0	600
C. II.	Dlouhodobé pohledávky	009	0	0	0	0
C. III.	Krátkodobé pohledávky	010	0	0	0	6 110
C. IV.	Krátkodobý finanční majetek	011	8 390	0	8 390	590
D. I.	Časové rozlišení	012	0	0	0	0
Označení a	PASIVA b	Číslo řádku c	Stav v běžném účet. období		Stav v minulém účet. období	
	PASIVA CELKEM (A. + B. + C.I.)	013	9 170		10 320	
A.	Vlastní kapitál (A.I. + A.II. + A.III. + A.IV. + A.V.)	014	9 170		6 820	
A. I.	Základní kapitál	015	1 000		1 000	
A. II.	Kapitálové fondy	016	0		0	
A. III.	Rezervní fond, nedělitelný fond a ostatní fondy ze zisku	017	0		0	
A. IV.	Výsledek hospodaření minulých let	018	5 820		3 130	
A. V.	Výsledek hospodaření běžného účetního období /+ -/	019	2 350		2 690	
B.	Cizí zdroje (B.I. + B.II. + B.III. + B.IV.)	020	0		3 500	
B. I.	Rezervy	021	0		0	
B. II.	Dlouhodobé závazky	022	0		0	
B. III.	Krátkodobé závazky	023	0		3 400	
B. IV.	Bankovní úvěry a výpomoci	024	0		100	
C. I.	Časové rozlišení	025	0		0	

Sestaveno dne:

Právní forma účetní jednotky:

Předmět podnikání účetní jednotky:

Podpisový záznam:

22.13 Příloha č. 13: Účetnictví národního důchodu – aspekty hodnocení výkonnosti ekonomiky

Zpracováno dle zdroje:

RANDALL G. HOLCOMBE. National income accounting and public policy. *The Review of Austrian Economics Kluwer Academic Publishers*, 2004, 17,č.4, s. 387-405.

Moderní účetnictví národního důchodu bylo navrženo na počátku 20.století resp. v roce 1920 s cílem poskytnout lepší indikátory výkonu ekonomiky a prostřednictvím těchto indikátorů lépe řídit ekonomiku.

V návaznosti na způsobu, jakým je měřena výkonnost ekonomiky, se realizují politické cíle na vládní úrovni. Sekundárním cílem se tak stalo vytvořit nástroj pro politické tvůrce, kteří chtěli lépe řídit národní hospodářství. Hrubý národní produkt (GNP), později hrubý domácí produkt (GDP) se všeobecně stávají preferovanými mírami celkového národního důchodu. GNP představuje tržní hodnotu všech finálních statků a služeb, kterou jsou vyprodukovány ekonomikou během časového intervalu, standardně za jeden kalendářní rok.

Příspěvek popisuje vývoj účetnictví národního důchodu ve Spojených státech. Ukazuje jeho počátek a vývoj, spojený s veřejnou ekonomikou, poté se soustřeďuje na dva zásadní aspekty národního příjmového účetnictví.

Jeden problém vyplývá ze způsobu, jak jsou vládní výdaje ošetřeny v národních důchodových účtech. Druhý problém je ještě důležitější a vychází ze skutečnosti, že je zacházeno s ekonomickým výstupem jako s prostým úhrnem jednotlivých složek tj. spotřeba plus investice plus vládní výdaje plus čistý vývoz. Tento pohled se soustředí na zvýšení množství statků a služeb, ale ignoruje jejich povahu a kvalitu.

Ekonomický pokrok je částečně tvořen zvýšením množství výstupu, který s určitými nedostatky HDP dokáže změřit, ale většinou je výsledkem kvalitativních změn produkováných statků a služeb. Tato složka zůstává naprosto nezměřena a tímto indikátor ekonomického růstu vynechává nejdůležitější prvek růstu.

Na trhu je výstup firem posuzován na úrovni tržních cen, snaží se maximalizovat zisk resp. své cash flow a tak zvyšovat tržní hodnotu firmy. Realizace jejich cílů je závislá na maximalizaci hodnoty resp. užitku svých výrobků a služeb pro spotřebitele. Na druhé straně národní účetnictví změní tržní hodnotu výstupu, ne však zisk nebo přidanou hodnotu pro spotřebitele. Lepší míra ekonomického výstupu, která produkuje spotřebitelský přebytek, není na rozdíl od dolarové hodnoty výstupu snadno měřitelná. Firmy jsou motivovány zvyšováním svých zisků prostřednictvím péče o užitky spotřebitelů tj. maximalizací tržní hodnoty svého výstupu nebo snižováním nákladů na výrobu či poskytování služeb. Toto snižování jejich nákladů je opět obtížně zachytitelné v národním účetnictví, za situace zvýšeného výstupu nebo nepřesně snížením cenové hladiny, přestože mají značný vliv na blahobyt.

Vytvoření účetnictví národního důchodu

Historické výklady politických pohledů na výkon ekonomiky se různí. Adam Smith a jeho příznivci preferovali zemědělství jako zásadní výrobní činnost, která vede k bohatství národů sdružováním práce do produktivní činnosti (zemědělství a výroba), spíše než do neproduktivních (služby). Merkantilisté se soustředili na zvýšení zásoby zlata. Moderní národní příjmové účetnictví překonalo mnoho nedostatků těchto prvních pokusů předcházejících století.

Některé z problémů však zůstávají.

Počátkem dvacátého století se na univerzitních půdách se začaly vyvíjet a učit vědecké principy managementu, které se rozvíjely ve vztahu k ekonomice, politické a společenské vědě, s požadavkem zlepšit vládní politiku.

V roce 1920 byl vytvořen národní úřad ekonomického výzkumu – „National Bureau of Economic Research“ (NBER). Tento úřad byl vytvořen na podkladě společné spolupráce mezi akademickými institucemi, vládou a soukromými organizacemi. Intelektuální základy v ní byly položeny Wesley Mitchellem, který se ujal vedení. NBER se také intenzivně zabýval otázkou efektivního zvládnutí ekonomiky a vypovídající mírou ekonomického výkonu. Cílem NBER bylo zlepšit metody účetnictví národního důchodu a vytvořit lepší míru ekonomického výkonu tak, aby vláda mohla být v řízení ekonomiky agresivnější. Národní účetnictví řešilo otázky měření nahromaděného národního důchodu a vytvoření takových časových řad, aby mohl být výkon ekonomiky sledován v čase. Dále se zabýval

rozvíjením metod pro určení velikosti změn v úhrnném důchodu, které bylo způsobené kolísáním cen. Dále velikostí kolísání výstupu určujícího, jakým způsobem byl důchod distribuovaný mezi jedince.

Všechny strany, které spolupracovaly na vyvíjení národních důchodových účtů, měly společné cíle. Soukromý sektor viděl příležitost, jak vytvořit lepší obchodní prostředí, vláda viděla možnost využití strojírenských principů ke zvládnutí ekonomiky a ekonomové viděli příležitost vyzdvihnout svou disciplínu na vědeckou úroveň a mít tak větší vliv ve veřejné politice.

Vrcholný úspěch výzkumu v NBER byl vývoj národních důchodových a produktových účtů ve spolupráci s Ministerstvem průmyslu a obchodu. Moderní národní příjmové účetnictví začalo v roce 1930 rozvíjet lepší míru ekonomického výkonu tak, že mohla vláda aktivněji zahrnovat samotné zvládnutí ekonomiky. Koncept národního důchodu byl zaměřen na indikátory ekonomického zdraví národa a národohospodářská politika byla navržena k tomu, aby produkovala růst HDP.

Tento způsob měření ekonomického výkonu má skutečné a značné dopady na povahu ekonomického výkonu. Příspěvek však bude dále uvažovat o dvou specifických problémech, týkajících se měření národního důchodu, a to jakým způsobem jsou prozkoumané vládní výdaje a důsledky z měření národního důchodu ve stejnorodé kvantitě.

Vládní výdaje a národní důchod

HDP je definovaný jako tržní hodnota všech finálních statků a služby, které jsou produkovány v dané ekonomice během období, obvykle 1 roku. Nicméně, vládní výdaje jsou zahrnuté v HDP v úrovni nákladů, spíše než v tržní hodnotě.

Pokud následujeme konvence ohodnocení výkonu soukromého sektoru v jeho tržní hodnotě za situace, kdy by měl být vládní výkon ohodnocen stejným standardem, pak by vládní výkon s nulovou tržní hodnotou, nebyl zahrnut v HDP vůbec.

Skupina ekonomů již tímto směrem argumentovala s tím, že vládní výdaje by neměly být zahrnuty do HDP, neboť tímto „zkřivují“ měření národního důchodu. S těmito argumenty vystoupil například Rothbard (1970), dále Skousen (1990), Higgs (1992, 1999) – kdy zkoumal dopady vládních výdajů pro 2. světové válce.

Nejvíce vládních výstupů se sestává z meziproductů, vezměme příklad policejních služeb. Jsou cenné, jako další meziproducty, ale meziproducty nejsou v úhrnu HDP zahrnuty. Pro konzistenci se soukromými meziproducty, by mělo být ke státním meziproductům přístupováno stejně jako k soukromým, u kterých je započítávána pouze přidaná hodnota jednotlivých výrobků a služeb, tak aby nedocházelo ke dvojímu započítávání do hodnoty GDP.

Vezměme příklad veřejného výdaje na vybudování silnice. Pokud není použití silnice zatíženou mýtem, pak se tržní hodnota silnice rovná nule. Pokud je silnice zatížena mýtem, měla by být zahrnuta v HDP a to ve své tržní hodnotě. Ze stejného důvodu jako silnice i policii, požární služby, národní obranu je transparentní z HDP vyjmout.

Politické důsledky zahrnutí vládních výdajů v národních důchodových účtech

Dle výše uvedených skutečností podrobme bližší analýze důsledky vládních výdajů v HDP ve vazbě na ekonomický růst.

Pokud rostou vládní výdaje, roste HDP . Za situace, kdy jsou zdroje posunuty směrem od soukromého sektoru do veřejného sektoru na zvětšení armády, zvýšení vojenských výdajů, všechny tyto vládní výdaje působí na růst HDP. Protože je růst měřeného HDP nedostatečně prozkoumaný a pokud je cílem národohospodářské politiky růst HDP, jeden ze způsobů jak stanovený politický cíl naplnit, je zvětšit velikost veřejného sektoru.

Důvodem je fakt, že se nezvětší příjem nikoho, pokud stát najme na práci 10 byrokratů, kteří budou vykonávat práci určenou pro 1 úředníka – ale matematicky se HDP zvýší a tím mylně ukazuje na ekonomický růst, který ale nemá reálnou podstatu. Pokud tedy národy soudí, že jejich ekonomické zdraví je měřené HDP, může to mít silně narušující vliv.

Způsob, jakým je národní důchod měřený má vážné politické důsledky. Protože je HDP používán jako míra výnosnosti ekonomiky a měření HDP je veřejný politický cíl, je veřejná politika zaujatá „oddaností“ nadměrného podílu zdrojů směrem k veřejnému sektoru. Například Švédsko, které experimentovalo v minulosti s demokratickým socialismem, již dnes vidí problémy, které vyplývaly z nadměrných vládních výdajů do veřejného sektoru.

V makroekonomickém nastavení tří-sektorové ekonomiky je HDP suma spotřeby plus investice plus vládní výdaje resp. $Y = C + I + G$. Je-li Y příliš nízký, makroekonomická politika navrhuje několik cest řešení monetární nebo fiskální politikou, kdy je stimulováno C

nebo I nebo nabízí volbu zvýšením G přímo prostřednictvím vládních výdajů. Přičemž způsob, jak se zvětší důchod firem je zvýšit jejich produktivitu a to buď prostřednictvím zvětšení vstupů do produkce nebo skrz technologické kroky, které umožní se stejným množstvím vstupů produkovat vyšší výstup. $Y = f\{K,L\}$ (kde K představuje kapitál a L práci) a povaha vstupů a výstupů se mění v průběhu času a nelze je snadno předvídat. Životní úroveň lidí v roce 2000 se radikálně změnila co do změny povahy výstupu a to ve všech oblastech. Například v oblasti stravování lidí – lidé chtějí nejen více jídla, ale také různé druhy kvalitnějších jídel a právě tato změna v jakostní povaze výstupu není snadno zachytitelná ve funkčně výrobním přístupu k modelování ekonomiky, kde dlouhodobý cíl zvětšuje stejnorodé měření HDP. V tomto typu modelu se považuje za ekonomický pokrok zvýšení K a L k produkci většího Y. V tomto rámci zaniká charakter zlepšování, za výkon ekonomiky je míněno produkování více Y resp. produkování více GDP.

Ekonomický růst definovaný ekonomickou disciplínou míní rostoucí důchod nebo GDP. Účetnictví národního důchodu změří růst důchodu, ale nezměří ekonomický pokrok. Proto z politického hlediska vytváří pro vládu stimul navrhnout ekonomiku tak, aby produkovala více výstupu a ne stimul pro zkvalitnění výstupu.

Podnikání a ekonomický pokrok

Cílem národohospodářské politiky 20. století bylo zvětšit blahobyt obyvatelstva a účetnictví národního důchodu bylo vytvořené jako nástroj, kterým mělo být tohoto cíle dosaženo.

Je zřejmé, že tržní hospodářství je pro ekonomický růst vhodnější než centrálně-plánované hospodářství. Nicméně, politika týkající se ekonomického růstu je stále orientovaná směrem ke zvýšení množství výstupu než orientace na typ vyprodukovaného výstupu.

Veřejná politika, která podporuje ekonomický růst je ta politika, která podporuje podnikání. Na začátku 21. století vznikly dvě skupiny názorů na to, jak může být vládní politika co nejlépe využita pro zvětšení blahobytu.

První pohled říká, že zvětšení lidského a fyzického kapitálu a rozvíjení a používání progresivní technologie produkuje ekonomický růst. Tento politický pohled je založený na výrobně-funkčním pohledu na ekonomiku, která se dívá na výstup jako funkci vstupů s technologií.

Druhý pohled vychází z názoru, že politika produkuje blahobyt, pokud chrání majetková práva, odstraňuje bariéry podnikání, snižováním vládních výdajů a regulací a současně vytvořením stabilního peněžního systému. Jinými slovy, blahobyt je produkován vytvořením takového ekonomického prostředí, které přispívá k rozvoji podnikání.

Tyto dva názory nejsou nutně rozporuplné, pouze rozšiřují pohled na to, že by politika neměla být zaměřena pouze na vstupy do produkce, ale také na prostředí uvnitř, kterého se produkce uskutečňuje.

Samozřejmě, že jsou vstupy do produktivního procesu důležité, Nicméně, v ekonomice, která má instituce přispívající k rozvoji podnikání, mají jedinci v ekonomice stimul produkovat výstupy sami a to bez pomoci vlády.

S pravou instituční strukturou bude podnikatelská ekonomika produkovat lidský a fyzický kapitál bez vměšování vlád. Zatímco bez pravé instituční struktury, přestože vlády zabezpečí investici do lidského a fyzického kapitálu, budou provozovat výzkum a vývoj, rozmístí progresivní technologie, ekonomika se přesto nerozvine.

Účetnictví národního důchodu a veřejná politika

Na první pohled se může zdát, že účetnictví národního důchodu nemohlo mít velký účinek na veřejnou politiku. Nicméně, jeden z prvních argumentů, který tento příspěvek uvedl je fakt, že způsob jakým lidé měří jejich cíle, ovlivňuje způsob, jakým je zkoušejí dosáhnout.

Účetnictví národního důchod si představuje důchod jako stejnorodý a pojímá ekonomický růst jako zvýšení množství stejnorodého výstupu. Cílem růstu je zvětšit HDP a $HDP = f\{K,L\}$, proto je veřejná politika orientována směrem ke zvýšení lidského a fyzického kapitálu a rozvíjení lepší technologie. Navíc jsou vládní výdaje zahrnuté v HDP v nákladech a toto vytváří stimul pro politické tvůrce k odvádění zdrojů ze soukromého sektoru do veřejného sektoru.

Prvním krokem v řešení výše uvedených problémů, je poznat jeho existenci. Veřejné politiky jsou zaujaté směrem ke zvýšení důchodu produkováním většího množství důchodu, spíše než soustředění na jakostní změny ve výstupu, třebaže jakostní změny jsou více důležité pro postupující blahobyt než kvantitativní změny. Tato zaujatost ve veřejné politice je ještě zjevnější při srovnání národohospodářské politiky 19. století a 20 století. Národohospodářská

politika založená na názorech Smithe (1776) a Richarda (1817) zaměřená na redukci překážek obchodu, omezení vládních regulací a vytvoření takového prostředí, ve kterém se bude dařit podnikání. Role vlády byla chránit práva k majetku a poskytnout stabilní instituce a koncept „laissez-fair“ – zde vznikla idea konstrukce národního příjmového účetnictví a měření a zvyšování blahobytu v těchto podmínkách, které vedlo k politice potlačující podnikání resp. pravý motor blahobytu.